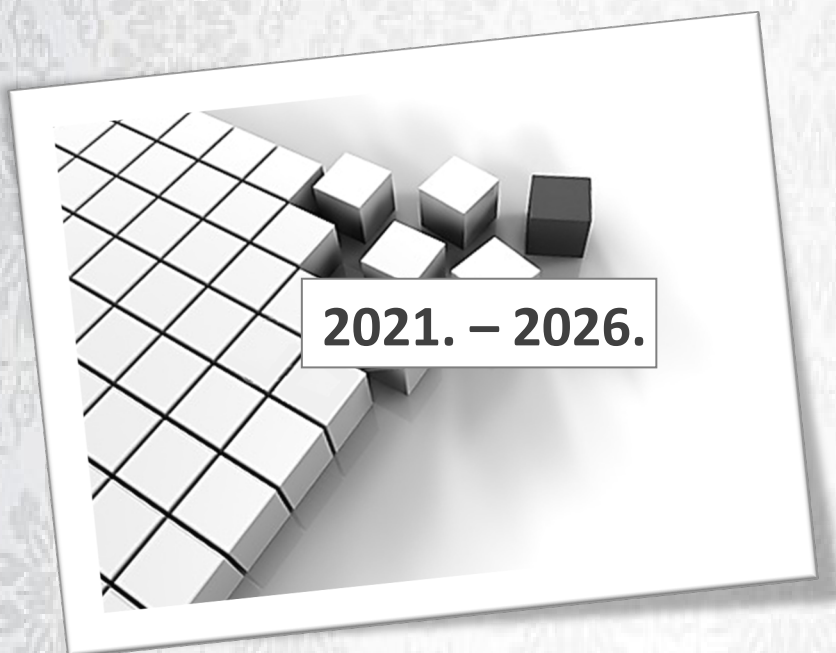

**STRATEGIJA SLUŽBENE
UPORABE HRVATSKOG
JEZIKA I PISMA U
REPUBLICI SRBIJI**

Hrvatsko nacionalno vijeće u Republici Srbiji

Preradovićeva 13, 24 000 Subotica

www.hnv.org.rs

ured@hnv.org.rs

+381 24 554 623

Na temelju članka 15. stavka 1. točke 14. *Zakona o nacionalnim savjetima nacionalnih manjina* (*Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 72/2009, 20/2014 – Odluka US i 55/2014 i 47/2018)

Hrvatsko nacionalno vijeće u Republici Srbiji
na 69. sjednici dana 22. prosinca 2021.
usvojilo je

STRATEGIJU

SLUŽBENE UPORABE HRVATSKOG JEZIKA I PISMA

U REPUBLICI SRBIJI

za razdoblje
2021. – 2026. godine

SADRŽAJ

SAŽETAK	7
UVOD	10
HRVATSKI JEZIK I PISMO U SLUŽBENOJ UPORABI U REPUBLICI SRBIJI	12
<i>HRVATI U REPUBLICI SRBIJI</i>	15
<i>Hrvatsko nacionalno vijeće u Republici Srbiji</i>	19
POVIJEST OSTVARIVANJA PRAVA	20
<i>Gdje danas imamo pravo?</i>	24
<i>Na što imamo pravo?</i>	27
<i>Kolika je primjena prava?</i>	35
RELEVANTNA IZVJEŠĆA DRŽAVNIH I EUROPSKIH INSTITUCIJA ZADUŽENIH ZA ZAŠTITU PRAVA NACIONALNIH MANJINA O STANJU U SLUŽBENOJ UPORABI HRVATSKOG JEZIKA I PISMA	48
INSTITUCIONALNI KONTEKST I KADROVI	50
<i>Uporaba hrvatskog jezika i pisma u obrazovanju</i>	50
<i>Uporaba hrvatskog jezika i pisma u kulturi</i>	53
<i>Uporaba hrvatskog jezika i pisma u informiranju</i>	56
<i>Institucionalni kontekst usko vezan za službenu uporabu jezika i pisma</i>	58
PESTLE ANALIZA	60
PRAVNI KONTEKST	60
POLITIČKI KONTEKST	86
EKONOMSKI KONTEKST	88
SOCIJALNI KONTEKST	90
RELIGIJSKI KONTEKST	104
SWOT ANALIZA	111
STRATEŠKI PLAN	115
PRILOZI	119
SKRB ZA SLUŽBENU UPORABU JEZIKA I PISMA PRI HRVATSKOM NACIONALNOM VIJEĆU U REPUBLICI SRBIJI	119
<i>Predsjednici HNV-a</i>	119
<i>Članovi Izvršnog odbora HNV-a zaduženi za službenu uporabu hrvatskoga jezika i pisma</i>	121
LISTA OVLAŠTENIH PREVODITELJA ZA HRVATSKI JEZIK	124
UPITNIK ZA ISPITIVANJE JAVNOG MNIJENJA O SLUŽBENOJ UPORABI JEZIKA I PISMA	126
MISE NA HRVATSKOM JEZIKU U CRKAVA U REPUBLICI SRBIJI	133

SAŽETAK

Pravo na službenu uporabu jezika i pisama nacionalnih manjina jedno je od četiriju prava, uz informiranje, obrazovanje i kulturu, čije se ostvarivanje nalazi u osnovi kulturne autonomije nacionalnih manjina u Republici Srbiji kao institut zaštite i očuvanja njihovog nacionalnog identiteta. Jezik je jedno od temeljnih obilježja nacionalnog identiteta, kako pojedinaca tako i skupina te u demokratskim društvima uživa posebno mjesto u zaštiti etnokulturoloških posebnosti nacionalnih zajednica.

Područje službene uporabe hrvatskoga jezika i pisma iznimno je važno i za hrvatsku zajednicu u Republici Srbiji te se ono mora razumijevati kao integrativno navezano i na područje ostvarivanja prava na obrazovanje i informiranje na materinjem jeziku, što uz kulturna postignuća čini osnovu za očuvanje i razvoj nacionalnog identiteta ovdašnjih Hrvata. Naravno, ovim se ne isključuje važnost korištenja hrvatskog jezika i pisma u javnoj uporabi – napose u liturgiji Katoličke Crkve, na kulturnim priredbama te u svakodnevnom životu.

Pravo na službenu uporabu jezika i pisma jamči cijeli niz međunarodnih dokumenata, *Ustav Republike Srbije* i zakoni koji reguliraju prava nacionalnih manjina, a ostvarivanje prava detaljnije se propisuje brojnim srbijanskim zakonima, od kojih je najvažniji *Zakon o službenoj uporabi jezika i pisma*. Pravo na službenu uporabu jezika i pisma nacionalnih manjina podrazumijeva pravo na: komunikaciju s tijelima vlasti na vlastitom jeziku i pismu (usmena i pismena), dobivanje javnih isprava (osobne iskaznice, izvadak iz matice krštenih...), uporabu osobnog imena i njegov upis u javne isprave, vođenje upravnih i sudskih procesa, prezentacije tijela vlasti i javnih institucija (oglasi, internetske stranice...), održavanje vjenčanja, javno obavještanje i oglase na pločama, nazive ulica...

Hrvatski jezik i pismo u službenoj su uporabi u Republici Srbiji na cijelom teritoriju Grada Subotice (Subotica s još 18 naseljenih mjesta), u tijelima i organizacijama Autonomne Pokrajine Vojvodina te u 11 vojvođanskih mjesta: Stara Bingula (Grad Srijemska Mitrovica), Batrovci, Sot (Općina Šid), Sonta (Općina Apatin), Monoštor, Bereg, Lemeš (Grad Sombor), Stari Slankamen (Općina Indija) te Plavna, Vajska i Bođani (Općina Bač).

Kada je riječ o poteškoćama na prvom mjestu za Hrvate u Srbiji one se nalaze unutar političkog konteksta – neproaktivan, ponekad i zapriječujući, odnos vlasti spram ostvarivanja prava na uporabu hrvatskog jezika i pisma te posebno proaktivan, afirmativan i „pozitivno diskriminirajući“ odnos spram nekih drugih „podobnijih“ zajednica. Povijesno naslijeđe kao i atmosfera nelagodnosti biti Hrvatom u Srbiji s pratećim strahovima, odražavaju se u velikoj mjeri i na ostvarivanja prava u ovom području.

Iz političke klime svakako proizlaze i poteškoće uočene u socijalnom kontekstu, a to je da prava imamo, ali ih slabo koristimo. Neinformiranost o pravima potječe jednim dijelom iz psihološke raspoloživosti da do informacija dođemo, a drugim dijelom iz nepostojanja dosadašnjeg sustavnog strateškog planiranja i djelovanja u našoj zajednici po ovom pitanju. Kako bismo s povjerenjem mogli ostvarivati svoja jezična prava, moramo točno znati koja su naša prava i koje obveze imaju vlasti i institucije.

Osim neprimjene prava od strane tijela vlasti i odsustva programa njegove primjene (samo su dvije osobe uposlene u prevoditeljske službe), korisnici prava na službenu uporabu hrvatskog jezika i latiničnog pisma obično navode različite oblike zapriječivanja i onemogućivanja putem odvrćanja službenika u institucijama od korištenja prava. S druge strane, objektivni problem predstavlja i činjenica da većina Hrvata u Republici Srbiji srpski jezik doživljava materinim, a, usto, lakše svoju nacionalnu pripadnost povezuju s dijalektalnim govorima nego s materinim standardnim jezikom.

Ozbiljne resurse unaprjeđenja i povećanja opsega i kvalitete uporabe hrvatskog jezika i latiničnog pisma valja tražiti u dvadeset naraštaja koji se školuju ili su se školovali na hrvatskom jeziku, zatim u 40-ak hrvatskih kulturnih udruga koje rade s nekoliko tisuća pripadnika hrvatske zajednice, u prostoru informiranja na hrvatskom – i u tiskanim i elektroničkim medijima te u javnoj uporabi hrvatskog jezika u djelovanju Katoličke Crkve u Republici Srbiji.

Glavna zadaća proizašla iz zaključaka ove *Strategije službene uporabe hrvatskog jezika i pisma* (dalje: *Strategija*) jest podizanje svijesti kod pripadnika hrvatske zajednice o važnosti hrvatskog jezika i pisma, kako standardnog tako i njegovih dijalektalnih inačica, kao jednog od ključnih markera kojim se čuva nacionalni identitet. Stoga je i primarni cilj *Strategije* sadržan u povećanju opsega i kvalitete ostvarivanja ovog manjinskog prava. Ono podrazumijeva osiguravanje

preduvjeta za primjenu prava – od provedbe prava od strane tijela vlasti, preko stalnog monitoringa ostvarenja te osnaživanja kadrovskih potencijala u institucijama vlasti i unutar zajednice. S druge strane, *Strategija* sadrži i prijedloge aktivnosti, s ciljem povećanja opsega konzumiranja prava, koje uključuju diseminaciju sadržaja spram korisnika o pravu na službenu uporabu hrvatskog jezika i latiničnog pisma i to vođenjem kampanja u javnosti, izdavanjem priručnika, održavanjem tribina... te osnaživanje i motiviranje pripadnika hrvatske zajednice na korištenje tog prava.

UVOD

Hrvatsko nacionalno vijeće u Republici Srbiji (dalje: HNV) je tijelo manjinske samouprave koje, od osnutka 2002. godine, kontinuirano realizira različite aktivnosti usmjerene k očuvanju i razvitku hrvatske zajednice. Položaj Hrvata u Republici Srbiji iznimno je složen, a djelovanje u područjima važnim za očuvanje nacionalnog identiteta o kojima skrbi HNV (obrazovanje, informiranje, kultura i službena uporaba hrvatskog jezika i pisma) nije nimalo jednostavnije.

HNV je prepoznao potrebu za procesom strateškog planiranja te se odlučio na donošenje *Strategije* za razdoblje od 2021. do 2026. godine. *Strategija* predstavlja ujedno i analizu svih dosadašnjih aktivnosti na području službene uporabe hrvatskog jezika i pisma, kao i temelj za sve aktivnosti koje će uslijediti na ovom polju. Oslanja se na sve one aktivnosti i procese koje je provodio HNV u kontekstu službene uporabe hrvatskog jezika i pisma od svog osnutka sve do danas. Iako je hrvatski jezik u Republici Srbiji kontinuirano prisutan s prisutnošću hrvatskog naroda na ovim prostorima, postojale su velike praznine na području službene uporabe hrvatskog jezika i pisma. Prvi ozbiljniji uvjeti za ostvarivanje prava u tom području stječu se tek 2002. godine osnivanjem HNV-a, ali osim pojedinačnih aktivnosti nije bilo sustavnog sumiranja potreba i pronalaženja rješenja za unaprjeđenje putem analitičkog pristupa. Iz prethodno navedenih razloga HNV se odlučio za izradu svog prvog strateškog dokumenta. *Strategija* je uobličena procesom strategijskog planiranja, koji je započeo koncem 2019. godine zahvaljujući financijskoj potpori Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Pri odabiru tima koordinator projekta se rukovodio zahtjevom da se u timu nalaze stručnjaci iz različitih polja društvenog djelovanja, koji se među sobom razlikuju formalnom naobrazbom, interesima, različitim pristupom određenim društvenim temama, ali koji su se u prethodnim razdobljima pod nekim vidom bavili društvenim i političkim položajem Hrvata u Srbiji.

Strategija predlaže mjere prema sljedećim načelima:

- mjere unaprjeđenja donesene su na temelju analiza podataka
- ciljevi i zadaci koncipirani su tako da doprinose učinkovitosti sustava

- promjene se uvode postupno i prema logičnom slijedu
- osigurano je sustavno praćenje rezultata provedenih mjera.

Istodobno *Strategija* je dokument koji sagledava realno stanje, zacrtava put i viziju dugoročnog razvoja službene uporabe hrvatskog jezika i pisma u Republici Srbiji, ali istodobno promovira i potiče veću uporabu hrvatskog jezika u širem kontekstu. *Strategija* je, kao srednjoročni strateški dokument, podložna preispitivanju ciljeva, ovisno od potrebama hrvatske zajednice, i mogućim revizijama. Pozitivni će učinci ovisiti najprije o spremnosti predstavnika vlasti Republike Srbije da učine pozitivne pomake po pitanju službene uporabe hrvatskog jezika i pisma, ali i o prihvatanju *Strategije* od što većeg dijela hrvatske zajednice u Republici Srbiji te o njezinoj kontinuiranoj i dosljednoj provedbi u predstojećem razdoblju.

HRVATSKI JEZIK I PISMO U SLUŽBENOJ UPORABI U REPUBLICI SRBIJI

U Republici Srbiji jezici i pisma nacionalnih manjina mogu se službeno upotrebljavati na trima razinama: lokalnoj, pokrajinskoj i republičkoj. Službena uporaba jezika i pisma najčešće je vezana za lokalnu razinu jer se komunikacija građana s tijelima javne vlasti najčešće odvija na lokalnoj razini.

Trenutno su, u različitim jedinicama lokalne samouprave, u Republici Srbiji u službenoj uporabi sljedeći jezici: albanski, bosanski, bugarski, češki, hrvatski, mađarski, makedonski, rumunjski, rusinski, slovački, crnogorski i „bunjevački“.

	<i>broj pripadnika nacionalne manjine</i>	<i>jezik u službenoj uporabi na cijelom teritoriju grada/ općine</i>
mađarski	253899	27
bosanski	145278	3
hrvatski	57900	1
slovački	52750	10
crnogorski	38527	1
rumunjski	29332	8
makedonski	22755	1
bugarski	18543	2
„bunjevački“	16706	1
rusinski	14246	5
albanski	5801	3
češki	2674	1

Tablica 1. Popis nacionalnih manjina s brojem pripadnika i brojem mjesta gdje ostvaruju pravo na službenu uporabu jezika i pisma.

Kada je u pitanju AP Vojvodina, gdje je multikulturalnost najviše zastupljena, od ukupno 45 vojvođanskih općina, srpski jezik je samo u njih sedam jedini službeni jezik. U 38 vojvođanskih gradova i općina, u službenoj uporabi je jedan ili više jezika nacionalnih manjina. Međutim, u praksi se prava u

svezi sa službenom uporabom jezika, u većini tih sredina, ne mogu učinkovito ostvarivati ni pred tijelima lokalnih vlasti ni pred lokalnim ispostavama pokrajinskih i republičkih vlasti. Često ne postoje zadovoljavajući uvjeti za osiguravanje prava u području službene uporabe jezika pa stranke, svjesne ovakve situacije, u mnogim slučajevima i ne pokušavaju ostvariti svoja jezična prava.

U tijelima i organizacijama AP Vojvodine u službenoj uporabi su mađarski, slovački, hrvatski, rumunjski, rusinski jezik i njihova pisma.

	SRPSKI (ĆIRILICA)	SRPSKI (LATINICA)	MAĐARSKI	SLOVAČKI	RUMUNJSKI	RUSINSKI	HRVATSKI	ČEŠKI	BUGARSKI	MAKEDONSKI	CRNOGORSKI
Ada	■		■								
Alibunar	■			■	■						
Apatin	■	■	■				■				
Bač	■		■	■			■				
Bački Petrovac	■										
Bačka Palanka	■										
Bačka Topola	■	■				■					
Bela Crkva	■	■			■	■		■			
Beočin	■			■							
Bečej	■		■								
Vrbas	■					■					
Vršac	■	■			■	■					
Žabalj	■					■					
Žitište	■	■	■		■						
Zrenjanin	■			■							
Indija	■		■	■			■				
Irig	■										
Kanjža	■		■								
Kikinda	■	■	■								
Kovačica	■	■		■	■						
Kovin	■	■									
Kula	■					■					

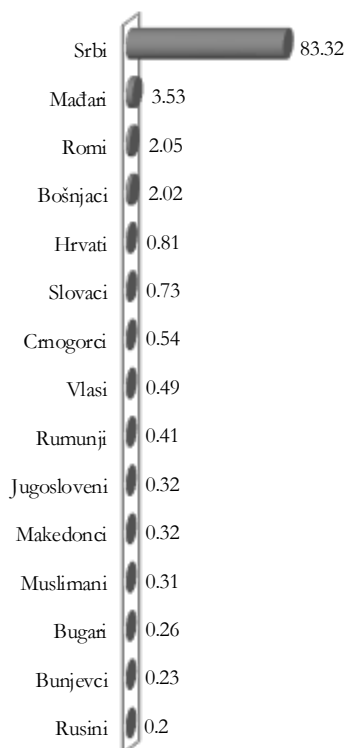
Mali Idoš	■		■														■
Nova Crnja	■		■														
Novi Bečej	■		■														
Novi Kneževac	■		■														
Novi Sad	■		■	■			■										
Opovo	■		■														
Odžaci	■		■	■													
Pančevo	■		■				■						■	■			
Pećinci	■		■														
Plandište	■		■	■			■										■
Ruma	■		■														
Senta	■		■														
Sečanj	■		■					■									
Sombor	■	■	■										■				
Srijemska Mitrovica	■		■				■					■	■				
Srbobran	■		■														
Sremski Karlovci	■		■														
Stara Pazova	■		■				■										
Subotica	■		■														■
Temerin	■		■														
Titel	■		■														
Čoka	■		■														
Šid	■	■	■				■										■

Jezik je u službenoj uporabi u cijeloj općini.

Jezik je službenoj uporabi samo u pojedinim naseljenim mjestima.

Tablica 2. Jezici u službenoj uporabi u općinama i gradovima u Republici Srbiji.

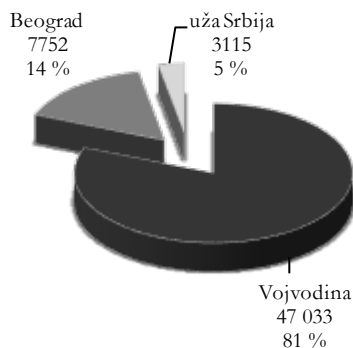
HRVATI U REPUBLICI SRBIJI

Slika 1. Udio stanovništva prema nacionalnoj pripadnosti izražen u postocima (popis iz 2011. godine).

Hrvati u Republici Srbiji su višestoljetno domicilno stanovništvo i predstavljaju relativno heterogenu nacionalnu zajednicu.

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine ukupan broj Hrvata iznosi 57 900 te čine 0,81 % stanovništva Republike Srbije. Najviše ih je u Vojvodini, gdje je 47 033 izjašnjenih Hrvata (2,41 %) te su po veličini četvrta zajednica, a zajedno s nehrvatskim opcijama etničkih Hrvata, treći su po brojnosti.

Slika 2. Stanovništvo prema nacionalnoj pripadnosti (popis iz 2011. godine).

Druga regija u kojoj su Hrvati naseljeni u značajnijem broju jest Grad Beograd, gdje je 7752 izjašnjenih Hrvata te su po veličini peta zajednica, dok se nezanemariv broj osoba hrvatskog podrijetla izjasnio po subnacionalnim i anacionalnim opcijama.¹

¹ Veliki broj Hrvata izjašnjen je pod opcijama „Bunjevci“, „Jugoslaveni“ i ostali.

	Vojvodina	Republika Srbija
ukupan broj stanovništva	1 931 809	7 186 862
ukupan broj Hrvata	47 033	57 900
udio Hrvata u ukupnom stanovništvu	2,4 %	0,8 %

Tablica 3. Broj Hrvata u Republici Srbiji i AP Vojvodini 2011. godine.

Premda imaju nekoliko regionalnih i subetničkih imena (npr. Bunjevci i Šokci), Hrvati u AP Vojvodini su, gledano mjerilima znanstvenih kriterija, sastavni dio hrvatskog naroda. Nakon složenih migracijskih procesa tijekom povijesti žive kao autohtoni narod u vojvođanskim dijelovima Srijema, Bačke i Banata.

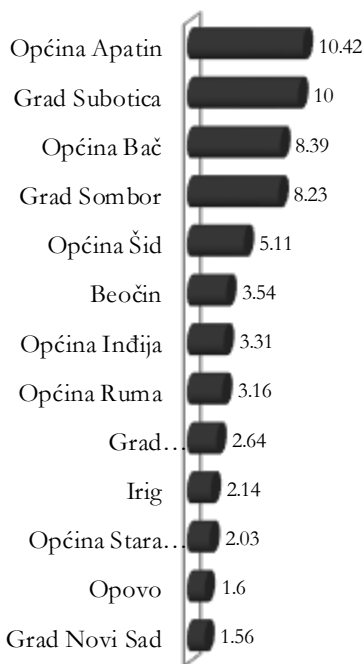
Među osnovnim povijesnim činiteljima, važno je istaknuti da su Hrvati u Srijemu najstariji starosjedioci. Njihova prisutnost na tom području kontinuirano traje još od dolaska južnih Slavena na te prostore, a sve do 1945. godine živjeli su u okviru Hrvatske. Bunjevački Hrvati podrijetlom su iz zapadne Hercegovine, a pod vodstvom franjevaca naselili su u većem broju prostor sjevera Bačke (Subotica i Sombor s okolicom) koncem 17. stoljeća, nakon protjerivanja Turaka s tog područja. Danas je ta skupina najbrojnija među vojvođanskim Hrvatima. S druge strane, koncem 17. i početkom 18. stoljeća, zbog teških uvjeta života u Bosni i pojačane islamizacije kršćana, šokački Hrvati, predvođeni franjevačkim redovnicima, doselili su se u središnji dio ugarskog Podunavlja (jugozapadna Bačka i Baranja) te u zapadni dio Srijema. Krajem 18. i početkom 19. stoljeća, Hrvati iz Pokuplja migrirali su prema središnjem Banatu, a nešto kasnije Hrvati su se naselili i u jugozapadnom dijelu Banata. Nakon Drugog svjetskog rata

Slika 3. Postotak Hrvata u općinama (popis 2011. godine).

bilježimo organizirano naseljavanje Hrvata u Vojvodinu s prostora Dalmacije i Hercegovine.

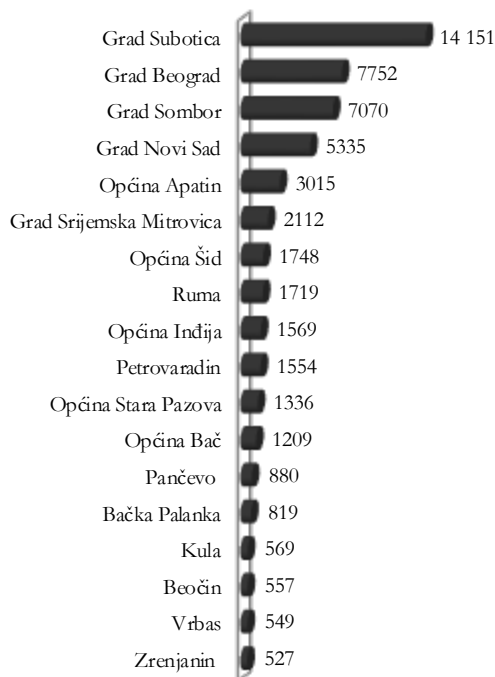
Hrvati žive na području cijele Autonomne Pokrajine Vojvodine, naseljavaju svaku vojvođansku općinu te u svakoj imaju status apsolutne manjine.

Slika 5. Postotak Hrvata u općinama (popis iz 2011. godine).

Indija 3,31 %, Ruma 3,16 %, Srijemska Mitrovica 2,64 %, Stara Pazova 2,03 % i Novi Sad 1,56 %.

Naravno, budući da je riječ o općinama različitih veličina, sama brojnost Hrvata u navedenim općinama je različita te najviše Hrvata živi u Općini Subotica, zatim slijede općine Sombor, Novi Sad, Apatin, Srijemska Mitrovica, Šid, Ruma itd.

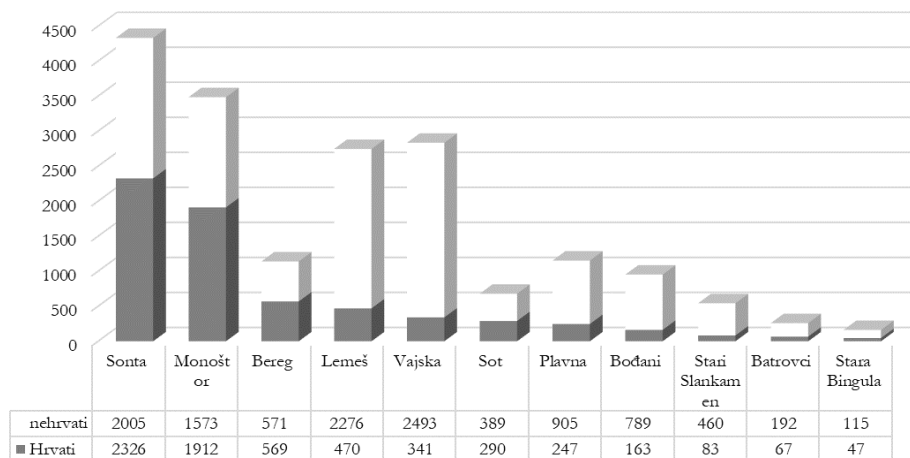
Slika 4. Broj Hrvata u općinama (popis iz 2011. godine).

Promatrano u postocima, najviše ih ima u općini Apatin, više od 10,42 %, a u većini općina ih je manje od 1 %. Osim u općini Apatin, značajniji postotak Hrvata prisutan je u samo nekoliko općina: Subotica 10 %, Bač 8,39 %, Sombor 8,23 %, Šid 5,11 %, Indija 3,31 %, Ruma 3,16 %, Srijemska Mitrovica 2,64 %, Stara Pazova 2,03 % i Novi Sad 1,56 %.

Među mjestima gdje su hrvatski jezik i pismo u službenoj uporabi najveći postotak Hrvata je u Sonti i Monoštoru i ondje su u apsolutnoj većini.

<i>općina/grad</i>	<i>mjesto</i>	<i>ukupno</i>	<i>broj Hrvata</i>	<i>%</i>
Apatin	Sonta	4331	2326	53,71
Sombor	Monoštor	3485	1912	54,86
Bač	Vajska	2834	341	12,03
Sombor	Lemeš	2746	470	17,12
Bač	Plavna	1152	247	21,44
Sombor	Bereg	1405	569	40,50
Bač	Bođani	952	163	17,12
Šid	Sot	679	290	42,71
Indija	Stari Slankamen	543	83	15,29
Šid	Batrovci	259	67	25,87
Srijemska Mitrovica	Stara Bingula	162	47	29,01

Tablica 4. Prikaz općina/gradova i mjesta u kojima Hrvati imaju pravo na službenu uporabu hrvatskog jezika i pisma.

Slika 6. Odnos hrvatskog i nehrvatskog stanovništva u mjestima gdje Hrvati imaju pravo na službenu uporabu hrvatskog jezika i pisma.

Hrvatsko nacionalno vijeće u Republici Srbiji

Hrvatsko nacionalno vijeće u Republici Srbiji (HNV) je najviše zastupničko tijelo Hrvata u Republici Srbiji, izabrano radi ostvarivanja prava na manjinsku samoupravu. Osnovano je na temelju *Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina* iz 2002. i ima nadležnost u četirima područjima: obrazovanje, kultura, informiranje i službena uporaba jezika i pisma.

Sjedište HNV-a i središnji ured nalaze se u Subotici (Preradovićeveva 13), gdje se najčešće održavaju sjednice Vijeća.

Slika 7. Sjedište Hrvatskog nacionalnog vijeća je u Subotici.

Osim središnjeg ureda, HNV trenutno ima jedan područni ured u Srijemskoj Mitrovici, a u procesu su obnove još dva prostora za područne urede u Beogradu i Petrovaradinu.

HNV vrši osnivačka prava nad NIU-om „Hrvatska riječ“ od 2004. godine kada je Skupština AP Vojvodine prenijela osnivačka prava nad pokrajinskim medijima na manjinskim jezicima na nacionalna vijeća. HNV je od 2008. godine zajedno sa Skupštinom AP Vojvodine suosnivač i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, od 2019. godine Fondacije za razvoj hrvatske zajednice u Republici Srbiji „Cro-Fond“, a od 2020. godine Zaklade „Spomen-dom bana Josipa Jelačića“ i Fondacije „Antun Gustav Matoš“.

POVIJEST OSTVARIVANJA PRAVA

Počeci ostvarivanja prava na službenu uporabu hrvatskog jezika i pisma sežu u 1993. godinu kada su hrvatski jezik i pismo uvedeni u službenu uporabu na cijelome teritoriju Grada Subotice. Inicijativu uvođenja hrvatskog jezika i pisma u službenu uporabu vodio je Demokratski savez Hrvata u Vojvodini u vrijeme kada je na sceni bio snažan antihrvatski sentiment u srbijanskom društvu. Istodobno pokušaj priznavanja hrvatskog jezika kao jezika nove nacionalne manjine u državi služio je kao pokriće za jednostrano ratificiranje *Okvirne konvencije o zaštiti nacionalnih manjina* (dalje: *Konvencija*). Srbija, odnosno Savezna Republika Jugoslavija, *Konvenciju* je ratificirala dva puta. Prvi put je to učinila samoinicijativno 1998. godine, ali je Vijeće Europe odbilo ratifikaciju jer, osim toga što SRJ nije bila u Vijeću, u samoj zemlji nije bilo uvjeta i mogućnosti za razvoj demokracije, što je svakako jedan od glavnih uvjeta za ratifikaciju i primjenu ovog dokumenta. Drugi put je SRJ na poziv Vijeća Europe 2001., nakon demokratskih promjena, potpisala i iste godine ratificirala *Konvenciju*., a jedan od temeljnih uvjeta za ratificiranje ovog dokumenta bila je i obveza priznavanja prava novih nacionalnih manjina kao što su Hrvati i Bošnjaci, koji su u prethodnim razdobljima bili žrtve totalitarne politike Slobodana Miloševića.

Nakon listopadskih promjena 2000. godine Republika Srbija je započela s demokratskom transformacijom i preustrojem društvenog i političkog sustava. Unutar toga procesa demokratizacije srbijanskog društva bilo je neophodno regulirati i položaj pripadnika nacionalnih manjina. Važno je istaknuti da je još raspadom zajedničke socijalističke federacije i stvaranjem novih nacionalnih država na teritoriju Srbije došlo do pojave novih nacionalnih manjina koje su u negdašnjoj državi imale status konstitutivnih naroda (Hrvati, Makedonci, Bošnjaci, Slovenci, Crnogorci). Za razliku od nekih tradicionalnih manjina (Mađari, Slovaci, Rusini, Rumunji itd.), koje su svoje institucije i kapacitete gradile još u vrijeme socijalizma, nove nacionalne manjine su u ovaj proces ušle tek nakon 2000., a brojna pitanje glede uređenja njihovog položaja su i danas otvorena. Tako je i službena uporaba hrvatskog jezika i pisma u Gradu Subotici značajnije zaživjela tek 2004. godine kada je ustanovljena općinska Služba za prevoditeljske poslove na hrvatskom jeziku. Godinu dana ranije, 2002. godine Skupština Autonomne Pokrajine Vojvodine *Poslovníkom o radu Skupštine* također

uvodi hrvatski jezik i pismo u službenu uporabu u radu Skupštine, a 2009. *Statutom* hrvatski jezik i pismo uvodi kao jedan od šest službenih jezika i pisama u tijelima i organizacijama Autonomne Pokrajine Vojvodine.

Skupština Općine Srijemska Mitrovica potkraj 2005. uvodi u službenu uporabu hrvatski jezik i pismo na području mjesta Stara Bingula, a Skupština Općine Apatin 2006. proglašava hrvatski jezik i pismo službenima u mjestu Sonta. Izmjenom *Statuta Grada Sombora*, 2008. godine, hrvatski jezik i pismo kao službeni uvedeni su u naselja Monoštor (Bački Monoštor) i Bereg (Bački Breg), a 2019. i u Lemešu (Svetozar Miletić). Hrvatski je 2012. uveden kao službeni jezik u mjestima Sot i Batrovci u Općini Šid. U 2019. godini u Srijemu je Općina Inđija izmjenama statuta uvela da se javne ploče, oznake i topografija ističu na hrvatskom jeziku u Starom Slankamenu. Općina Bač je u 2019. godini izmjenama statuta uvela hrvatski u službenu uporabu u naseljenim mjestima Plavna, Bođani i Vajska.

<i>godina</i>	<i>tko/gdje?</i>	<i>aktivnost</i>
1993.	Grad Subotica	Hrvatski jezik i pismo su uvedeni u službenu uporabu na teritoriju čitavog grada.
2002.	Skupština AP Vojvodine	<i>Poslovníkom o radu Skupštine</i> hrvatski jezik i pismo su uvedeni u službenu uporabu.
2004.	Grad Subotica	Ustanovljena je općinska Služba za prevoditeljske poslove na hrvatskom jeziku.
2005.	Skupština Općine Srijemska Mitrovica	Uvedeni su u službenu uporabu hrvatski jezik i pismo u mjestu Stara Bingula.
2006.	Skupština Općine Apatin	Uvedeni su u službenu uporabu hrvatski jezik i pismo u mjestu Sonta.
2008.	Grad Sombor	<i>Statutom Grada Sombora</i> su uvedeni u službenu uporabu hrvatski jezik i pismo u naseljima Monoštor i Bereg.
2009.	AP Vojvodina	<i>Statutom</i> , hrvatski jezik i pismo uvedeni su kao jedan od šest službenih jezika i pisama u tijelima i organizacijama Autonomne Pokrajine

		Vojvodine.
2009.	HNV	Usvojena je <i>Odluka o utvrđivanju tradicionalnih naziva naseljenih mjesta</i> za osam općina u kojima Hrvati čine značajan udio u ukupnom stanovništvu (vidi: Tablica 4.).
2012.	Općina Šid	Uvedeni su u službenu uporabu hrvatski jezik i pismo u mjestima Sot i Batrovci.
2016.	HNV	Inicijativa da se za Bačke Vinograde uvede službeni hrvatski naziv Kraljev Brig.
2019.	Grad Sombor	Uvedeni su u službenu uporabu hrvatski jezik i pismo u Lemešu (Svetozar Miletić).
2019.	Grad Subotica	Usvojen je tradicionalni naziv Kraljev Brig za mjesto Bački Vinogradi.
2019.	Općina Bač	Izmjenom <i>Statuta Općine Bač</i> uvedeni su u službenu uporabu hrvatski jezik i pismo u mjestima Bač, Plavna i Bođani.
2019.	Općina Indija	Izmjenom <i>Statuta Općine Indija</i> uvedeno je da se javne ploče, oznake i topografija ističu na hrvatskom jeziku u Starom Slankamenu, iako hrvatski jezik i pismo nisu uvedeni u cijelosti u službenu uporabu u tom naseljenom mjestu.

Tablica 5. Geneza aktivnosti po pitanju službene uporabe hrvatskog jezika i pisma u Republici Srbiji.

U tabličnom prikazu ispod teksta navedena su mjesta za koja je HNV na svojoj redovitoj sjednici održanoj 24. studenog 2020. godine usvojio *Odluku o utvrđivanju tradicionalnih naziva naseljenih mjesta na hrvatskom jeziku*:

<i>red. br.</i>	<i>naziv grada/ općine na srpskom jeziku</i>	<i>naziv naseljenog mjesta na srpskom jeziku</i>	<i>naziv grada/ općine na hrvatskom jeziku</i>	<i>naziv naseljenog mjesta na hrvatskom jeziku</i>
1.	Subotica	Bajmok	Subotica	Bajmak
2.	Subotica	Mišićevo	Subotica	Mišićevo
3.	Subotica	Bački Vinogradi	Subotica	Kraljev Brig
4.	Subotica	Bikovo	Subotica	Bikovo
5.	Subotica	Gornji Tavankut	Subotica	Gornji Tavankut
6.	Subotica	Donji Tavankut	Subotica	Tavankut
7.	Subotica	Ljutovo	Subotica	Mirgeš
8.	Subotica	Hajdukovo	Subotica	Hajdukovo
9.	Subotica	Šupljak	Subotica	Šupljak
10.	Subotica	Đurđin	Subotica	Đurđin
11.	Subotica	Kelebija	Subotica	Kelebija
12.	Subotica	Mala Bosna	Subotica	Mala Bosna
13.	Subotica	Novi Žednik	Subotica	Novi Žednik
14.	Subotica	Stari Žednik	Subotica	Žednik
15.	Subotica	Palić	Subotica	Palić
16.	Subotica	Čantavir	Subotica	Čantavir
17.	Subotica	Bačko Dušanovo	Subotica	Bačko Dušanovo
18.	Subotica	Višnjevac	Subotica	Višnjevac
19.	Sombor	Bački Monoštor	Sombor	Monoštor
20.	Sombor	Bački Breg	Sombor	Bereg
21.	Sombor	Svetozar Miletić	Sombor	Lemeš
22.	Sremska Mitrovica	Stara Bingula	Srijemska Mitrovica	Stara Bingula
23.	Apatin	Sonta	Apatin	Sonta
24.	Bač	Bođani	Bač	Bođani
25.	Bač	Vajska	Bač	Vajska
26.	Bač	Plavna	Bač	Plavna

27.	Indija	Stari Slankamen	Indija	Stari Slankamen
28.	Šid	Batrovci	Šid	Batrovci
29.	Šid	Sot	Šid	Sot

Tablica 6. Nazivi naseljenih mjesta na srpskom i, prema odlukama HNV-a, na hrvatskom jeziku.

Gdje danas imamo pravo?

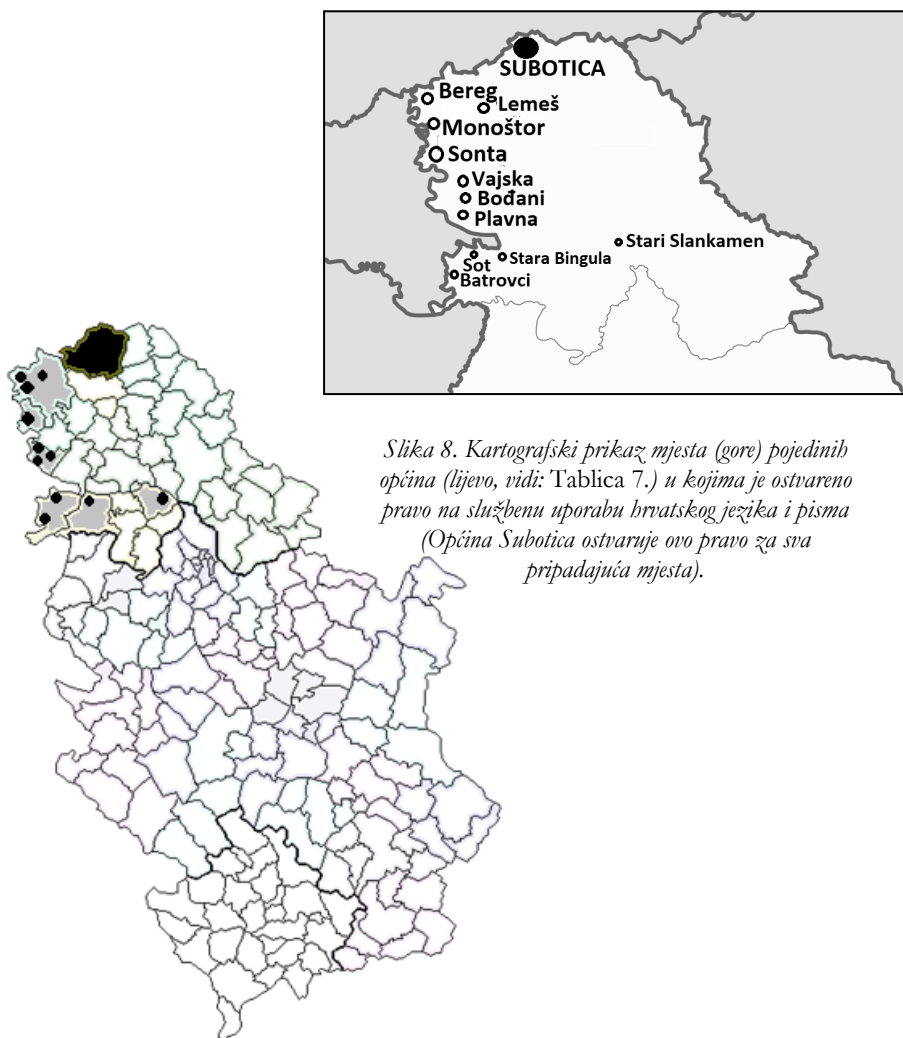
Pravo na službenu uporabu hrvatskog jezika i pisma na teritoriju Republike Srbije imamo:

1. na teritoriju Grada Subotice
2. u tijelima i organizacijama AP Vojvodine
3. u mjestima u kojima su hrvatski jezik i pismo u službenoj uporabi, ali ne na razini cijele općine/grada.

<i>općina/grad</i>	<i>mjesto</i>
Subotica	Subotica
	Mirgeš
	Žednik
	Kelebija
	Kraljev Brig
	Bajmak
	Mišićevo
	Bikovo
	Gornji Tavankut
	Tavankut
	Hajdukovo
	Šupljak
	Đurđin
	Mala Bosna
	Novi Žednik
	Palić
	Čantavir
Bačko Dušanovo	
Višnjevac	
Apatin	Sonta
Sombor	Bereg
	Monoštor
	Lemeš

Bač	Vajska
	Plavna
	Bođani
Indija	Stari Slankamen
Srijemska Mitrovica	Stara Bingula
Šid	Sot
	Batrovci

Tablica 7. Prikaz općina/ gradova i pripadajućih mjesta u kojima je ostvareno pravo na službenu uporabu hrvatskog jezika i pisma.

Slika 8. Kartografski prikaz mjesta (gore) pojedinih općina (lijevo, vidi: Tablica 7.) u kojima je ostvareno pravo na službenu uporabu hrvatskog jezika i pisma (Općina Subotica ostvaruje ovo pravo za sva pripadajuća mjesta).

Na što imamo pravo?

Pravo pripadnika nacionalne manjine da koristi svoj jezik odnosi se na privatnu, javnu i službenu uporabu. Često smo skloni miješati spomenuta područja uporabe jezika i pisma. Privatna odnosno javna uporaba jezika i pisma znači korištenje jezika u bilo kojem području svakodnevnog života: u trgovinama, obitelji, medijima, obrazovanju, prijevozu, kulturi... Međutim, službena uporaba jezika i pisma u pojedinim selima i naseljima (kao i u radu pokrajinskih tijela Vojvodine) podrazumijeva sljedeće:

1. U upravnom i sudskom postupku

Pravo na uporabu svoga jezika i pisma pred tijelima javne vlasti predstavlja jedno od ključnih prava službene uporabe jezika i pisma nacionalnih manjina, jer se i sam karakter *službene* uporabe jezika i pisma odnosi na komunikaciju građana i državnih tijela. Ova komunikacija pripadnika nacionalnih manjina i tijela javne vlasti na jeziku i pismu nacionalne manjine može se ostvariti: kroz vođenje cjelokupnog postupka na tome jeziku i pismu ili kroz pravo stranke, ili drugog sudionika, u postupku koji se vodi na srpskom jeziku i pismu da upotrebljava svoj jezik i pismo. I jedno i drugo pravo je zajamčeno *Ustavom Republike Srbije*.

Vođenje sudskih postupaka na jezicima i pismima nacionalnih manjina, kao i uporaba ovih jezika i pisama u sudskim postupcima podignuti su na razinu *Ustavom* zajamčenih prava, s tim što postoje izvjesne razlike u njihovom reguliranju. Pravo na uporabu svoga jezika i pisma u sudskome postupku, s druge strane, nije rezervirano samo za pripadnike nacionalnih manjina već ga može ostvariti svatko o čijem se pravu ili obvezi postupak vodi (članak 199. stavak 1. *Ustava*). *Ustav* u članku 32. stavka 2. svakom jamči pravo na besplatnog prevoditelja u slučaju da ne govori ili ne razumije jezik (i pismo) koji je u službenoj uporabi u sudu.

Ako su u sudu u službenoj uporabi jezik i pismo određene nacionalne manjine, troškove prevođenja postupka koji nastaju na zahtjev zainteresirane strane za uporabom službenog jezika i pisma dotične nacionalne manjine, osigurava tijelo koje vodi postupak. Ako je u sudu u službenoj uporabi jezik i

pismo određene nacionalne manjine, sud i na tom jeziku i pismu dostavlja sudska pismena onim strankama i sudionicima u postupku koji su pripadnici te nacionalne manjine i koji se u postupku služe tim jezikom i pismom. Stranke i drugi sudionici u postupku mogu upućivati sudu svoje podneske i na jezicima i pismima nacionalnih manjina koji nisu u službenoj uporabi u dotičnom sudu, ako je to sukladno zakonu.

Ako je službeni akt/dokument sastavljen na jeziku i pismu nacionalne manjine, a upućuje se sudu u kome jezik i pismo te nacionalne manjine nisu u službenoj uporabi, uz sudski dokument na jeziku nacionalne manjine priložit će se prijevod tog dokumenta na srpski jezik i pismo.

Postupak koji je odlukom suda pravomoćno okončan može se na prijedlog stranke ponoviti ako je Ustavni sud, u postupku po ustavnoj žalbi, utvrdio povredu ili uskraćivanje ljudskih ili manjinskih prava i sloboda zajamčenih *Ustavom* u parničnom postupku, a to je moglo biti od utjecaja na donošenje povoljnije odluke.

Ako u postupku ima više stranaka s različitim materinjim jezicima, moraju se dogovoriti o jeziku i pismu postupka. Ako se ne postigne sporazum, tijelo koje vodi postupak odlučuje o jeziku i pismu postupka, a do donošenja odluke postupak će se voditi na srpskom jeziku i pismu.

Ovo pitanje je navezano na razmjerno upošljavanje, da ako stranka zatraži, postoji uposlena osoba koja bi mogla ispuniti zahtjeve. U Republici Srbiji, na žalost, ne postoji ni prikladna evidencija o broju uposlenih u institucijama.

Drugostupanjski postupak uvijek se vodi na srpskom jeziku i pismu, ali stranka ima pravo uložiti žalbu na hrvatskom jeziku i pismu ili zatražiti prijevod zapisnika i odluka.

2. U komunikaciji s tijelima javnih vlasti (republičkim, pokrajinskim i lokalnim)

Pravo na komunikaciju na vlastitom jeziku podrazumijeva i pisanu i usmenu komunikaciju, tj. da je moguće koristiti hrvatski jezik u telefonskoj komunikaciji, razgovorima u prijemnim i drugim uredima tijela javnih vlasti, kao što je omogućeno i podnošenje zahtjeva, molbi, žalbi i drugih podnesaka na

hrvatskom jeziku i pismu te dobivanje odgovora na tom jeziku i pismu. Pripadnik nacionalne manjine ima pravo da mu se osigura usmeni, odnosno pismeni odgovor na jeziku na kojem se obratio tijelu. Pripadnici nacionalnih manjina čiji broj u ukupnom stanovništvu Republike Srbije ne dostiže 2 % prema posljednjem popisu stanovništva, što je slučaj s hrvatskom zajednicom, mogu se obratiti republičkim tijelima na svom jeziku i pismu i imaju pravo dobiti odgovor na tom jeziku i pismu preko jedinice lokalne samouprave u kojoj su jezik i pismo te nacionalne manjine u službenoj uporabi, pri čemu jedinica lokalne samouprave osigurava prevođenje i snosi troškove prevođenja dopisa upućenog republičkom tijelu i odgovora tog tijela. Ovo pravo je opet usko vezano za proporcionalno upošljavanje pripadnika nacionalnih manjina.

AP Vojvodina ima praksu da preko svojih tijela, sukladno zakonu kojim se uređuje službena uporaba jezika i pisma, vrši inspekcijski nadzor. Na prispjela pismena koja su sastavljena na jeziku i pismu koji su u službenoj uporabi pored otiska prijemnog štambilja upisat će se odgovarajuća oznaka, koja označava jezik na kojem je pismeno napisano.

U zaglavlju pismena, koja su nastala u radu tijela na nekom od jezika i pisama koji su u službenoj uporabi, stavlja se prikladna slovna oznaka, koja označava jezik na kojem je pismeno napisano.

Tekst pečata državnog i drugog tijela ili imalaca javnih ovlasti koji imaju sjedište na teritoriju na kojem su, sukladno zakonu, u službenoj uporabi i jezik i pismo pripadnika nacionalnih manjina, ispisuje se i na jeziku i pismu nacionalnih manjina.

- ***vjenčanje na hrvatskom jeziku***

Budući da je Grad Subotica jedina lokalna samouprava u Republici Srbiji u kojoj je hrvatski službeni jezik i pismo na cijelom teritoriju, jedino je u ovome gradu moguće imati vjenčanje na hrvatskom jeziku. Na materinjem jeziku Hrvati se mogu vjenčati u samoj Gradskoj kući, ali i u okolnim naseljenim mjestima kao što su Tavankut, Mala Bosna, Žednik, Đurđin...

- ***na glasačkim listićima i biračkom materijalu***

U općinama gdje su u službenoj uporabi jezici i pisma nacionalnih manjina glasački listići se tiskaju i na tim jezicima i pismima. U općinama gdje su u službenoj uporabi jezici i pisma nacionalnih manjina zapisnik o radu biračkog odbora tiska se i na tim jezicima i pismima.

- **internetske stranice**

Internetske stranice institucija, čiji je osnivač lokalna samouprava u kojoj su jezik i pismo određene nacionalne manjine u službenoj uporabi ili čiji je osnivač Republika Srbija a nalazi se na teritoriju lokalne samouprave gdje su jezik i pismo određene nacionalne manjine u službenoj uporabi, moraju imati internetsku stranicu i na hrvatskom jeziku.

3. Upis imena u javne knjige i službene evidencije

Osobno ime na hrvatskom jeziku i pismu imamo pravo upisati u svim javnim ispravama i dokumentima izdanim u Republici Srbiji. Važno je pri prvom upisu djeteta u matične knjige zatražiti da ime bude upisano na hrvatskom jeziku i pismu jer se kasnije iz *Izvoda matične knjige rođenih* ime identično prepisuje u sve ostale dokumente (putnu ispravu, osobnu iskaznicu, vozačku dozvolu...). Podaci o imenu i prezimenu pripadnika nacionalnih manjina paralelno se upisuju i prema srpskom pravopisu i ćiriličnom pismu.

- **izdavanje javnih isprava, obrazaca**

Javne isprave (osobna iskaznica, putna isprava, zdravstvena iskaznica...), kao i obrasci evidencija za potrebe područja na kojima su u službenoj uporabi jezici i pisma nacionalnih manjina, tiskaju se dvojezično, na srpskom i na jeziku svake nacionalne manjine čiji su jezik i pismo u službenoj uporabi.

Uposleni u tijelu koji izdaje javnu ispravu dužan je ukazati pripadniku nacionalne manjine na njegovo pravo da traži da mu se javna isprava izda dvojezično.

Osim dokumenata Matične službe, na hrvatskom jeziku i pismu, odnosno jezicima i pismima koji su u službenoj uporabi na teritoriju Grada Subotice, Gradska uprava izdaje i sve upravne akte. Tako je na hrvatskom jeziku i pismu, moguće dobiti i građevinsku dozvolu. Ona se po pravilu izdaje na srpskom jeziku i pismu, a izdavanje na hrvatskom ili mađarskom stranka mora posebno naznačiti.

Svjedočanstva o stečenom obrazovanju kao i sva dokumentacija i evidencija (prijepisnice, dnevnici rada, obavijesti...) u obrazovanju trebaju biti na hrvatskom jeziku i pismu, ako se ono izvodi na njemu.

Na područjima na kojima su u službenoj uporabi jezici i pisma nacionalnih manjina, tijela koja pružaju i naplaćuju usluge građanima u području elektroprivrede, prodaje prirodnog plina, komunalnih usluga, pošte i telegrafa, osiguravaju korisnicima njihovih usluga i proizvoda obrasce računa, razne potvrde i obavještenja u svezi s njihovim uslugama također na hrvatskom jeziku i pismu.

4. U radu predstavničkih tijela

- ***Obraćanje zastupnika u Skupštini Republike Srbije i podnošenje materijala u radu predstavničkih tijela***

Zastupnik u Skupštini Republike Srbije ima pravo obraćati se na svom materinjem jeziku kao i dobiti sav prevedeni materijal.

- ***Prijevod zakona i drugih propisa koji se tiču ostvarivanja manjinskih prava***

Nacionalno vijeće može inicirati objavljivanje najvažnijih zakona Republike Srbije na jeziku i pismu manjine koji je u službenoj uporabi te pružati stručne i druge vidove pomoći, sukladno svojim mogućnostima u postupku prijevoda dokumenata.

5. Isticanje naziva jedinica lokalne samouprave, naseljenih mjesta, trgova, ulica i toponima

Zakon o službenoj uporabi jezika i pisma predviđa da se nazivi mjesta, ulica i trgova, tijela i organizacija, prometni natpisi, upozorenja za javnost kao i drugi javni natpisi ispisuju i na jezicima i pismima narodnosti čiji su jezici i pisma u službenoj uporabi na određenom području. Ratifikacijom *Okvirne konvencije o zaštiti nacionalnih manjina* Vijeća Europe, a zatim *Zakonom o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina*, predviđeno je ispisivanje imena i naziva na jeziku i pismu nacionalne manjine, prema njezinoj tradiciji i pravopisu. HNV može inicirati i predložiti lokalnoj zajednici pokretanje promjene naziva ako su hrvatski jezik i pismo u tom mjestu u službenoj uporabi. Jedinica lokalne samouprave obvezuje se da, ako su na njezinom teritoriju u službenoj uporabi jezik i pismo određene

nacionalne manjine, u postupku promjena naziva ulica, trgova, gradskih četvrti, zaseoka i drugih dijelova naseljenih pribavlja mišljenje nacionalnih vijeća nacionalne manjine i vijeća za međunacionalne odnose.

Nazivi ploča na ustanovama i topografskim oznakama ispisuju se na jeziku i pismu nacionalne manjine u naselju ili mjesnoj zajednici u kojoj su oni u službenoj uporabi čak i kada jezik i pismo nacionalne manjine nisu u službenoj uporabi na čitavom teritoriju jedinice lokalne samouprave.

Značajno je naglasiti da se u mjestima u kojima su hrvatski jezik i pismo u službenoj uporabi, budući da ona nemaju status administrativnog sjedišta, primjena prava na službenu uporabu jezika i pisma svodi samo na postavljanje ploča s nazivima mjesta, odnosno ulica i institucija i na sporadičnije topografije.

Jedinica lokalne samouprave dužna je u službenim prostorijama isticati, pored državnih simbola, i simbole nacionalnih manjina čiji su jezici i pisma u službenoj uporabi.

Nazivi nacionalnih vijeća, društvenih organizacija, udruga građana i ustanova pripadnika nacionalnih manjina (nacionalne organizacije), na teritoriju gdje su jezik i pismo određene nacionalne manjine u službenoj uporabi, izuzetno se mogu ispisati i prije teksta na srpskom jeziku.

<p><i>Na što imamo pravo u službenoj uporabi hrvatskog jezika i pisma?</i></p>	<p><i>Gdje?</i></p>									
<p>uporaba osobnog imena, prevedeni obrasci i njegov upis u javne isprave</p> <p>obraćanje republičkim tijelima vlasti</p> <p>prevoditelj kada se postupak vodi na srpskom jeziku i pismu</p> <p>prijevod zakona koji se tiču ostvarivanja manjinskih prava</p> <p>obraćanje zastupnika u Skupštini Republike Srbije i podnošenje materijala</p>	<p>cijelo područje Republike Srbije</p>									
<table border="1"> <tr> <td data-bbox="90 670 334 1138" rowspan="8"> <p>izdavanje javnih isprava</p> </td> <td data-bbox="334 670 728 713"> <p>osobna iskaznica (lična karta)</p> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="334 713 728 756"> <p>vozačka dozvola</p> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="334 756 728 843"> <p>izvadak iz matice rođenih, vjenčanih i umrlih</p> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="334 843 728 930"> <p>potvrda o prebivalištu, boravištu</p> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="334 930 728 973"> <p>potvrda o državljanstvu</p> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="334 973 728 1017"> <p>zdravstvena knjižica</p> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="334 1017 728 1060"> <p>građevinske dozvole</p> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="334 1060 728 1138"> <p>inspeksijska rješenja</p> <p>druge isprave...</p> </td> </tr> </table> <p>vođenje upravnih i sudskih postupaka</p> <p>komunikacija (pismena i usmena) tijela s javnim ovlastima i građana (obraćanje, prepiska)</p> <p>rad predstavničkih tijela</p> <p>objavljivanje propisa</p> <p>vjenčanje na vlastitom jeziku i pismu</p> <p>prijevod na znakovima upozorenja za javnost (visoki napon, voda nije za piće...)</p>	<p>izdavanje javnih isprava</p>	<p>osobna iskaznica (lična karta)</p>	<p>vozačka dozvola</p>	<p>izvadak iz matice rođenih, vjenčanih i umrlih</p>	<p>potvrda o prebivalištu, boravištu</p>	<p>potvrda o državljanstvu</p>	<p>zdravstvena knjižica</p>	<p>građevinske dozvole</p>	<p>inspeksijska rješenja</p> <p>druge isprave...</p>	<p>Grad Subotica</p>
<p>izdavanje javnih isprava</p>		<p>osobna iskaznica (lična karta)</p>								
		<p>vozačka dozvola</p>								
		<p>izvadak iz matice rođenih, vjenčanih i umrlih</p>								
		<p>potvrda o prebivalištu, boravištu</p>								
		<p>potvrda o državljanstvu</p>								
		<p>zdravstvena knjižica</p>								
		<p>građevinske dozvole</p>								
	<p>inspeksijska rješenja</p> <p>druge isprave...</p>									
<p>prijevod na pločama s nazivima ustanova, poduzeća i drugih pravnih osoba</p> <p>prijevod glasačkih listića i biračkog materijala</p>	<p>Grad Subotica, Autonomna Pokrajina</p>									

prijevod zakona i drugih propisa	Vojvodina
prijevod internetskih stranica	
prijevod obrazaca	
prijevod službenih listova	
komunikacija (pismena i usmena) tijela s javnim ovlastima i građana (obraćanje, prepiska)	
prijevod na pločama s nazivima mjesta, ulica, trgova, topografskim oznakama (rijeka, jezera...)	Grad Subotica, Sonta, Bereg, Monoštor, Lemeš, Vajska, Plavna, Bođani, Stari Slankamen, Stara Bingula, Sot, Batrovci

Tablica 8. Tablični prikaz područja i pripadajućih prava koja proizlaze iz uvođenja hrvatskog jezika i pisma u službenu uporabu.

Kolika je primjena prava?

Ostvarivanje prava na službenu uporabu jezika i pisma nacionalnih manjina iznimno je složen proces i zahtjeva, osim institucionalne pravne osnove, razvijanje i drugih uvjeta za ostvarivanje prava. Neki od ovih uvjeta podrazumijevaju razvoj društvene svijesti o prednostima višejezičnog obrazovanja, stvaranje politika jednakih mogućnosti u kojima je višejezičnost važan društveni resurs kao i razvoj multikulturalnih politika koje će biti usmjerene spram svake zajednice u ovisnosti od njihovih interesa i potreba.

U svrhu ispitivanja stupnja konzumiranja prava na službenu uporabu hrvatskog jezika i pisma u Republici Srbiji obavljeno je dvojako istraživanje:

- analiza podataka prikupljenih iz službenih institucija
- ispitivanje javnog mnijenja.

Analiza podataka prikupljenih na terenu

Kao u skoro svim područjima društvenopolitičkog položaja i ostvarivanja manjinskih prava i u službenoj uporabi hrvatskog jezika i pisma bilježe se brojne manjkavosti. Može se slobodno konstatirati da je ovo pravo samo formalno uvedeno u sustav zaštite manjina jer se ono ne primjenjuje u cjelovitosti čak ni u Gradu Subotici gdje je hrvatski jezik u službenoj uporabi na teritoriju cijelog grada – samo pojedine ploče na institucijama postavljaju natpise hrvatskom jeziku i pismu, dok se ostatak prava na službenu uporabu jezika i pisma (obraci, procesi...) zanemaruje. Istodobno srbijanska tijela vlasti ne vrše nikakav nadzor nad provedbom ovoga prava.

Za potrebe ove strategije načinjena je analiza uzoraka koji obuhvaćaju ploče koje označuju ulazak u mjesto i ploče na institucijama u mjestima gdje su hrvatski jezik i pismo u službenoj uporabi, a rezultati analize pokazuju kako je ovo pravo ostvareno najvećim dijelom u Gradu Subotici, djelomice u Općini Apatin i Gradu Somboru, a najmanje u Općini Bač gdje nema ni prijevoda na pločama koje označuju ulazak u mjesto ni na pločama koje označuju institucije.

<i>mjesto</i>	<i>ploča na ulasku u mjesto</i>	<i>ploča na školi</i>	<i>ostale ploče</i>
Bajmak	+		
Mirgeš	+		
Đurđin	+	+	+
Mišičevo	+		
Mala Bosna	+		+
Tavankut	+	+	+
Bikovo	+		+
Palić	+		
Kelebija	+		+
Hajdukovo	+		
Šupljak	+		
Lemeš	+		-
Kraljev Brig	+		
Žednik	+	+	+
Čantavir	+		+
Bačko Dušanovo	+		
Sot	+	-	-
Monoštor	+	-	+
Bereg	-	+	+
Lemeš	-	-	-
Sonta	+	+	+/-
Vajska	-	-	-
Plavna	-	-	-
Bođani	-	-	-
Stara Bingula	+		
Novi Slankamen	+		
Batrovci	+		-

Tablica 9. Prijevodi na pločama koje označavaju mjesto i institucije mjesnih vlasti u mjestima gdje postoji službena uporaba hrvatskog jezika i pisma.

<i>institucije u Gradu Subotici</i>	<i>ploče na hrvatskom jeziku</i>
Gradska kuća	+/-
Apoteka Subotica – Direkcija	+
Policajska uprava Subotica	+
Uprava za trezor, filijala Subotica	+
Narodno kazalište	+
Ministarstvo financija – uprava za riznicu	+
Ministarstvo financija – porezna uprava	+
Dječje kazalište	+
Gradska knjižnica	+
Dom zdravlja Subotica	+
Javno komunalno poduzeće	+/-
Javno komunalno poduzeće „Toplana“	+
Ekonomska srednja škola	+
Glazbena škola	+
Gimnazija „Svetozar Marković“	+
JKP Parking	-
PU „Naša Radost“ – „Marija Petković – Sunčica“	+
Suvremena galerija	+
Gradski muzej (i plakat na hrvatskom jeziku)	++
Galerija likovnih umjetnika	+
Javni bilježnici	+
Art kino „Aleksandar Lifka“	+
Galen Pharm – ljekarna	+
Republički fond za mirovinsko i invalidsko osiguranje	+
Centar za savjetovanje i potporu obitelji	+/-
JP Pošta	+
Odvjetnička komora Vojvodine	+

Tablica 10. Prijevodi ploča javnih institucija u Subotici

AP Vojvodina

Subotica

Na području Grada Subotice ploče koje označavaju mjesto, natpisi na institucijama kao i znakovi obavještenja u značajnom su broju slučajeva postavljeni sukladno zakonskim propisima.

Sonta

Nazivi ulica i institucija su ispisani na djelomično na hrvatskom jeziku i pismu.

Monoštor

Ploča koja označava mjesto na hrvatskom je jeziku i pismu, a nazivi institucija na srpskom jeziku ispisanim latiničnim ili ćirilničnim pismom.

Bereg

U Beregu je ploča koja označava ulaz ispisana na srpskom jeziku i ćirilicom te latiničnom pismu, a natpisi na institucijama ispisani su na hrvatskom jeziku i pismu.

Lemeš

U Lemešu je sve ispisano srpskim jezikom i latiničnim pismom.

Sot

U Sotu je sve ispisano srpskim jezikom i latiničnim pismom.

Vajska

U Vajskoj je sve ispisano srpskim jezikom i latiničnim pismom.

Plavna

U Plavnoj je sve ispisano samo srpskim jezikom i ćiriličnim pismom ili srpskim jezikom i latiničnim pismom.

Bođani

U Bođanima je sve ispisano srpskim jezikom i latiničnim pismom.

Stara Bingula

U Staroj Binguli je sve ispisano i na hrvatskom jeziku i pismu.

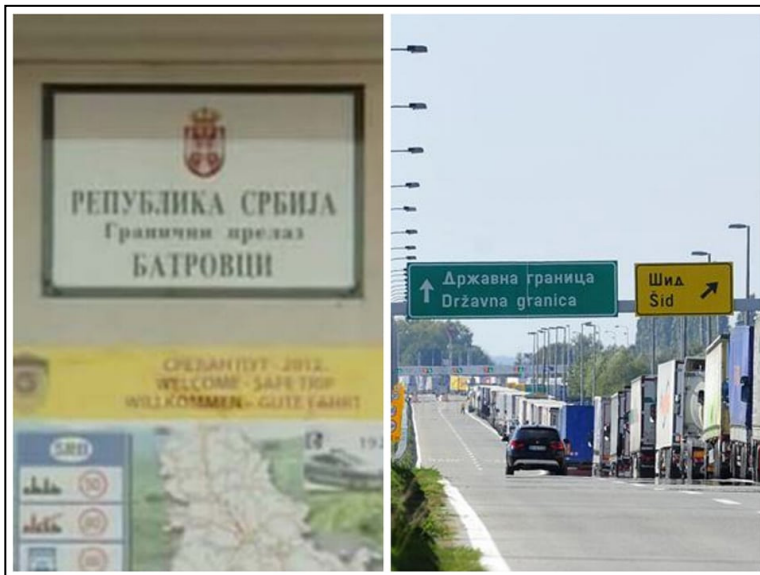
Stari Slankamen

U Starom Slankamenu ploče koje označavaju ulaz u mjesto ispisane su i na hrvatskom jeziku i pismu.

Батровци

Na pločama je sve ispisano srpskim jezikom i latiničnim pismom, a obavijesti na graničnom prijelazu samo ćirilичnim pismom.

Što se tiče uporabe prava, obrazaca i javnih isprava na hrvatskom jeziku i pismu, 2021. godine upućeni su zahtjevi² za informaciju od javnog značaja i dobiveni su sljedeći podaci za protekle tri godine.

<i>pravo</i>	<i>ukupno/godini</i>	<i>na hrvatskom jeziku i pismu</i>
pravo na prevoditelje, Osnovno javno tužilaštvo		0
postupak, Prekršajni sud – Subotica	6904	1
vozačka dozvola		
izvadak iz matice rođenih	25715	820
izvadak iz matice vjenčanih	5760	152
izvadak iz matice umrlih	10336	48
vjenčanje	852	5
internetska stranica javnih poduzeća	15	2
internetska stranica institucija	12	3

Tablica 11. Uporaba prava, obrazaca i isprava na hrvatskom jeziku i pismu.

Jedino pravo koje se uvijek primjenjuje jest u slučaju glasačkih listića kao i prijevoda službenih listova Grada Subotice i AP Vojvodine.

Kao primjer loše prakse možemo navesti i internetske stranice gotovo svih obrazovno-odgojnih institucija u Subotici jer ih nemaju na hrvatskom jeziku. Od 17 javnih poduzeća kojima je osnivač Grad Subotica internetsku stranicu imaju njih 15, ali se na svega dvjema internetskim stranicama sadržaj može čitati i na hrvatskom jeziku i pismu. To su stranice Javnog komunalnog poduzeća „Pogrebno“ i Javnog komunalnog poduzeća „Subotička toplana“.

Slična zastupljenost hrvatskog jezika i pisma je i na službenim internetskim stranicama lokalnih institucija. Od njih 16, četiri nemaju internetsku stranicu, što znači kako promatramo 12 internetskih stranica.

² Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Srbije je, na zahtjev HNV-a za informaciju od javnog značaja o broju izdanih javnih isprava, poslalo odgovor u kojem navode kako ne posjeduju dokument s takvom vrstom evidencije.

Hrvatski jezik i pismo su zastupljeni na jednoj četvrtini, odnosno na tri stranice – Povijesni arhiv Subotica, Gradska knjižnica i Centar za socijalni rad Grada Subotice.

Kada zbrojimo internetske stranice javnih poduzeća i lokalnih institucija, od njih 27, sadržaj na hrvatskom jeziku i pismu ima svega pet stranica gradskih poduzeća i institucija.

Na internetskim stranicama se najčešće javlja mogućnost čitanja na srpskom, mađarskom i engleskom jeziku i pismu, a na samo njih tri mađarski jezik i pismo nisu ponuđeni. Zanimljivo je da su na internetskoj stranici Gerontološkog centra ponuđeni jezici: srpski, mađarski, engleski i romski, dok hrvatski nije. Također, interesantno je i da na internetskoj stranici Turističke organizacije Grada Subotice među sedam jezika svoje mjesto nije našao hrvatski, ali zato su ponuđeni engleski, poljski, njemački, ruski, mađarski i španjolski.

Korištenje jezika i pisma nacionalne zajednice pred tijelima uprave nije učestalo u praksi i iznimno se primjenjuje. S obzirom na to da vođenje postupka na jeziku i pismu nacionalne zajednice ili njegova uporaba komplicira postupak, često se pogrešno tumači kako se iza zahtjeva za korištenjem vlastitog jezika i pisma krije namjera da se postupak odugovlači kako bi se odgodilo donošenje rješenja koje je nepovoljno za stranku.

U pojedinim lokalnim samoupravama odluke nacionalnih vijeća o utvrđivanju tradicionalnih naziva naseljenih mjesta su pogrešno interpretirane i njihova primjena je uvjetovana njihovim potvrđivanjem u općinskim statutima, iako se ove odluke nacionalnih vijeća automatski primjenjuju i nazivi se moraju koristiti. Često dolazi do uništavanja ili precrtavanja naziva koji su napisani na manjinskom jeziku i pismu.

Ipak, moramo naglasiti da čak i kada se stvore tehnički i kadrovski uvjeti za korištenje hrvatskog jezika i pisma, pripadnici naše zajednice i dalje koriste srpski jezik i pismo.

RELEVANTNA IZVJEŠĆA DRŽAVNIH I EUROPSKIH INSTITUCIJA ZADUŽENIH ZA ZAŠTITU PRAVA NACIONALNIH MANJINA O STANJU U SLUŽBENOJ UPORABI HRVATSKOG JEZIKA I PISMA

Četvrto periodično izvješće o provedbi Europske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima iz 2017. godine (Ured za ljudska i manjinska prava Vlade Republike Srbije)

Sudovi ne vode evidenciju o broju predmeta u kojima stranke koriste neki od manjinskih jezika, odnosno o broju sudskih postupaka u kojima sudionici koriste pravo na uporabu materinjeg jezika. Prema podacima iz izvješća, nisu dostupne informacije o postupcima pred sudom koje se tiču upravnih stvari, a u kojima su stranke koristile hrvatski jezik.

Prema evidenciji Upravnog suda u razdoblju na koje se odnosi četvrto izvješće o primjeni *Povelje*, nije bilo sudskih predmeta u kojima je zahtijevano da se postupak vodi na hrvatskom jeziku i pismu. Sve tužbe su podnošene na srpskom jeziku i pismu, kako od samih tužitelja, tako i od strane pomoćnika iz redova odvjetnika koje su tužitelji angažirali za zastupanje.

Prema dostupnim podacima, u Republici Srbiji se ne vodi centralizirana evidencija o obraćanju pripadnicima nacionalnih manjina na vlastitom jeziku i pismu državnim tijelima. U izvješću se navodi kako je Ured za ljudska i manjinska prava prikupio informacije od upravnih okruga obrazovanih za područja jedinica lokalnih samouprava u kojima je koncentriran najveći broj govornika manjinskih jezika. Kako se navodi u Sjevernobačkom upravnom okrugu, u rješavanju u upravnim stvarima u prvom stupnju, odnosno o žalbi kada su u prvom stupnju rješavali imaoci javnih ovlasti te prilikom vršenja nadzora nad radom imalaca javnih ovlasti i vršenja inspeksijskog nadzora, nije bilo usmenih ni pismenih predstavlki na hrvatskom jeziku i pismu. U Stručnoj službi spomenutog okruga postoje obrasci za vođenje postupka na hrvatskom jeziku i pismu, ali ih u navedenom razdoblju stranke nisu zahtijevale.

Izvešće Odbora stručnjaka za praćenje provedbe Europske povelje o manjinskim ili regionalnim jezicima iz 2013. godine

Odbor je konstatirao da se tradicionalni nazivi naseljenih mjesta ne koriste prikladno, dok se u slučaju hrvatskoga jezika i pisma navodi da se za Stari Slankamen u općini Indija po tom pitanju ništa nije poduzimalo.

INSTITUCIONALNI KONTEKST I KADROVI

Institucionalni kontekst službene uporabe jezika i pisma usko se prepliće s ostvarivanjem prava iz područja obrazovanja, kulture i informiranja.

Uporaba hrvatskog jezika i pisma u obrazovanju

Najveći dio ostvarivanja prava na službenu uporabu jezika i pisma danas je čvrsto navezan na sustav obrazovanja na hrvatskom jeziku u Republici Srbiji.

Obrazovni i odgojni rad danas se na hrvatskom jeziku u Republici Srbiji izvodi prema dva modela:

Model A – cjeloviti program na hrvatskom jeziku po nastavnom planu i programu Republike Srbije

Model C – nastava na srpskom jeziku uz izučavanje izbornog predmeta Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture.

Školske 2021./2022. godine nastava po *Modelu A* realizira se u četirima objektima predškolske ustanove, četirima osnovnim i trima srednjim školama na teritoriju Grada Subotica i u jednoj osnovnoj školi u Monoštoru. *Model C* realizira se u 15 škola unutar 11 naselja u AP Vojvodini. Ukupno je oko tisuću djece u sustavu obrazovanja na hrvatskom jeziku prema obaju modela.

Model A:

grad/općina	mjesto	škola/vrtić
Grad Subotica	Subotica	Vrtić „Marija Petković – Sunčica“
		Vrtić „Marija Petković – Biser“
	Mala Bosna	Vrtić „Bambi“
	Tavankut	Vrtić „Petar Pan“
	Đurđin	Vrtić „Vladimir Nazor“
	Subotica	OŠ „Matko Vuković“
	Subotica i Mala	OŠ „Ivan Milutinović“

	Bosna	
	Tavankut	OŠ „Matija Gubec“
	Đurđin	OŠ „Vladimir Nazor“
	Subotica	Gimnazija „Svetozar Marković“
		Politehnička srednja škola
Medicinska srednja škola		
Grad Sombor	Monoštor	OŠ „22. oktobar“

Model C:

Općina Šid	Sot	OŠ „Sremski front“	2013./2014.
Grad Srijemska Mitrovica	Srijemska Mitrovica	OŠ „Sveti Sava“	2009./2010.
		OŠ „Boško Palkovljević Pinki“	2009./2010.
		OŠ „Jovan Popović“	2009./2010.
		OŠ „Jovan Jovanović Zmaj“	2009./2010.
		Hrvatski dom	2009./2010.
Grad Sombor	Monoštor	OŠ „22.oktobar“	2005./2006.
	Bereg	OŠ „Moše Pijade“	2013./2014.
	Bezdan	OŠ „Bratstvo i jedinstvo“	2013./2014.
	Sombor	Hrvatski dom	2018./2019.
Općina Apatin	Sonta	OŠ „Ivan Goran Kovačić“	2003./2004.
Općina Bač	Vajska	OŠ „Aleksa Šantić“	2010./2011.
	Plavna	OŠ „Ivo Lola Ribar“	2010./2011.

Grad Subotica	Tavankut	OŠ „Matija Gubec“	2004./2005.
	Đurđin	OŠ „Vladimir Nazor“	2004./2005.
	Stari Žednik	OŠ „Pionir“	2002./2003.

Tablica 12. Objekti u pojedinim mjestima u kojima se ostvaruje pravo na obrazovanje na hrvatskom jeziku i pismu u Republici Srbiji.

Od školske 2016./2017. godine u Općini Apatin otvoren je izdvojeni odjel Osnovne glazbene škole „Stevan Hristić“ u Sonti, smjer tambura, koju danas pohađa 14 učenika, a od školske 2021./2022. otvoren je i istureni odjel OŠ „Petar Konjević“ iz Sombor u Monoštoru – smjer tambura.

Udruge koje promoviraju i čuvaju hrvatski jezik i pismo u području obrazovanja:

- Udruga „Naša djeca“, Subotica
- HPD „Bela Gabrić“, Subotica.

Lektorat za hrvatski jezik

Lektorat na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Novom Sadu započeo je s radom akademske 2018./2019. godine i osmišljen je da realizira *Program za stjecanje kompetencija iz hrvatskoga jezika, kulture i književnosti s metodikom rada* u okviru Centra za usavršavanje nastavnika. Od kako je otvoren, svake godine desetak učitelja, nastavnika i profesora stiču diplomu jezične stručnosti čime se i razina uporabe hrvatskog jezika i pisma u nastavnom procesu podiže i u smislu kvantitete jezično stručnog kadra i u smislu kvalitete. Stoga, sustav obrazovanja jedna je od svjetlijih točaka koja će u budućnosti uvelike utjecati na konzumiranje prava pripadnika naše zajednice u području službene uporabe hrvatskog jezika i pisma.

Uporaba hrvatskog jezika i pisma u kulturi

Institucije koje su od značaja za očuvanje hrvatskog jezika i pisma mogu se podijeliti u dvije velike skupine. Na prvom mjestu nalaze se Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, ustanova osnovana od strane AP Vojvodine i HNV-a, Fondacije za razvoj hrvatske zajednice u Republici Srbiji „Cro-Fond“, Zaklada „Spomen-dom bana Josipa Jelačića“ i Fondacija „Antun Gustav Matoš“, čiji je osnivač HNV, te udruge kulture. Drugoj skupini pripadaju kulturne i znanstvene ustanove čiji su osnivači tijela državne uprave te pokrajinskih i lokalnih samouprava (knjižnice, kazališta, povijesni arhivi, muzeji, likovne galerije, kulturni centri, zavodi za zaštitu kulturnog naslijeđa i dr.) – ove institucije ne primjenjuju često hrvatski jezik i pismo.

Najveći dio kulturnoga života hrvatske manjinske zajednice zbiva se danas u četrdesetak kulturnih udruga, koje predstavljaju najvidljiviji i najmasovniji segment hrvatske kulturne scene u Republici Srbiji i koje kroz folklor, dramu, glazbu, literarne i likovne sekcije čuvaju i njeguju hrvatski jezik i pismo. U Agenciji za privredne registre ima 74 registriranih hrvatskih udruga, a u nastavku je prikaz onih koje su aktivne i koje u svom radu doprinose očuvanju hrvatskoga jezika i pisma:

- Hrvatska čitaonica, Subotica
- Festival hrvatskih duhovnih pjesama Hosanafest, Subotica
- HGU „Festival bunjevački pisama“, Subotica
- HKC „Bunjevačko kolo“, Subotica
- Hrvatsko akademsko društvo, Subotica
- Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“, Subotica
- UBH „Dužijanca“, Subotica
- Udruženje hrvatske mladeži u Vojvodini „CroV“, Subotica
- Hrvatska likovna udruga „CroArt“, Subotica
- Galerija „Prve kolonije naive u tehnicu slame“, Tavankut
- HKPD „Matija Gubec“, Tavankut
- HKPD „Đurđin“

- HUK Lajčo Budanović, Mala Bosna
- KPZH „Šokadija“, Sonta
- HKU „Antun Sorgg“, Vajska
- HKPD „Stjepan Radić“, Novi Slankamen
- HKPD „Matija Gubec“, Ruma
- Hrvatski medijsko kulturni centar, Voganj
- Društvo za očuvanje tradicije šokačkih Hrvata „Gibarac“, Šid
- Hrvatsko kulturno društvo „Šid“, Šid
- Hrvatski kulturni centar „Srijem“ – Hrvatski dom, Srijemska Mitrovica
- HKPD „Tomislav“, Golubinci
- Hrvatsko kulturno društvo „Hrvatski kulturni centar – Beograd“, Beograd
- Hrvatska čitaonica „Fischer“, Surčin
- „Društvo hrvatske mladeži Zemuna“, Zemun
- Zajednica Hrvata Zemuna „Ilija Okrugić“, Zemun
- Hrvatsko kulturno udruženje „Antun Gustav Matoš“, Zrenjanin“
- Udruga banatskih Hrvata, Zrenjanin
- HKPD „Jelačić“, Petrovaradin
- HKPD „Silvije Strahimir Kranjčević“, Bereg
- KUDH „Bodrog“, Monoštor
- HKUD „Vladimir Nazor“, Sombor
- HKD „Vladimir Nazor“ Stanišić
- HBKUD „Lemeš“, Svetozar Miletić
- Udruga „Široko“, Niš.

Kulturne i znanstvene ustanove i institucije čiji su osnivači tijela državne uprave te pokrajinskih i lokalnih samouprava, izuzme li se njih nekoliko u Subotici, imaju vrlo malo programskih sadržaja koji se izravno odnose bilo na baštinu bilo na suvremeno stvaralaštvo Hrvata u Srbiji u svomu radu. Pri tomu, ne postoje mehanizmi promjene takvoga nepovoljnoga stanja, osim djelovanja političkim sredstvima. Uz to, postoji visoka podzastupljenost uposlenog kvalificiranog kadra hrvatske nacionalnosti u ovim institucijama.

Nakladnički, odnosno knjiški sustav hrvatske zajednice u Republici Srbiji još uvijek nije u dovoljnoj mjeri razvijen. Najrazvijeniji je segment naklade knjiga, što je prije svega posljedica postojanja nekoliko već afirmiranih nakladničkih kuća (prije svega Katolički institut „Ivan Antunović“, Hrvatsko akademsko društvo, Hrvatska čitaonica, NIU „Hrvatska riječ“ i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata). Od 2000. do 2016. dvadesetak je nakladnika godišnje objavljivalo između 11 i 35 knjiga. I nadalje je jako mali broj predstavljanja knjiga, a zanemariv je broj kritičkih napisa o njima.

Prema vrsti objavljenih sadržaja, najviše je knjiga pjesama, dok su znanstvena djela gotovo neznatno zastupljena. U hrvatskom kulturnom prostoru u Republici Srbiji segment u kojemu se situira znanost vjerojatno je najslabije razvijen. Razloge tomu treba tražiti, čini se, s jedne strane u odsustvu primjerenoga institucionalnog okvira, a s druge strane u slabo povezanoj i unutar sebe nedovoljno integriranoj znanstvenoj eliti. Osim *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca, Godišnjaka za znanstvena istraživanja i Biografskog leksikona Hrvata istočnog Srijema*, premali je broj drugih znanstvenih izdanja.

Povijesna građa Hrvata u Republici Srbiji je bogata. Međutim, veliki dio arhivske građe značajan za mjesnu povijest vojvođanskih Hrvata pohranjen je u postojećim arhivima čiji su osnivači lokalne samouprave ili kulturne institucije u Vojvodini/Republici Srbiji, Republici Hrvatskoj, Mađarskoj, kao i u arhivu pri Katoličkoj crkvi. Također, postoji neveliki broj i privatnih arhiva.

Unutar hrvatske zajednice ne postoji ni jedna javna knjižnica koja bi posjedovala knjige i druge publikacije od značaja za Hrvate u Republici Srbiji. Postojeće su u sastavu kulturnih udruga ili su regionalne (Bunjevačko-šokačka knjižnica „Ivan Kujundžić“ Katoličkog instituta „Ivan Antunović“) ili općenitije (Hrvatska čitaonica) ili pak pokrivaju novije razdoblje (knjižnica Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata „Biblioteca Croatica“).

Uporaba hrvatskog jezika i pisma u informiranju

Informiranje na hrvatskom jeziku i pismu također predstavlja značajni resurs u ostvarivanju prava na službenu uporabu jezika i pisma. Što je veća informativna ponuda to je vjerojatnije usvajanje i prihvaćanje hrvatskog jezika i pisma.

TISKANI MEDIJI:

a. Opća informativna glasila

1. *Hrvatska riječ* (tjednik)

b. Regionalna informativna glasila

1. *Hrvatske novine* (Subotica, mjesečnik)

c. Vjerski informativni listovi

1. *Zvonik* (mjesečnik, Subotička biskupija)
2. *Nada* (tromjesečnik, Srijemska biskupija)
3. *Bunarić* (godišnjak, svetišta Bunarić)

d. Glasila hrvatskih udruga

1. *Miroljub* (HKUD „Vladimir Nazor“, Sombor, tromjesečnik)
2. *Gupčeva lipa* (HKPD „Matija Gubec“, Tavankut, godišnjak)
3. *Zov Srijema* (Zajednica protjeranih Hrvata Srijema, Banata i Bačke, Zagreb, dvomjesečnik)

e. (Pod)listovi za ciljne skupine

1. *Hrcko* (mjesečnik, dodatak)
2. *Kužiš?!* (mjesečnik, dodatak)

f. Nesamostalni medijski proizvodi na hrvatskom jeziku u okviru medija na srpskom jeziku

1. *List Zrenjanin* (Zrenjanin, mjesečno jedna stranica)

Hrvatske udruge koje se bave informiranjem na hrvatskom jeziku i pismu u Republici Srbiji su:

- Hrvatska agencija za medije i kulturu „CroS“
- „Cro-media“, Subotica
- „Udruženje Marija“, Subotica
- Hrvatska udruga novinara „Cro-news“
- Udruga novinara „Cro-info“.

Elektronički mediji

Ni po pitanju elektroničkih medija prostor gdje se može čuti hrvatski jezik nije velik.

TV:

- Radio-televizija Vojvodine, Drugi program
- Neovisna produkcija HUN-a „Cro-info“.

Radio:

- Radio Marija: Subotica, Sombor, Novi Sad, Niš i Vrdnik
- Radio Novi Sad (Treći program) – program na hrvatskom jeziku
- Radio Subotica, Subotica – neovisna produkcija „Cro-news“
- Radio „Bačka“, Bač – emisija *Zvuci bačke ravnice*, neovisna produkcija HKUD-a „Dukat“ iz Vajske
- Radio „Fortuna“ – emisija *Glas Hrvata*, neovisna produkcija „Vladimir Nazor“ iz Stanišića.

Institucionalni kontekst usko vezan za službenu uporabu jezika i pisma

Jedinice lokalne samouprave u kojima su u službenoj uporabi jezici i pisma nacionalnih manjina, u okviru općinske uprave dužne su osnovati službu za prevoditeljske poslove. Iz razloga ekonomičnosti i učinkovitosti više jedinica lokalne samouprave mogu osnovati zajedničku službu za prevoditeljske poslove.

Što se tiče javnih ustanova i uposlenog kadra po pitanju ostvarivanja prava na službenu uporabu hrvatskog jezika i pisma imamo po jedno radno mjesto u prevoditeljskoj službi Autonomne Pokrajine Vojvodine i Grada Subotice. Dakle, na teritoriju Republike Srbije ukupno dvije osobe koje se bave prevoditeljskim poslovima vezanim za sve obrasce, akte i propise Republike Srbije na hrvatskom jeziku i pismu.

Tijela ove odluke u svom aktu o unutarnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, propisat će znanje jezika i pisma nacionalne manjine u službenoj uporabi kao uvjet za zapošljavanje kod odgovarajućeg broja izvršitelja na radnim mjestima na kojima uposleni rade sa strankama ili vode upravni postupak.

U Pokrajinskom tajništvu za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice osigurano je usmeno i pismeno prevođenje sa srpskog na hrvatski jezik i pismo i obratno, a prevoditeljske usluge ovog tajništva koriste sva pokrajinska tijela i organizacije. U Gradskoj upravi Grada Subotice, u okviru Sektora uprave formiran je Odsjek za prevoditeljske poslove aktom o sistematizaciji i predviđeno je troje uposlenih – dva za mađarski i jedan za hrvatski jezik. Jedna osoba u i AP Vojvodini i u Gradu Subotici radi sve prijevode sa srpskog na hrvatski jezik i pismo i obratno te se prevode svi materijali koji se razmatraju na sjednicama skupština i materijali koji se objavljuju u službenim listovima te dopisi i akti. Međutim, nije poznato koliko ima kompetentnih prevoditelja u drugim ustanovama čiji su osnivači tijela uprave gdje su hrvatski jezik i pismo u službenoj uporabi.

Zaštitnik građana Republike Srbije, Pokrajinski zaštitnik građana – ombudsman i lokalni zaštitnik građana također su ključni partneri u ostvarivanju prava na službenu uporabu jezika i pisma. Osnivanjem nacionalnih vijeća, čiji je najvažniji zadatak pratiti ostvarivanje prava na službenu uporabu jezika i pisma pripadnika nacionalnih manjina koje predstavljaju, osigurane su pretpostavke

uspješne primjene zakona. Praćenje stanja jedan je od glavnih preduvjeta da nacionalno vijeće učinkovito vrši ovlasti i doprinosi unaprjeđenju službene uporabe jezika i pisma.

Prevoditelji – tumači za hrvatski jezik

Prevoditelj – tumač je osoba koja posjeduje visoko znanje određenog stranog jezika te koja se kao takva poziva da prevodi stranci, odnosno drugom sudioniku u sudskome postupku, koja ne poznaje srpski jezik i pismo ili jezik i pismo nacionalne manjine koji je u službenoj uporabi.

U Republici Srbiji postoje ovlaštene prevoditelji za hrvatski jezik i pismo te svaki pripadnik hrvatske nacionalne manjine, na temelju zakona i međunarodnih ugovora, ima pravo koristiti usluge ovih prevoditelja kada je to potrebno.

Uvjeti koje sudski tumač mora ispuniti jesu:

1. visoko obrazovanje za određeni jezik ili posjedovanje potpunog znanja jezika i pisma s kojega se vrši prijevod ili na koji se prevodi usmeni ugovor ili pisani tekst
2. visoku razinu poznavanja pravne terminologije s koje se vrši prijevod ili na koju se vrši prijevod
3. ako se postavlja kao stalni sudski tumač potrebno je iskustvo od najmanje pet godina u prevoditeljskim poslovima.

Kako ovo pravo nije ograničeno samo na mjesta u kojima su hrvatski jezik i pismo u službenoj uporabi, sudski prevoditelji za hrvatski jezik i pismo djeluju i izvan teritorija u kojima hrvatski jezik i pismo nisu u službenoj uporabi. Prevoditelji nisu teritorijalno vezani i pripadnik nacionalne manjine može angažirati prevoditelja koji se ne nalazi u njegovoj lokalnoj samoupravi.

Popis ovlaštenih prevoditelja za hrvatski jezik i pismo u Republici Srbiji kojih ima ukupno 21 na teritoriju Grada Beograda (1), Grada Novog Sada (10), Grada Subotice (5), Grada Sombora (1), Grada Srijemske Mitrovice (2), Općine Šid (1) i Grada Zrenjanina (1) s kontaktima nalazi se u prilogu *Strategije*.

PESTLE ANALIZA

PRAVNI KONTEKST

Pravo na službenu uporabu jezika i pisama nacionalnih manjina nalazi se među pravima kojima je uređena kulturna autonomija nacionalnih manjina u Republici Srbiji kao osnova zaštite i očuvanja njihovog identiteta. Pravo na službenu uporabu materinjeg jezika i pisma, u različitim aspektima, uzdignuto je na razinu ustavnog prava, a detaljnije je regulirano nizom zakona i propisa. Pravnu osnovu zaštite prava na službenu uporabu jezika i pisma čine *Ustav Republike Srbije*, ratificirani međunarodni ugovori, različiti zakoni, kao i pravni akti doneseni na razini AP Vojvodine i na razini jedinica lokalne samouprave.

U jedinicama lokalne samouprave u kojima žive pripadnici nacionalne manjine, njihov jezik i pismo uvode se u službenu uporabu ukoliko pripadnici određene manjine čine 15 % ukupnog pučanstva, što trenutno nije nigdje slučaj kada su Hrvati u pitanju. U jedinicama lokalne samouprave, gdje postotak pripadnika određene nacionalne manjine ne dostiže 15 % prema posljednjem popisu stanovništva, a gdje su u vrijeme donošenja ove odluke jezik i pismo nacionalne manjine u službenoj uporabi prema statutu jedinice lokalne samouprave on ostaje u službenoj uporabi, kao što je slučaj s Gradom Suboticom.

Kada jezik i pismo nacionalne manjine u AP Vojvodini nisu u službenoj uporabi na cijelom teritoriju jedinice lokalne samouprave, jezik i pismo nacionalne manjine će se uvesti u službenu uporabu u naselju ili mjesnoj zajednici na njezinom teritoriju ako u tom naselju ili mjesnoj zajednici postotak pripadnika određene nacionalne manjine dostiže 25 % prema rezultatima posljednjeg popisa stanovništva.

Kada je u pitanju hrvatska zajednica trenutno je to slučaj u mjestima: Sonta (Općina Apatin), Vajska, Plavna i Bođani (Općina Bač), Novi Slankamen (Općina Inđija), Monoštor, Bereg i Lemeš (Grad Sombor), Stara Bingula (Grad Srijemska Mitrovica) i Sot i Batrovci (Općina Šid). Sustav ostvarivanja prava na službenu uporabu jezika i pisma manjinskih zajednica u Vojvodini je izrazito razvijen, dok je u Republici Srbiji ovo pravo samo djelomice implementirano.

Ipak, najveći nedostatak zakonodavnog okvira jest što nepoštivanje prava iz ovog područja nema nikakvih kaznenih odredbi.

Zakonodavstvo na državnoj razini (Zakonodavni sustav Republike Srbije)

Ustav Republike Srbije (Službeni glasnik Republike Srbije, br. 98/2006)

Članak 10.

Stavak 1. U Republici Srbiji u službenoj uporabi su srpski jezik i ćirilčno pismo.

Stavak 2. Službena uporaba drugih jezika i pisama uređuje se zakonom, na temelju *Ustava*.

Članak 75.

Stavak 2. Putem kolektivnih prava pripadnici nacionalnih manjina, neposredno ili preko svojih predstavnika, sudjeluju u odlučivanju ili sami odlučuju o pojedinim pitanjima vezanim za svoju kulturu, obrazovanje, informiranje i službenu uporabu jezika i pisma, sukladno zakonu.

Članak 79.

Stavak 1. Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo: na izražavanje, čuvanje, njegovanje, razvijanje i javno očitovanje nacionalne, etničke, kulturne i vjerske posebnosti; na uporabu svojih simbola na javnim mjestima; na korištenje svoga jezika i pisma; da u sredinama gdje čine značajnu populaciju, državna tijela, organizacije kojima su povjerene javne ovlasti, tijela autonomnih pokrajina i jedinica lokalne samouprave vode postupak i na njihovom jeziku; na školovanje na svome jeziku u državnim ustanovama i ustanovama autonomnih pokrajina; na osnivanje privatnih obrazovnih ustanova; da na svome jeziku koriste svoje ime i prezime; da u sredinama gdje čine značajnu populaciju, tradicionalni lokalni nazivi, imena ulica, naselja i topografske oznake budu ispisane i na njihovom jeziku; na potpuno, pravodobno i nepristrano informiranje na svome jeziku, uključujući i pravo na izražavanje, primanje, slanje i razmjenu informacija i ideja; na osnivanje vlastitih sredstava javnog informiranja, sukladno zakonu.

Stavak 2. Sukladno *Ustavu*, na osnovi zakona, pokrajinskim propisima mogu se ustanoviti dodatna prava pripadnika nacionalnih manjina.

Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina (Sl. list SRJ, br. 11/2002, Sl. list SCG, br. 1/2003 – Ustavna povelja i Sl. glasnik RS, br. 72/2009 – dr. zakon, 97/2013 – odluka US i 47/2018 Sl. List SRJ, br. 11/2002)

Članak 9.

Stavak 1. Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo na slobodan izbor i korištenje osobnog imena i imena svoje djece, kao i na upisivanje ovih osobnih imena u sve javne isprave, službene evidencije i zbirke podataka o osobama prema jeziku i pravopisu pripadnika nacionalne manjine.

Stavak 2. Pravo iz stavka 1. ovoga članka ne isključuje paralelan upis imena i po srpskom pravopisu i pismu.

Članak 10. Pripadnici nacionalnih manjina mogu slobodno upotrebljavati svoj jezik i pismo,

privatno i javno.

Članak 11.

Stavak 2. Jedinica lokalne samouprave će obvezno svojim statutom uvesti u ravnopravnu službenu uporabu jezik i pismo nacionalne manjine ukoliko postotak pripadnika te nacionalne manjine u ukupnom broju stanovništva na njezinome teritoriju dostiže 15 % prema rezultatima posljednjega popisa stanovništva. Jedinica lokalne samouprave uvodi jezik i pismo nacionalne manjine u službenu uporabu najkasnije u roku od 90 dana od utvrđivanja ispunjenosti zakonom propisanih uvjeta.

Stavak 4. Službena uporaba jezika nacionalnih manjina iz stavka 1. ovog članka podrazumijeva osobito: korištenje jezika nacionalnih manjina u upravnom i sudskom postupku i vođenje upravnog postupka i sudskog postupka na jeziku nacionalne manjine, uporabu jezika nacionalne manjine u komunikaciji tijela s javnim ovlastima s građanima; izdavanje javnih isprava i vođenje službenih evidencija i zbirki podataka o osobama i podataka na jezicima nacionalnih manjina i prihvaćanje tih isprava na tim jezicima kao pravovaljanih, uporaba jezika na glasačkim listićima i biračkom materijalu, uporaba jezika u radu predstavničkih tijela.

Stavak 5. Na teritorijima iz stavka 2. ovog članka, imena tijela koje vrše javne ovlasti, nazivi jedinica lokalne samouprave, naseljenih mjesta, trgova i ulica i drugi toponimi ispisuju se i na jeziku dotične nacionalne manjine, prema njezinoj tradiciji i pravopisu.

Stavak 6. U naseljenim mjestima u jedinicama lokalne samouprave, čiji je teritorij određen sukladno zakonu kojim se uređuje teritorijalna organizacija Republike Srbije, u kojima postotak pripadnika određene nacionalne manjine u ukupnome broju stanovništva na teritoriju naseljenog mjesta dostiže 15 % prema rezultatima posljednjeg popisa stanovništva imena tijela koja vrše javne ovlasti, nazivi jedinica lokalne samouprave, naseljenih mjesta, trgova i ulica i drugi toponimi ispisuju se i na jeziku dotične nacionalne manjine, prema njezinoj tradiciji i pravopisu.

Stavak 7. Pripadnici nacionalnih manjina čiji broj u ukupnom stanovništvu Republike Srbije dostiže najmanje 2 % prema posljednjem popisu stanovništva, mogu se obratiti republičkim tijelima na svom jeziku i imaju pravo dobiti odgovor na tom jeziku.

Stavak 8. Pripadnici nacionalnih manjina čiji broj u ukupnom stanovništvu Republike Srbije ne dostiže 2 % prema posljednjem popisu stanovništva mogu se obratiti republičkim tijelima na svom jeziku i imaju pravo dobiti odgovor na tom jeziku preko jedinice lokalne samouprave u kojoj je jezik te nacionalne manjine u službenoj uporabi, pri čemu jedinica lokalne samouprave osigurava prevođenje i snosi troškove prevođenja dopisa upućenog republičkom tijelu i odgovora tog tijela.

Stavak 9. Narodni poslanik pripadnik nacionalne manjine ima pravo na sjednici Narodne skupštine govoriti i pisane dokumente u radu Narodne skupštine, predviđene Poslovníkom, podnositi na svom jeziku.

Stavak 10. Kada se narodni poslanik u radu Narodne skupštine služi svojim jezikom u smislu stavka 10. ovog članka, stalno ili u određenom slučaju, generalni tajnik Narodne skupštine je dužan osigurati istovremeno prevođenje njegovog usmenog izlaganja ili dokumenta koji je

podnio, na srpski jezik.

Članak 11a.

Stavak 1. Ministarstvo nadležno za ostvarivanje prava nacionalnih manjina (u daljnjem tekstu: Ministarstvo), osigurava prevođenje i objavljuje zbirke prečišćenih tekstova najznačajnijih zakona Republike Srbije čiji se predmet uređivanja u cijelosti ili najvećim dijelom odnosi na ostvarivanje prava nacionalnih manjina.

Stavak 2. Ministarstvo je u obvezi zakone iz stavka 1. ovog članka učiniti dostupnim i u elektroničkom obliku, na svojoj internetskoj stranici i na internetskoj stranici e-Uprave, kao i sporazumno određeni broj zbirki prečišćenih tekstova zakona iz stavka 1. ovog članka dostaviti nacionalnim vijećima nacionalnih manjina.

Stavak 3. O objavljivanju zakona iz stavka 1. ovog članka Ministarstvo periodično i po potrebi izvještava Vijeće za nacionalne manjine.

Stavak 4. Nacionalno vijeće nacionalne manjine može resornom ministarstvu podnijeti prijedlog, uz obrazloženje da je to od posebnog značaja za ostvarivanje prava i sloboda nacionalne manjine, da resorno ministarstvo osigura prevođenje i objavljivanje zbirke prečišćenih tekstova određenih zakona iz svog zakonskog djelokruga koji sadrže odredbe koje se odnose na ostvarivanje prava i sloboda nacionalnih manjina, odnosno uređuju društvene odnose koji su od posebnog značaja za nacionalne manjine.

Članak 11b.

Stavak 1. Propisi autonomne pokrajine objavljuju se na jezicima nacionalnih manjina sukladno statutu i općim aktima autonomne pokrajine.

Stavak 2. Propisi jedinica lokalne samouprave objavljuju se na jezicima nacionalnih manjina, sukladno statutu i općim aktima jedinica lokalne samouprave, sukladno zakonu.

Zakon o službenoj uporabi jezika i pisama (Sl. glasnik RS, br. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005 - dr. zakon, 30/2010, 47/2018 i 48/2018 - ispr.)

Članak 1.

Stavak 3. Na područjima Republike Srbije na kojima žive pripadnici nacionalnih manjina u službenoj uporabi su istodobno sa srpskim jezikom i jezici i pisma nacionalnih manjina.

Članak 11.

Stavak 1. Na teritoriju jedinice lokalne samouprave gdje tradicionalno žive pripadnici nacionalnih manjina, njihov jezik i pismo može biti u ravnopravnoj službenoj uporabi.

Stavak 2. Jedinica lokalne samouprave će obvezno svojim statutom uvesti u ravnopravnu službenu uporabu jezik i pismo nacionalne manjine ako postotak pripadnika te nacionalne manjine u ukupnom broju stanovnika na njezinom teritoriju dostiže 15 % prema rezultatima posljednjeg popisa stanovništva, najkasnije u roku od 90 dana od dana utvrđivanja zakonom propisanih uvjeta.

Stavak 3. Službena uporaba jezika nacionalnih manjina iz stavka 1. ovog članka podrazumijeva osobito: korištenje jezika nacionalnih manjina u upravnom i sudskom postupku i vođenje upravnog postupka i sudskog postupka na jeziku nacionalne manjine; uporabu jezika nacionalne manjine u komunikaciji tijela s javnim ovlastima s građanima; izdavanje javnih isprava i vođenje službenih evidencija i zbirki osobnih podataka na jezicima

nacionalnih manjina i prihvaćanje tih isprava na tim jezicima kao pravovaljanih; uporabu jezika nacionalnih manjina na glasačkim listićima i biračkom materijalu; uporabu jezika nacionalnih manjina u radu predstavničkih tijela.

Stavak 4. Na teritorijima iz stavka 2. ovog članka, imena tijela koja vrše javne ovlasti, nazivi jedinica lokalne samouprave, naseljenih mjesta, trgova i ulica i drugi toponimi ispisuju se i na jeziku dotične nacionalne manjine, prema njezinoj tradiciji i pravopisu.

Stavak 5. U naseljenim mjestima u jedinicama lokalne samouprave, čiji je teritorij određen sukladno zakonu kojim se uređuje teritorijalna organizacija Republike Srbije, u kojima postotak pripadnika određene nacionalne manjine u ukupnom broju stanovnika na teritoriju naseljenog mjesta dostiže 15 % prema rezultatima posljednjeg popisa stanovništva imena tijela koja vrše javne ovlasti, nazivi jedinica lokalne samouprave, naseljenih mjesta, trgova i ulica i drugi toponimi ispisuju se i na jeziku dotične nacionalne manjine, prema njezinoj tradiciji i pravopisu, i u slučaju da jezik te nacionalne manjine nije u službenoj uporabi na teritoriju jedinice lokalne samouprave, sukladno stavku 2. ovog članka.

Stavak 6. Skupština jedinice lokalne samouprave utvrdit će statutom naseljena mjesta iz stavka 5. ovog članka, imajući u vidu tradicionalnu naseljenost pripadnika nacionalne manjine i prethodno pribavljeno mišljenje nacionalnog vijeća nacionalne manjine.

Stavak 7. Jezici nacionalnih manjina koji su u službenoj uporabi u radu tijela autonomne pokrajine utvrđuju se njezinim statutom.

Stavak 8. Zakoni i propisi se objavljuju i na jezicima nacionalnih manjina, sukladno zakonu kojim se uređuje zaštita prava i sloboda nacionalnih manjina.

Stavak 9. Pripadnici nacionalnih manjina čiji broj u ukupnom stanovništvu Republike Srbije dostiže najmanje 2 % prema posljednjem popisu stanovništva mogu se obratiti republičkim tijelima na svom jeziku i imaju pravo dobiti odgovor na tom jeziku.

Stavak 10. Pripadnici nacionalnih manjina čiji broj u ukupnom stanovništvu Republike Srbije ne dostiže 2 % prema posljednjem popisu stanovništva mogu se obratiti republičkim tijelima na svom jeziku i imaju pravo dobiti odgovor na tom jeziku preko jedinice lokalne samouprave u kojoj je jezik te nacionalne manjine u službenoj uporabi, pri čemu jedinica lokalne samouprave osigurava prevođenje i snosi troškove prevođenja dopisa upućenog republičkom tijelu i odgovora tog tijela.

Stavak 11. Narodni poslanik pripadnik nacionalne manjine ima pravo na sjednici Narodne skupštine govoriti i pisane dokumente u radu Narodne skupštine, predviđene Poslovníkom, podnositi na svom jeziku.

Stavak 12. Kada se narodni poslanik u radu Narodne skupštine služi svojim jezikom u smislu stavka 11. ovog članka, stalno ili u određenom slučaju, generalni tajnik Narodne skupštine je dužan osigurati istovremeno prevođenje njegovog usmenog izlaganja ili dokumenta koji je podnio, na srpski jezik.

Članak 12.

Stavak 1. Prvostupanjski upravni, kazneni, parnični ili drugi postupak u kome se rješava o pravima i dužnostima građana vodi se na srpskom jeziku.

Stavak 2. Postupak iz stavka 1. ovoga članka može se voditi i na jeziku nacionalnih manjina

koji je u službenoj uporabi u tijelu, odnosno u organizaciji koja vodi postupak.

Stavak 3. Ako je tijelo, odnosno organizacija koja vodi postupak obrazovana za više općina, postupak se može voditi na jezicima nacionalnih manjina koji su u službenoj uporabi u općinama obuhvaćenim područjem tog tijela, odnosno organizacije i to za stranke u postupku – pripadnike nacionalnih manjina koji imaju prebivalište u općini u kojoj je u službenoj uporabi jezik nacionalne manjine.

Stavak 4. Kada u postupku sudjeluje jedna stranka – pripadnik nacionalne manjine, postupak se, na njezin zahtjev, vodi na jeziku nacionalne manjine koji je u službenoj uporabi u tijelu, odnosno organizaciji koja vodi postupak.

Stavak 5. Kad u postupku sudjeluje više stranaka čiji jezici nisu isti, postupak se vodi na jednom od jezika koji su u službenoj uporabi u tijelu, odnosno organizaciji koja vodi postupak o kome se strane sporazumijevaju.

Stavak 6. Ako se stranke ne sporazumiju o tome na kom će se jeziku voditi postupak, jezik postupka određuje tijelo, odnosno organizacija pred kojom se vodi postupak, osim ako jedna od stranaka zahtijeva da se postupak vodi na srpskom jeziku, u kom slučaju će se postupak voditi na tom jeziku.

Zakon o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina (Sl. glasnik RS, br. 72/2009, 20/2014 – odluka US, 55/2014 i 47/2018)

Članak 22.

Stavak 1. Nacionalno vijeće utvrđuje tradicionalne nazive jedinica lokalne samouprave, naseljenih mjesta i drugih geografskih naziva na jeziku nacionalne manjine, ako je na području jedinice lokalne samouprave ili naseljenog mjesta jezik nacionalne manjine u službenoj uporabi.

Stavak 2. Nacionalno vijeće predlaže nadležnom tijelu isticanje naziva jedinica lokalne samouprave, naseljenih mjesta i drugih geografskih naziva na jeziku nacionalne manjine.

Stavak 3. Nacionalno vijeće predlaže utvrđivanje jezika i pisma manjine kao službenog jezika i pisma u jedinici lokalne samouprave.

Stavak 4. Nacionalno vijeće predlaže promjenu naziva ulica, trgova, gradskih četvrti, zaseoka, drugih dijelova naseljenih mjesta i ustanova za koje je utvrđeno da su od značaja za nacionalnu manjinu.

Stavak 5. Nacionalno vijeće daje mišljenje o postupku utvrđivanja naziva ulica trgova, gradskih četvrti, zaseoka, drugih dijelova naseljenih mjesta, ako je na području lokalne samouprave ili naseljenog mjesta jezik manjine u službenoj uporabi.

Stavak 6. Vijeće predlaže nadležnom tijelu vršenje nadzornog postupka nad službenom uporabom jezika i pisma nacionalne manjine.

Stavak 7. Nacionalno vijeće inicira objavljivanje najvažnijih zakona RS na jeziku manjine koji je u službenoj uporabi i pruža stručne i druge vidove pomoći sukladno svojim mogućnostima u postupku prijevoda dokumenata.

Stavak 8. Nacionalno vijeće poduzima mjere i aktivnosti unaprjeđenja službene uporabe jezika i pisma nacionalne manjine.

Zakon o lokalnoj samoupravi (Sl. glasnik RS, br. 129/2007, 83/2014 - dr. zakon, 101/2016 - dr.

zakon i 47/2018)
<p>Članak 11. Statut lokalne samouprave najviši je pravi akt jedinice i kojim se istodobno regulira i službena uporaba jezika i pisma nacionalnih manjina u određenoj lokalnoj samoupravi.</p> <p>Članak 91. Jedinica lokalne samouprave dužna je u službenim prostorijama isticati uz državne simbole i simbole nacionalnih manjina čiji je jezik u službenoj uporabi.</p> <p>Članak 93. Jedinica lokalne samouprave obvezuje se da je, ako je na njezinom teritoriju u službenoj uporabi jezik nacionalne manjine, u postupku promjena naziva ulica, trgova, gradskih četvrti, zaseoka i drugih dijelova naseljenih mjesta, dužna pribaviti mišljenje nacionalnih vijeća nacionalne manjine i vijeća za međunacionalne odnose.</p> <p>Članak 98. Jedinica lokalne samouprave obvezuje se da u etničkim mješovitim sredinama osnuje vijeće za međunacionalne odnose koje je izravno zaduženo za praćenje provedbe manjinskih prava uključujući i službenu uporabu jezika i pisma manjina.</p>
<i>Zakon o općem upravnom postupku (Sl. glasnik RS, br. 18/2016 i 95/2018 – autentično tumačenje)</i>
<p>Članak 4.</p> <p>Stavak 1. U upravnom postupku latinično pismo se koristi uz srpski jezik i ćirilično pismo na način utvrđen zakonom.</p> <p>Stavak 2. Na područjima u kojima je u službenoj uporabi i jezik nacionalne manjine, postupak se vodi i na jeziku i uz uporabu pisma te nacionalne manjine, sukladno zakonu.</p>
<i>Zakon o matičnim knjigama (Sl. glasnik RS, br. 20/2009, 145/2014 i 47/2018)</i>
<p>Članak 17.</p> <p>Stavak 1. Osobno ime djeteta, roditelja, supružnika i umrlog upisuje se na srpskom jeziku, ćiriličnim pismom, a pripadnici nacionalne manjine imaju pravo na upis osobnog imena prema jeziku i pravopisu pripadnika nacionalne manjine, što ne isključuje paralelan upis osobnog imena i na srpskom jeziku, ćiriličnim pismom.</p> <p>Članak 87. Novčanom kaznom do 50 000 dinara kaznit će se za prekršaj odgovorna osoba u državnom tijelu ili tijelu jedinice lokalne samouprave ako u propisanom roku ne izvrši upis osobnog imena pripadnika nacionalne manjine prema jeziku i pravopisu pripadnika nacionalne manjine.</p>
<i>Zakon o osobnoj iskaznici (Sl. glasnik RS, br. 62/2006 i 36/2011)</i>
<p>Članak 9.</p> <p>Stavak 2. Obrazac osobne iskaznice tiska se i na jeziku i pismu nacionalnih manjina, sukladno zakonu.</p> <p>Stavak 3. U obrazac osobne iskaznice podaci o prezimenu i imenu upisuju se u izvornom obliku onako kako su upisani u izvratku iz matice rođenih. Podaci o prezimenu i imenu pripadnika nacionalnih manjina paralelno se upisuju i po srpskom pravopisu i pismu.</p> <p>Stavak 4. Uz srpski jezik i ćirilično pismo podaci se upisuju i na jeziku i pismu nacionalne manjine.</p>
<i>Zakon o putnim ispravama (Sl. glasnik RS, br. 90/2007, 116/2008, 104/2009, 76/2010, 62/2014 i 81/2019)</i>
Članak 26.

<p>Stavak 2. U obrasce putnih isprava podaci o prezimenu i imenu upisuju se u izvornom obliku onako kako su upisani u izvratku iz matice rođenih.</p> <p>Stavak 3. Tijelo nadležno za izdavanje putnih isprava je dužno osigurati tehničke mogućnosti za upisivanje podataka o prezimenu i imenu pripadnika nacionalnih manjina u izvornom obliku, prema jeziku i pravopisu pripadnika nacionalne manjine.</p>
<p><i>Zakon o općem upravnom postupku (Sl. glasnik RS, br. 18/2016 i 95/2018 - autentično tumačenje)</i></p>
<p>Članak 4.</p> <p>Stavak 2. Na područjima u kojima su u službenoj uporabi i jezik nacionalne manjine, postupak se vodi i na jeziku i uz uporabu pisma te nacionalne manjine, sukladno zakonu.</p>
<p>Članak 55.</p> <p>Stavak 1. Ako se postupak ne vodi na jeziku stranke ili drugog sudionika u postupku, a oni ne razumiju srpski jezik, prevodi im se, na njihov zahtjev, tijek postupka i omogućava informiranje na njihovom jeziku i pismu, odnosno jeziku i pismu koji razumiju.</p>
<p><i>Zakon o parničnom postupku (Sl. glasnik RS, br. 72/2011, 49/2013 - odluka US, 74/2013 - odluka US, 55/2014, 87/2018 i 18/2020)</i></p>
<p>Članak 6.</p> <p>Stavak 1. U parničnom postupku u službenoj uporabi je srpski jezik i ćirilčno pismo. Drugi jezici i pisma službeno se upotrebljavaju sukladno zakonu.</p> <p>Stavak 2. U sudovima na čijim područjima žive pripadnici nacionalnih manjina, u službenoj uporabi su i njihovi jezici i pisma, sukladno Ustavu i zakonu.</p>
<p>Članak 95.</p> <p>Stavak 3. Ako je u sudu u službenoj uporabi i jezik nacionalne manjine troškove prevođenja koji nastaju uporabom službenih jezika nacionalne manjine u postupku od strane sudionika postupka osigurava tijelo koje vodi postupak.</p>
<p>Članak 96.</p> <p>Stavak 2. Ako je u sudu u službenoj uporabi i jezik nacionalne manjine, sud i na tom jeziku dostavlja sudska pismena onim strankama i sudionicima u postupku koji su pripadnici te nacionalne manjine i koji se u postupku služe tim jezikom.</p>
<p>Članak 97.</p> <p>Stavak 2. Stranke i drugi sudionici u postupku mogu upućivati sudu svoje podneske i na jeziku nacionalnih manjina koji nije u službenoj uporabi u sudu ako je to sukladno zakonu.</p>
<p>Članak 175.</p> <p>Stavak 1. Sudovi međusobno komuniciraju na jeziku koji je u službenoj uporabi u sudu.</p> <p>Stavak 2. Ako je službeni akt/dokument sastavljen na jeziku nacionalne manjine, a upućuje se sudu u kome jezik te nacionalne manjine nije u službenoj uporabi, uz sudski dokument na jeziku nacionalne manjine priložit će se prijevod tog dokumenta na srpski jezik.</p>
<p>Članak 374. Bitna povreda odredaba parničnog postupka postoji ako sud u tijeku postupka nije primijenio ili je nepravilno primijenio odredbu ovoga zakona, a to je bilo ili je moglo biti od utjecaja na donošenje zakonite i pravilne presude.</p> <p>Stavak 8. Podrazumijeva se povredom parničnoga postupka ako je protivno odredbama zakona sud odbio zahtjev stranke u postupku slobodno uporabljivati svoj jezik i pismo ili ako</p>

parnični postupak nije vođen na službenom jeziku nacionalne manjine iako su za to bile ispunjene zakonske pretpostavke.

Članak 426. Postupak koji je odlukom suda pravomoćno okončan može se na prijedlog stranke ponoviti ako je Ustavni sud, u postupku po ustavnoj žalbi, ustvrdio povredu ili uskraćivanje ljudskog ili manjinskog prava i slobode zajamčene Ustavom u parničnom postupku, a to je moglo biti od utjecaja na donošenje povoljnije odluke.

Zakon o prekršajima (Sl. glasnik RS, br. 65/2013, 13/2016, 98/2016 - odluka US, 91/2019 i 91/2019 - dr. zakon)

Članak 94.

Stavak 2. Na područjima na kojima je sukladno zakonu, u službenoj uporabi i jezik određene nacionalne manjine postupak se na zahtjev stranke vodi i na jeziku i uz uporabu pisma te nacionalne manjine.

Zakon o lokalnim izborima (Sl. glasnik RS, br. 129/2007, 34/2010 - odluka US, 54/2011, 12/2020, 16/2020 - autentično tumačenje i 68/2020)

Članak 28.

Stavak 7. U općinama gdje su u službenoj uporabi jezici nacionalnih manjina glasački listići se tiskaju i na tim jezicima.

Članak 37.

Stavak 2. U općinama gdje su u službenoj uporabi jezici nacionalnih manjina zapisnik o radu biračkog odbora tiska se i na tim jezicima.

Zakon o Narodnoj skupštini (Sl. glasnik RS, br. 9/2010)

Članak 9.

Stavak 1. Sukladno zakonskim odredbama u radu narodne skupštine se pored srpskog jezika i ćiriličnog pisma može koristiti i latinično pismo.

Stavak 2. Narodni poslanik ima pravo na sjednici Narodne skupštine govoriti i pisane dokumente u radu Narodne skupštine, predviđene Poslovníkom, podnositi na svom jeziku.

Stavak 3. Kada se narodni poslanik u radu Narodne skupštine služi svojim jezikom u stalno ili u određenom slučaju, generalni tajnik Narodne skupštine je dužan osigurati istovremeno prevođenje njegovog usmenog izlaganja ili dokumenta koji je podnio, na srpski jezik.

Zakon o pečatu državnih i drugih tijela (Sl. glasnik RS, br. 101/2007)

Članak 4.

Stavak 2. Tekst pečata državnog i drugog tijela ili imaoća javnih ovlasti koji ima sjedište na teritoriju na kojem su, sukladno zakonu, u službenoj uporabi i jezik i pismo pripadnika nacionalnih manjina, ispisuje se i na jeziku i pismu nacionalnih manjina.

Članak 5.

Stavak 7. U slučaju kada se, sukladno ovom zakonu, tekst pečata tijela ispisuje i na jeziku i pismu nacionalnih manjina, tekst pečata na srpskom jeziku ćiriličnim pismom ispisuje se u svakom krugu iznad grba Republike Srbije, a tekst na jeziku i pismu nacionalnih manjina ispisuje se u nastavku svakog kruga, zaključno sa sjedištem tijela.

Članak 6.

Stavak 3. Promjer pečata koji se ispisuje na srpskom jeziku ćiriličnim pismom i na jeziku i

pismu pripadnika nacionalnih manjina iznosi od 40 mm do 60 mm.

Članak 8.

Stavak 4. Promjer malog pečata ne može biti manji od 20 mm ni veći od 28 mm.

Zakon o Ustavnom sudu (Sl. glasnik RS, br. 109/2007, 99/2011, 18/2013 - odluka US, 103/2015 i 40/2015 - dr. zakon)

Članak 5.

Stavak 1. Postupak pred Ustavnim sudom vodi se na srpskom jeziku uz uporabu ćiriličnog pisma.

Stavak 2. Službena uporaba drugih jezika i pisama, u postupku pred Ustavnim sudom, vrši se sukladno zakonu koji uređuje uporabu tih jezika i pisama.

Pokrajinski akti i propisi

Zakon o utvrđivanju nadležnosti Autonomne Pokrajine Vojvodine (Sl. glasnik RS, br. 99/2009 i 67/2012 - odluka US)

Članak 76. AP Vojvodina, preko svojih tijela, sukladno zakonu kojim se uređuje službena uporaba jezika i pisama, vrši inspekcijski nadzor.

Statut Autonomne Pokrajine Vojvodine (Sl. list AP Vojvodine, br. 20/2014)

Članak 7.

Stavak 1. Višejezičnost, višekulturalnost i sloboda vjeroispovijesti predstavljaju vrijednosti od posebnog značaja za AP Vojvodinu.

Stavak 2. AP Vojvodina, u okviru svojih nadležnosti, potiče i pomaže očuvanje i razvijanje višejezičnosti i kulturne baštine nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica koje u njoj žive i posebnim mjerama i aktivnostima pomaže međusobno upoznavanje i uvažavanje jezika, kultura i vjeroispovijesti u AP Vojvodini.

Članak 24.

Stavak 1. Pored srpskog jezika i ćiriličnog pisma, u tijelima AP Vojvodine u ravnopravnoj službenoj uporabi su i mađarski, slovački, hrvatski, rumunjski i rusinski jezik i njihova pisma, sukladno zakonu.

Stavak 2. U okviru svojih nadležnosti tijela AP Vojvodine poduzimaju mjere s ciljem dosljednog ostvarivanja zakonom uređene službene uporabe jezika i pisama nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica.

Pokrajinska skupštinska odluka o bližem uređivanju pojedinih pitanja službene uporabe jezika i pisama nacionalnih manjina na teritoriji Autonomne Pokrajine Vojvodine (Sl. list AP Vojvodine, br. 8/2003, 9/2003 - ispr. i 18/2009 - promjena naziva akta)

Članak 1.

Stavak 1. Ovom odlukom bliže se uređuju pojedina pitanja iz područja službene uporabe jezika i pisama nacionalnih manjina na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine a posebice: način ostvarivanja službene uporabe jezika i pisama nacionalnih manjina u radu tijela Pokrajine, tijela i organizacija jedinica lokalne samouprave, organizacijskim jedinicama tijela

državne uprave, javnih poduzeća, ustanova i službi osnovanih za cijeli teritorij Republike Srbije, kao i za područje jedinice lokalne samouprave; pravo na uporabu osobnog imena pripadnika nacionalnih manjina, kao i na izdavanje javnih isprava i drugih isprava koje su od interesa za ostvarivanje zakonom utvrđenih prava građana; uporaba jezika u području gospodarstva i usluga, ispisivanje naziva mjesta, drugih geografskih naziva, naziva trgova i ulica, naziva tijela, organizacija i tvrtki, objavljivanje javnih poziva, obavještenja i upozorenja za javnost kao i ispisivanje drugih javnih natpisa; uvjeti za uvođenje službene uporabe jezika i pisama nacionalnih manjina u jedinicama lokalne samouprave, podnošenje Skupštini Autonomne Pokrajine Vojvodine izvješća o ostvarivanju prava na službenu uporabu jezika i pisama nacionalnih manjina kao i druga pitanja.

Stavak 2. Ova odluka se ne odnosi na službenu uporabu jezika nacionalnih manjina pred sudovima, niti se odnosi na vođenje sudskih i upravnih postupaka na jezicima nacionalnih manjina te odredbama ove odluke se ne mijenjaju prava pripadnika nacionalnih manjina na uporabu svog jezika u upravnom sporu, kaznenom, parničnom i drugim sudskim postupcima.

Članak 2. Pripadnik nacionalne manjine može se usmeno i pismeno obratiti tijelima iz članka 1. ove odluke na svom jeziku i pismu koji su na području tog tijela u službenoj uporabi.

Tijela iz članka 1. ove odluke, kao pravovaljane primaju podneske, isprave i druge dokumente od strane građana koja su sastavljena na jeziku i pismu nacionalnih manjina koja su na području tog tijela u službenoj uporabi.

Ako za to postoji potreba, podnesci, isprave i drugi dokumenti iz stavka 2. ovog članka prevode se na srpski jezik o trošku tijela i prilažu se spisima.

Na prispjela pismena koja su sastavljena na jeziku koji je u službenoj uporabi pored otiska prijemnog štambila upisat će se odgovarajuća oznaka, koja označava jezik na kojem je pismeno napisano.

U zaglavlju pismena, koja su nastala u radu tijela iz članka 1. ove odluke na nekom od jezika koji su u službenoj uporabi, stavlja se prikladna slovna oznaka, koja označava jezik na kojem je pismeno napisano.

Pripadnik nacionalne manjine ima pravo da mu se osigura usmeni, odnosno pismeni odgovor na jeziku na kojem se obratio tijelu.

U slučaju da osoba zaposlena u tijelu, čiji je posao pretežito vezan za rad sa strankama, ne poznaje u dovoljnoj mjeri jezik nacionalne manjine, tijelo će o svom trošku osigurati prevoditelja.

Tijela ove odluke u svom aktu o unutarnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, propisat će znanje jezika nacionalne manjine u službenoj uporabi kao uvjet za zapošljavanje kod odgovarajućeg broja izvršitelja na radnim mjestima na kojima zaposleni rade sa strankama ili vode upravni postupak.

Prilikom utvrđivanja broja izvršitelja iz stavka 6. ovog članka uzima se u obzir nacionalni sastav stanovništva i ukupan broj pripadnika određenih nacionalnih manjina prema posljednjem popisu stanovništva na teritoriju tijela.

Članak 3. Pripadnik nacionalne manjine ima pravo svoje osobno ime i osobno ime svoje

djece upisati u matične evidencije u izvornom obliku, na pismu i po pravopisu svog jezika.

Ako je u evidencije iz stavka 1. ovog članka osobno ime pripadnika nacionalne manjine upisano u izvornom obliku, to osobno ime će se na isti način upisati i u javne isprave (osobne isprave, izvratke iz matica i sl.), koje mu se izdaju, neovisno od jezika i pisma obrasca javne isprave. Ovim se ne isključuje ispisivanje osobnog imena i na srpskom jeziku i pismu pored imena u izvornom obliku.

Članak 4. Na područjima na kojima su u službenoj uporabi i jezici nacionalnih manjina, evidencije propisane od strane nadležnih tijela vode se i na jeziku nacionalne manjine.

Svjedočanstva o stečenom obrazovanju, kad je nastava izvođena na jeziku nacionalne manjine, druge javne isprave, kao i druge isprave koje su od interesa za ostvarivanje zakonom i drugim propisima utvrđenih prava građana, a koje se izdaju na osnovi evidencija iz stavka 1. ovog članka na zahtjev pripadnika nacionalne manjine, izdaju se i na njegovom jeziku.

Obrasci javnih isprava, kao i obrasci evidencija za potrebe područja na kojima su u službenoj uporabi jezici nacionalnih manjina, tiskaju se dvojezično, na srpskom i na jeziku svake nacionalne manjine čiji je jezik u službenoj uporabi.

Zaposleni u tijelu koji izdaje javnu ispravu dužan je ukazati pripadniku nacionalne manjine na njegovo pravo da traži da mu se javna isprava izda dvojezično – na srpskom jeziku i na jeziku i pismu nacionalne manjine, na dvojezično otisnutom obrascu.

Članak 5. Na područjima na kojima su u službenoj uporabi jezici nacionalnih manjina, tijela iz članka 1. ove odluke koji pružaju i naplaćuju usluge građanima u području elektroprivrede, prodaje prirodnog plina, komunalnih usluga, pošte i telegrafa, osiguravaju korisnicima njihovih usluga i proizvoda obrasce računa, razne potvrde i obavještenja u svezi s njihovim uslugama, višejezično na srpskom jeziku i na jeziku (jezicima) nacionalnih manjina u službenoj uporabi.

Članak 6. Na područjima na kojima su u službenoj uporabi i jezici nacionalnih manjina, nazivi mjesta i drugi geografski nazivi, nazivi ulica i trgova, nazivi tijela iz članka 1. ove odluke, prometni znaci, obavještenja i upozorenja za javnost, i drugi javni natpisi ispisuju se i na jeziku i pravopisu dotične nacionalne manjine prema njezinoj tradiciji.

Nazivi iz stavka 1. ovog članka ispisuju se poslije teksta na srpskom jeziku ispod ili desno od njega, u istom obliku i istom veličinom slova.

Nazivi nacionalnih vijeća, društvenih organizacija, udruga građana i ustanova pripadnika nacionalnih manjina (nacionalne organizacije), na teritoriju gdje je jezik te nacionalne manjine u službenoj uporabi izuzetno se mogu ispisati i prije teksta na srpskom jeziku.

Nazivi iz stavka 1. ovog članka ispisuju se na jeziku i pismu nacionalne manjine u naselju ili mjesnoj zajednici i ako je jezik i pismo nacionalne manjine u službenoj uporabi samo na dijelu teritorija jedinice lokalne samouprave.

Članak 7. Tradicionalne nazive gradova, općina i naseljenih mjesta na jeziku nacionalne manjine utvrđuje i dostavlja radi objavljivanja nacionalno vijeće određene nacionalne manjine u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ove odluke.

Ako nacionalno vijeće određene nacionalne manjine ne utvrdi nazive iz prethodnog stavka, nazive će utvrditi Izvršno vijeće Autonomne Pokrajine Vojvodine, u suradnji s jedinicama

lokalne samouprave, organizacijama nacionalnih manjina i stručnjacima za jezik, za povijest i za geografiju te nacionalne manjine.

Nazivi utvrđeni sukladno stavku 1. i 2. ovog članka objavljuju se u *Službenom listu Autonomne Pokrajine Vojvodine*.

Članak 8. Područje na kom je u službenoj uporabi jezik nacionalne manjine utvrđuje se statutom jedinice lokalne samouprave.

Statut jedinice lokalne samouprave utvrdit će službenu uporabu jezika i pisma nacionalne manjine na cijelom teritoriju lokalne samouprave ako postotak pripadnika te nacionalne manjine u ukupnom broju stanovnika na njezinom teritoriju dostiže 15 % prema rezultatima posljednjeg popisa stanovništva.

Kada jezik i pismo nacionalne manjine nije u službenoj uporabi na cijelom teritoriju jedinice lokalne samouprave, jezik i pismo nacionalne manjine će se uvesti u službenu uporabu u naselju ili mjesnoj zajednici na njezinom teritoriju ako u tom naselju ili mjesnoj zajednici postotak pripadnika određene nacionalne manjine dostiže 25 % prema rezultatima posljednjeg popisa stanovništva.

U jedinicama lokalne samouprave, gdje postotak pripadnika određene nacionalne manjine ne dostiže 15 % prema posljednjem popisu stanovništva, a gdje je u vrijeme donošenja ove odluke jezik nacionalne manjine u službenoj uporabi prema statutu jedinice lokalne samouprave on ostaje u službenoj uporabi.

U jedinicama lokalne samouprave iz stavka 3. ovog članka, Statutom općine može se utvrditi službena uporaba jezika nacionalne manjine za pojedine mjesne zajednice ili naselja u kojima pripadnici određene nacionalne manjine žive u većem broju.

Članak 9. Jedinice lokalne samouprave u kojima su u službenoj uporabi jezici nacionalnih manjina, u okviru općinske uprave osnovat će službu za prevoditeljske poslove. Iz razloga ekonomičnosti i učinkovitosti više jedinica lokalne samouprave mogu osnovati zajedničku službu za prevoditeljske poslove.

Članak 10. Izvršno vijeće Autonomne Pokrajine Vojvodine najmanje jednom godišnje podnosi izvješće Skupštini Autonomne Pokrajine Vojvodine o ostvarivanju prava na službenu uporabu jezika i pisama nacionalnih manjina.

Izvješće iz stavka 1. ovog članka obvezno sadrži i mišljenje nacionalnih vijeća nacionalnih manjina čiji jezici i pisma su u službenoj uporabi na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine.

Članak 11. Nadzor nad primjenom i provedbom odredaba ove odluke vrši pokrajinsko tijelo nadležno za praćenje položaja i ostvarivanje prava nacionalnih manjina.

Članak 12. Sredstva potrebna za ostvarivanje prava na službenu uporabu jezika i pisma osiguravaju državna tijela, tijela teritorijalne jedinice i javne službe u kojem se ostvaruju prava i vrše obveze utvrđene ovom odlukom.

Propisi gradova i lokalnih samouprava

Kako se najveći dio manjinskih prava konzumira na lokalnoj razini Ustav je u članku 190. stavka 3. općini predvidio mogućnost povjeravanja nadležnosti staranja o ostvarivanju, zaštiti i unaprjeđenju ljudskih i manjinskih prava. Nadležnosti jedinica lokalne samouprave u pogledu ostvarivanja prava pripadnika nacionalnih manjina uređene su Zakonom o lokalnoj samoupravi (*Sl. Glasnik RS*, br. 129/2007). Prema odredbama ovog zakona općina se stara o ostvarivanju, zaštiti i unaprjeđenju individualnih i kolektivnih prava pripadnika nacionalnih manjina i etničkih skupina, utvrđuje jezike i pisma nacionalnih manjina koji su u službenoj uporabi na teritoriju općine, a ima i nadležnosti glede javnog informiranja na jezicima nacionalnih manjina (članak 20. stavci 32. - 34).

Statut Grada Subotice (Sl. list Općine Subotica, br. 26/2008 i 27/2008 - ispr.)

Članak 3. Na hrvatskom jeziku utvrđen je naziv Grada – Grad Subotica.

Članak 6. Tekst pečata ispisuje se na srpskom jeziku – ćiriličnim pismom, na hrvatskom jeziku - latiničnim pismom i na mađarskom jeziku, sukladno pravopisima ovih jezika.

Članak 9.

Stavak 1. Regulirana je ravnopravnost hrvatskog jezika i pisma usporedo sa srpskim i mađarskim jezicima i pismima.

Stavak 2. Na teritoriju Grada se osim zastave Republike Srbije koristi i zastava Autonomne Pokrajine Vojvodine, kao i nacionalni simboli i znamenja pripadnika nacionalnih manjina čiji su jezici u službenoj uporabi u Gradu, sukladno propisima.

Članak 112.

Stavak 1. Statut i opći akti Grada, objavljuju se u *Službenom listu grada Subotice* na srpskom, hrvatskom i mađarskom jeziku sukladno pravopisima ovih jezika.

Statut Grada Sombora (Sl. list Grada Sombora, br. 2/2019)

Članak 6.

Stavak 2. Na teritoriju Grada utvrđuje se službena uporaba latiničnog pisma.

Stavak 3. U naseljenim mjestima Bački Monoštor (Monoštor), Bački Breg (Bereg) i Svetozar Miletić (Lemeš) utvrđuje se i službena uporaba hrvatskog jezika i pisma.

Statut Grada Srijemske Mitrovice (Sl. list grada Sremska Mitrovica, br. 13/2012)

Članak 5.

Stavak 2. Na području naseljenog mjesta Stara Bingula, istovremeno sa srpskim jezikom i ćiriličnim pismom, u službenoj uporabi je hrvatski jezik i latinično pismo, na način utvrđen zakonom.

Članak 8.

Stavak 6. Na teritoriju grada gdje je u službenoj uporabi i jezik hrvatske nacionalne manjine,

na pečatu čiji je tekst propisan stavcima 3. i 4. ovog članka i koji se ispisuje na srpskom jeziku, ćirilničnim pismom, tekst pečata će biti ispisan i na hrvatskom jeziku, latiničnim pismom.

Statut Općine Apatin (Sl. glasnik RS, br. 129/2007, 83/14 – dr. zakon 101/16 – dr. zakon i 47/2018)

Članak 6.

Stavak 1. Na teritoriju Općine u službenoj uporabi je srpski jezik, ćirilčno pismo i latinično pismo.

Stavak 2. Na području mjesne zajednice Sonta u službenoj uporabi je hrvatski jezik i pismo.

Članak 11.

Stavak 2. Na području mjesne zajednice Sonta gdje je pored srpskog jezika u službenoj uporabi i jezik nacionalne manjine, u postupku promjene naziva ulica, trgova, gradskih četvrti, zaselaka i drugih dijelova naseljenih mjesta pribavlja se mišljenje nacionalnog vijeća nacionalne manjine i vijeća za međunacionalne odnose.

Statut Općine Šid (Sl. list Općine Šid, br. 18/2015)

Članak 5.

Stavak 3. Na području naseljenih mjesta Batrovci i Sot istovremeno sa srpskim jezikom i ćirilničnim pismom, latiničnim pismom, jezicima i pismima slovačke i rusinske nacionalne manjine u službenoj uporabi su i hrvatski jezik i pismo, na način utvrđen Zakonom.

Članak 6.

Stavak 1. Skupština općine utvrđuje nazive ulica, trgova, gradskih četvrti, zaselaka i drugih dijelova naseljenih mjesta na svojem teritoriju posebnom odlukom, uz prethodnu suglasnost pokrajinskog tajništva nadležnog za poslove lokalne samouprave i mišljenja Nacionalnog vijeća nacionalnih manjina čiji je jezik u službenoj uporabi na teritoriju Općine.

Stavak 2. Skupština općine daje mišljenje na prijedlog za promjenu naziva postojećeg naseljenog mjesta, određivanje naziva naseljenog mjesta, odnosno za utvrđivanje da je naseljeno mjesto prestalo postojati.

Statut općine Bač (Sl. list Općine Bač, 2/2019)

Članak 6.

Stavak 2. U naseljenim mjestima Bođani i Plavna imena tijela koja vrše javne ovlasti, naziv Općine, naseljenih mjesta, trgova i ulica i drugih toponima ispisuje se na jeziku i pismu hrvatske nacionalne manjine.

Statut Općine Indija (Sl. list Općine Indija, 5/2019)

Članak 5.

Stavak 2. Imena tijela koja vrše javne ovlasti, naziv Općine, naziv naseljenog mjesta, ulica i trgova i drugi toponimi, ispisuju se pored srpskog jezika i pisma, u naseljenom mjestu Stari Slankamen na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu, i ako jezik nije u službenoj uporabi u Općini.

Europski i međunarodni ugovori za zaštitu nacionalnih manjina

Ustavom Republike Srbije potvrđeno je da su ratificirani općeprihvaćeni standardi međunarodnog prava i ratificirani međunarodni ugovori sastavni dio pravnog poretka Republike Srbije te se shodno tomu mogu neposredno primjenjivati. Važno je istaknuti da, hijerarhijski, *Ustav Republike Srbije* međunarodne ugovore postavlja iznad državnih zakona, ali ispod *Ustava*. U pogledu zaštite prava nacionalnih manjina, u ovom slučaju uključujući i pravo na službenu uporabu materinjeg jezika i pisma, možemo razlikovati dvije vrste po srbijansku stranu obvezujućih ugovora:

1. *multilateralne ugovore* usvojene od strane Vijeća Europe, koji se neposredno primjenjuju i uređuju zaštitu nacionalnih manjina

2. *bilateralne sporazume* između Republike Srbije i susjednih država kojima se uređuju pojedini aspekti zaštite manjina.

Postoje dokumenti koji nisu pravno obvezujući, ali su značajni u procjeni ostvarivanja prava nacionalnih manjina. Oni istodobno predstavljaju značajne smjernice za dodatni razvoj i unaprjeđenje manjinskih politika i od države koja je članica u tim organizacijama se podrazumijeva da prati smjernice iz ovih dokumenata. Ovdje možemo razlikovati dvije vrste dokumenata koje su donijele Organizacija ujedinjenih naroda (OUN) i Organizacija za europsku suradnju i sigurnost (OEES). Kako je Republika Srbija članica ovih organizacija od nje se očekuje dosljedna primjena ovih dokumenata i razvoj manjinskih politika sukladno njima. Ovi dokumenti predstavljaju na neki način i nadopunu obvezujućim dokumentima manjinske zaštite.

Multilateralni ugovori usvojeni od Vijeća Europe

Osnovu zaštite prava i unaprjeđenja položaja nacionalnih manjina na europskoj razini predstavljaju standardi odnosno multilateralni ugovori koji su doneseni od Vijeća Europe i to su: *Europska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima* (1992) i *Okvirna konvencija o zaštiti nacionalnih manjina* (1995). Ovo su ujedno i minimalni standardi, koje buduće zemlje kandidatice, koje planiraju svoju budućnost graditi u europskim okvirima, moraju prihvatiti.

Europska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima – usvojena od Vijeća Europe 1992. godine, ratificirana *Zakonom o ratifikaciji Europske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima* (Sl. list SCG – Međunarodni ugovori, br. 18/2005)

Članak 1.

U smislu ove Povelje:

a) Izraz „regionalni ili manjinski jezici“ znači jezike koji su:

- tradicionalno u uporabi na području jedne države od strane državljana te države koji čine brojčano manju skupinu od ostatka stanovništva te države
- različiti od službenog jezika te države, što ne uključuje dijalekte službenog jezika te države ili jezike radnika migranata.

b) „Teritorij u kojem su regionalni ili manjinski jezici u uporabi“ označava zemljopisno područje na kome je navedeni jezik način izražavanja određenog broja ljudi što opravdava usvajanje različitih zaštitnih i poticajnih mjera predviđenih u ovoj *Povelji*.

c) „Neteritorijalni jezici“ su oni jezici koje koriste državljanji države članice koji se razlikuju od jezika koji su u uporabi kod ostalog stanovništva države, ali koji se, iako se tradicionalno koriste na teritoriju te države, ne mogu poistovjetiti s nekim njezinim konkretnim teritorijem.

Članak 3.

Stavak 1. Svaka država ugovornica će u svom instrumentu ratifikacije, prihvatanja ili odobravanja *Povelje* precizirati svaki od regionalnih ili manjinskih jezika ili službeni jezik koji je manje u uporabi na onom teritoriju ili njezinome dijelu za koji želi osigurati primjenu odredaba.

Članak 6.

Ugovorne stranke obvezuju se omogućiti informiranje zainteresiranih tijela vlasti, organizacija i osoba o pravima i dužnostima koje je uspostavila *Povelja*.

Članak 7.

Stavak 1. U pogledu regionalnih ili manjinskih jezika na područjima na kojima su ti jezici u uporabi i sukladno položaju svakog jezika, države članice grade svoju politiku, zakonodavstvo i praksu na sljedećim ciljevima i načelima:

a) priznanje regionalnih ili manjinskih jezika kao izraza kulturnog bogatstva

b) poštivanje integriteta zemljopisnog područja svakog regionalnog ili manjinskog jezika s ciljem osiguravanja da postojeće ili nove administrativne podjele ne predstavljaju zaprjeku za promicanje odgovarajućeg regionalnog ili manjinskog jezika

c) potreba za odlučnom akcijom na promicanju regionalnih ili manjinskih jezika s ciljem njihova očuvanja

d) pogodovanje i/ili poticanje uporabe regionalnih ili manjinskih jezika u govoru i pismu, u javnom i privatnom životu

e) održavanje i razvoj veza na području koje pokriva ova *Povelja*, između skupina koje koriste regionalne ili manjinske jezike i drugih skupina u državi koje uporabljiviju jezik u istom ili sličnom obliku, kao i uspostavljanje kulturnih veza s ostalim skupinama u državi koje koriste različite jezike

f) poduzimanje odgovarajućih mjera u svrhu nastave i izučavanja regionalnih ili manjinskih

jezika na svim odgovarajućim stupnjevima

g) davanje pogodnosti koje će omogućiti da osobe koje se ne služe regionalnim ili manjinskim jezicima, a žive na području gdje se oni govore, mogu naučiti iste ako to žele

h) poticanje izučavanja i istraživanja o regionalnim ili manjinskim jezicima na sveučilištima ili odgovarajućim institucijama

i) poticanje odgovarajućih vrsta međudržavnih razmjena u područjima na koje se odnosi ova *Povelja* za regionalne ili manjinske jezike koji su isti ili slični u dvije ili više država.

Stavak 2. Države članice obvezuju se eliminirati, ako već to do sada nisu učinile, bilo koje neopravdane razlike, isključenja, ograničenja ili prednosti na uporabu regionalnog ili manjinskog jezika s ciljem obeshrabrivanja ili dovođenja u opasnost održavanje ili razvoj regionalnog ili manjinskog jezika. Usvajanje posebnih mjera u korist regionalnih ili manjinskih jezika s ciljem promicanja jednakosti između korisnika tih jezika i ostalog dijela stanovništva, odnosno mjera koje pravilno uzimaju u obzir njihove specifične uvjete ne smatra se aktom diskriminacije protiv onih koji koriste jezike koji su u većoj uporabi od manjinskih.

Stavak 3. Države članice obvezuju se promicati, svim odgovarajućim sredstvima, međusobno razumijevanje među svim jezičnim skupinama unutar zemlje te naročito uključiti poštivanje, razumijevanje i snošljivost u pogledu regionalnih ili manjinskih jezika među ciljeve nastave i obrazovanja njihovih zemalja te davati potporu masovnim medijima da slijede iste ciljeve.

Stavak 4. U određivanju svoje politike u odnosu na regionalne ili manjinske jezike, države članice uzimaju u obzir potrebe i želje onih skupina koje koriste te jezike. Treba ih ohrabriti da uspostave, ako je to potrebno, odgovarajuća tijela koja bi se bavila savjetovanjem vlasti o svim pitanjima koja se odnose na regionalne ili manjinske jezike.

Članak 9.

Stavak 1. Zemlje članice obvezuju se, u pogledu onih područja sudova u kojima broj stalno nastanjenih osoba koje upotrebljavaju regionalne ili manjinske jezike opravdava mjere navedene u tekstu koji slijedi prema stanju svakog od tih jezika te pod uvjetom da uporaba pogodnosti koje dodjeljuje ovaj stavak ne bude smatrana od strane sudaca kao zaprjeka za pravilno funkcioniranje sudbenih tijela, da:

a) u kaznenom postupku:

- omogućće da sudovi na zahtjev jedne od stranaka mogu voditi postupak na regionalnom ili manjinskom jeziku

- zajamće optuženome pravo uporabe njegovog regionalnog ili manjinskog jezika

- omogućće da podnesci i dokazi, bez obzira jesu li pisani ili usmeni, ne budu odbačeni samo zbog toga što su sastavljeni na regionalnom ili manjinskom jeziku

- izdaju na zahtjev isprave vezane uz upravne postupke na relevantnom regionalnom ili manjinskom jeziku, odnosno da ih učine dostupnim preko tumača i prijevoda bez da zainteresirane osobe zato snose dodatne troškove

b) u građanskom postupku:

- osiguraju da sudovi na zahtjev jedne od stranaka mogu voditi postupak na regionalnom ili manjinskom jeziku

- dopuste, svaki puta kada se stranka treba osobno pojaviti pred sudom, da ona može

upotrijebiti svoj regionalni ili manjinski jezik bez da za to snosi dodatne troškove

- omogućće da se isprave i dokazna sredstva mogu predočiti na regionalnom ili manjinskom jeziku odnosno da se to učini preko tumača i prijevodima

c) u postupcima pred sudovima koji rješavaju upravne predmete:

- osiguraju da sudovi na zahtjev jedne od stranaka mogu voditi postupak na regionalnom ili manjinskom jeziku

- dopuste, svaki puta kada se stranka treba osobno pojaviti pred sudom, da ona može upotrijebiti svoj regionalni ili manjinski jezik bez da zato snosi dodatne troškove

- dopuste, svaki puta kada se stranka treba osobno pojaviti pred sudom, da ona može upotrijebiti svoj regionalni ili manjinski jezik, odnosno da se to učini preko tumača ili prijevodima

d) poduzmu korake s ciljem da primjena podstavka 1. i 3. iz gore navedenih stavaka b) i c) te svaka neophodna primjena usluga tumača i prijevoda ne izazove dodatne troškove za zainteresirane osobe.

Stavak 2.

Države članice se obvezuju:

- ne osporavati valjanost pravnih isprava izdanih na području države samo zato jer su sastavljene u regionalnom ili manjinskom jeziku

- ne osporavati valjanost privatnih pravnih isprava izdanih (sastavljenih) na području države samo zato jer su sastavljene na regionalnom ili manjinskom jeziku te osigurati da se svaka od njih može pozvati protiv zainteresirane treće strane koja ne koristi ove jezike, pod uvjetom da im je sadržaj ovih isprava stavljen na uvid od strane osoba koje se na njega pozivaju

- ne osporavati valjanost pravnih isprava sastavljenih na području države samo zato što su one sastavljene na regionalnom ili manjinskom jeziku.

Zemlje članice obvezuju se učiniti dostupnim najvažnije nacionalne ustavno-pravne tekstove te one tekstove koji se odnose na korisnike tih jezika u izdanjima na regionalnim i manjinskim jezicima, osim ako je to već učinjeno.

Članak 10.

Stavak 1. U okviru upravnih područja države na kojima broj stalno naseljenih osoba koje se koriste regionalnim ili manjinskim jezicima opravdava mjere koje se navode u tekstu koji slijedi te s obzirom na stanje svakog jezika, države članice se obvezuju, u mjeri koja odgovara mogućnostima, na:

a)

- osiguravanje da upravna tijela koriste regionalne ili manjinske jezike

- osiguravanje da korisnici regionalnih ili manjinskih jezika mogu podnositi usmene ili pisane zahtjeve na tim jezicima

- osiguravanje da korisnici regionalnih ili manjinskih jezika mogu valjano podnositi isprave na tim jezicima

b) to da učine dostupnim javnosti one upravne tekstove i obrasce koji su u široj uporabi na regionalnim ili manjinskim jezicima ili dvojezičnoj verziji.

Stavak 2. Države članice se obvezuju dopustiti ili potaknuti s obzirom na lokalna i regionalna

tijela vlasti na čijem je području broj stalnih stanovnika koji rabe regionalni ili manjinski jezik takav da opravdava mjere koje se preciziraju u dolje navedenom tekstu:

- a) uporabu regionalnog ili manjinskog jezika na području mjesne nadležnosti regionalnog ili lokalnog tijela
- b) mogućnost za korisnike regionalnih ili manjinskih jezika da podnose pismene ili usmene zahtjeve na tim jezicima
- c) objavljivanje službenih isprava regionalnih tijela i na relevantnom regionalnom ili manjinskom jeziku
- d) objavljivanje službenih isprava lokalnih tijela i na relevantnom regionalnom ili manjinskom jeziku
- e) uporabu regionalnih ili manjinskih jezika u raspravama na skupštinama (vijećima) od strane regionalnih tijela bez da se isključi uporaba službenog jezika države
- f) uporabu regionalnog ili manjinskog jezika u raspravama skupština lokalnih tijela bez da se isključi uporaba službenog jezika
- g) uporabu, ako je neophodno zajedno na službenom jeziku države, tradicionalnih oblika imena mjesta na regionalnim ili manjinskim jezicima.

Stavak 3. Države članice se obvezuju da u pogledu javnih službi koje su ustanovljene od strane upravne vlasti ili u pogledu osoba koje djeluju u njihovo ime na području na kome se rabe regionalni i manjinski jezici te sukladno stanju svakog jezika i u okviru mogućnosti:

- a) omogućiti da se regionalni ili manjinski jezici koriste u pružanju javnih službi
- b) da dopuste korisnicima regionalnih ili manjinskih jezika da podnose zahtjev i primaju odgovore na njih na tim jezicima
- c) dopuste korisnicima regionalnih ili manjinskih jezika da podnose zahtjev na ovim jezicima.

Stavak 4. Da bi se ostvarile one odredbe stavaka 1., 2. i 3. koje su one prihvatile države članice obvezuju se poduzeti jednu ili više od sljedećih mjera:

- a) prevođenje ili korištenje tumača prema potrebi
- b) primanje u službu te kada se ukaže potreba dopunsko obrazovanje javnih službenika te drugih osoba u javnoj službi
- c) davanje suglasnosti prema mogućnosti na zahtjeve javnih službenika koji poznaju regionalne ili manjinske jezike da budu postavljeni na području na kojem se ti jezici koriste.

Stavak 5. Države članice obvezuju se dopustiti uporabu ili usvajanje prezimena na regionalnim ili manjinskim jezicima na zahtjev zainteresiranih osoba.

Članak 13.

Stavak 1. Države članice obvezuju se u pogledu gospodarskih i socijalnih aktivnosti na cijelom državnom području:

- a) isključiti iz njihovog zakonodavstva bilo koju odredbu koja zabranjuje ili ograničava bez opravdanog razloga uporabu regionalnog ili manjinskog jezika u ispravama koje se odnose na gospodarski ili socijalni život, osobito u pogledu radnih ugovora te tehničkih isprava kao što su napuci za uporabu proizvoda ili uređaja
- b) onemogućiti uključivanje bilo kojih klauzula koje isključuju ili ograničavaju uporabu

regionalnih ili manjinskih jezika, barem među korisnicima istog jezika u internim pravilima poduzeća te u privatnim ispravama

c) suprotstaviti se postupcima zasnovanima s ciljem da se obeshrabri uporaba regionalnih ili manjinskih jezika u svezi gospodarskih ili socijalnih djelatnosti

d) olakšati ili ohrabriti uporabu regionalnih ili manjinskih jezika i nekim drugim sredstvima osim onih koja su već spomenuta u ovom članku.

Stavak 2. Države članice se obvezuju u pogledu gospodarskih i socijalnih djelatnosti u mjeri u kojoj su za njih nadležne vlasti te na području na kojem se rabe regionalni manjinski jezici te u okviru mogućnosti:

a) uključiti u njihove financijske ili bankovne regulative odredbe koje dopuštaju, putem procedura koje su podudarne trgovačkoj praksi, uporabu regionalnih ili manjinskih jezika u sastavljanju platežnih naloga (čekova, mjenica itd.) ili drugih financijskih dokumenata, odnosno prema potrebi osigurati primjenu takvih odredbi

b) u gospodarskim i socijalnim sektorima koji su izravno pod njihovim nadzorom (javni sektor) organizirati djelatnosti s ciljem promicanja uporabe regionalnih ili manjinskih jezika

c) osigurati da ustanove socijalne skrbi kao što su bolnice, mirovinski domovi ili prihvatilišta ponude mogućnost primanja ili liječenja osoba koje rabe regionalne ili manjinske jezike na njihovom vlastitom jeziku, a kojima je potrebna skrb zbog lošeg zdravlja, starosti ili zbog drugih razloga

d) osigurati na odgovarajući način dostupnost sigurnosnih naputaka i na regionalnim ili manjinskim jezicima

e) poduzeti mjere za informiranje o pravima potrošača za koja se brine nadležna vlast na regionalnim ili manjinskim jezicima.

U završnim odredbama ratifikacije *Povelje*, Republika Srbija se obvezala štiti i unaprijediti i službenu uporabu hrvatskoga jezika te su tako hrvatski jezik priznati i kao službeni. Prethodno navedeni članci iz *Povelje* izravno se primjenjuju i na hrvatski jezik.

Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina, usvojena od Vijeća Europe 1995. godine i primjenjivana od 1998. godine, ratificirana *Zakonom o potvrđivanju Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina (Službeni list SRJ – Međunarodni ugovori, br. 6/98)*

Članak 10.

Stavak 1. Ugovornice se obvezuju priznati pravo svakog pripadnika nacionalne manjine na korištenje, slobodno i bez ometanja, svog manjinskog jezika privatno i javno, usmeno ili pismeno.

Stavak 2. U područjima koji su tradicionalno ili u znatnom broju naseljeni pripadnicima nacionalnih manjina, ako ti pripadnici to zatraže, i kada taj zahtjev odgovara stvarnoj uporabi, ugovornice će nastojati osigurati koliko je to moguće, uvjete koji bi omogućili da se manjinski jezik koristi u odnosima između tih pripadnika i tijela uprave.

Stavak 3. Ugovornice se obvezuju jamčiti pravo svakom pripadniku nacionalne manjine da bude odmah obavješten, na jeziku koji razumije, o razlozima uhićenja i o prirodi i razlozima optužbe protiv njega, kao i da se brani na tom jeziku, ako je potrebno, uz besplatnu pomoć tumača.

Članak 11.

Stavak 1. Ugovornice se obvezuju priznati pravo svakog pripadnika nacionalne manjine da koristi svoje prezime i ime na manjinskom jeziku i pravo na njihovo službeno priznavanje na način utvrđen pravnim sustavom svake ugovornice.

Stavak 2. Ugovornice se obvezuju priznati pravo svakog pripadnika nacionalne manjine da na mjestima vidljivim za javnost izloži oznake, natpise i druge informacije privatnog karaktera pisane na njegovom materinjem jeziku.

Stavak 3. U područjima tradicionalno naseljenim znatnim brojem pripadnika nacionalnih manjina, ugovornice će nastojati, u okviru svojih pravnih sustava, uključujući, gdje je to pogodno, ugovore s drugim državama, a uzimajući u obzir svoje posebne uvjete, da tradicionalni lokalni nazivi, imena ulica i druge topografske oznake namijenjene javnosti budu također ispisane na lokalnom jeziku kada postoji dovoljna potražnja za takvim oznakama.

Bilateralni sporazumi između Republike Hrvatske i Republike Srbije

Republika Srbija jest pravna nasljednica i sukcesor bilateralnih sporazuma o zaštiti nacionalnih manjina, koje je potpisala negdašnja Savezna Republika Jugoslavija sa svojim susjedima uključujući i Republiku Hrvatsku. Važno je istaknuti da je zaključivanje ovih sporazuma svoje utemeljenje pronašlo u *Okvirnoj konvenciji za zaštitu nacionalnih manjina* Vijeća Europe najprije u članku 18. stavka 1. kojim se predviđa da države koje su ratificirale konvenciju, tamo gdje je potrebno zakluče i posebne bilateralne i multilateralne sporazume s drugim državama, posebice sa svojim susjedima kako bi se osigurala uzajamna zaštita nacionalnih manjina. *Sporazum između Srbije i Crne Gore i Republike Hrvatske o zaštiti prava srpske i crnogorske manjine u Republici Hrvatskoj i hrvatske manjine u Srbiji i Crnoj Gori* potpisanim od 15. studenog 2004. godine, a ratificiranim *Zakonom o ratificiranju Sporazuma između Srbije i Crne Gore i Republike Hrvatske o zaštiti prava srpske i crnogorske manjine u Republici Hrvatskoj i hrvatske manjine u Srbiji i Crnoj Gori* posebno se ističu određeni aspekti službene uporabe jezika i pisma nacionalnih manjina.

Sporazum između Srbije i Crne Gore i Republike Hrvatske o zaštiti prava srpske i crnogorske manjine u republici Hrvatskoj i hrvatske manjine u Srbiji i Crnoj Gori od 15. studenoga 2004. godine, ratificiran *Zakonom o ratificiranju sporazuma između Srbije i Crne Gore i Republike Hrvatske o zaštiti prava srpske i crnogorske manjine u republici Hrvatskoj i hrvatske manjine u Srbiji i Crnoj Gori* (*Službeni list SCG – Međunarodni ugovori*, br. 3/2005)

Članak 6.

Stavak 1. Strane ugovornice se obvezuju osigurati pripadnicima manjina slobodnu uporabu

jezika i pisma nacionalnih manjina u privatnom i javnom životu.

Stavak 2. Strane ugovornice se obvezuju osigurati na područjima gdje žive pripadnici nacionalne manjine, a sukladno unutarnjem zakonodavstvu i usvojenim međunarodnopravnim standardima, službenu uporabu jezika i pisma nacionalne manjine, i to:

- u postupcima pred tijelima državne uprave i lokalne samouprave, pravosudnim tijelima i pravnim osobama koje imaju javne ovlasti
- u radu predstavničkih i izvršnih tijela jedinica lokalne samouprave
- u postupku provedbe državnih i lokalnih izbora i referenduma
- kod izdavanja javnih isprava, potvrda i uvjerenja
- pri sastavljanju privatnih isprava koje se koriste u pravnom prometu
- u korištenju dvojezičnih obrazaca, natpisnih ploča, pečata i žigova državnih tijela, tijela jedinica lokalne samouprave i pravnih osoba koje imaju javne ovlasti
- pri obilježavanju naziva naseljenih mjesta, ulica i trgova, javnih oznaka u prometu i toponima.

Ostali međunarodni dokumenti važni za zaštitu manjina

Važnu ulogu u unaprjeđenju prava pripadnika nacionalnih manjina te u promidžbi njihovog značaja ima i Organizacija za europsku sigurnost i suradnju (OESS) unutar koje je ustrojen i Ured Visokog tajnika za nacionalne manjine. Od strane Ureda Visokog tajnika donesen je čitav niz dokumenta koji za cilj imaju unaprjeđenje prava i položaja pripadnika nacionalnih manjina. Iako dokumenti OESS-a nisu pravno obvezujući, oni svakako predstavljaju značajne smjernice za daljnje unaprjeđenje položaja pripadnika nacionalnih manjina. Istodobno i Organizacija ujedinjenih naroda i njezini dokumenti važni su za zaštitu manjina uključujući i jezična prava. Važno je istaknuti da sami europski standardi zaštite nacionalnih manjina, uključujući i one segmente koji se odnose na službenu uporabu jezika i pisma, proistječu iz međunarodnih standarda zaštite nacionalnih manjina, najprije kroz djelovanje Organizacije Ujedinjenih naroda.

Organizacija za europsku suradnju i sigurnost – OESS/OSCE

Preporuke iz Osla o pravu nacionalnih manjina na uporabu vlastitog jezika, donesene 1998. godine od strane Visokog tajnika za nacionalne manjine OESS-a, predstavljaju dokument u kojem je razrađeno pravo na uporabu materinjeg jezika i pisma nacionalnih manjina, u javnoj i privatnoj sferi. Prema *Preporukama*, imena osoba, privatnih ustanova, poslovnih tvrtki, kulturnih udruga moraju biti

izražena i na manjinskom jeziku i pismu. Ova obveza se odnosi i na lokalne nazive mjesta i ulica u područjima gdje živi značajan broj pripadnika nacionalnih manjina. Nevladine organizacije, udruge koje osnivaju i kojima upravljaju pripadnici nacionalnih manjina, mogu koristiti manjinski jezik i pismo. Analogne odredbe važe za medije, s tim što se preporučuje i raspolaganje određenim vremenom za emitiranje na manjinskom jeziku na javnim elektroničkim medijima, kao i pristup inozemnim medijima. Korištenje manjinskog jezika i pisma u tijelima uprave i u javnim službama preporučuje se u regijama i mjestima gdje živi veliki broj pripadnika nacionalnih manjina, a sukladno pokazanoj želji za tim. Uredi ombudsmana i komisija za ljudska prava trebaju dopustiti pripadnicima nacionalnih manjina uporabu materinjeg jezika i pisma. Sudske vlasti, osobito u kaznenom postupku, trebaju poštivati pravo na uporabu manjinskog jezika i pisma.

Preporuke iz Osla o pravu nacionalnih manjina na uporabu vlastitog jezika, OESS, 1998. godine.

IMENA

- 1) Osobe koje pripadaju nacionalnim manjinama imaju pravo koristiti svoja osobna imena na vlastitom jeziku, sukladno svojim tradicijama i jezičnim sustavima. Ona moraju biti službeno priznata i tijela vlasti ih moraju koristiti.
- 2) Slično tome, privatni entiteti kao što su kulturne udruge i poslovne tvrtke koje su osnovale osobe koje pripadaju nacionalnim manjinama uživaju ista prava glede svojih naziva.
- 3) U područjima gdje živi veliki broj osoba koje pripadaju nacionalnoj manjini i kada za to postoji dovoljna potreba, tijela vlasti dužna su omogućiti isticanje lokalnih naziva, imena ulica i drugih topografskih znakova namijenjenih javnosti, također na jeziku nacionalne manjine.

VJERA

- 4) Kod naučavanja i štovanja vlastite vjeroispovijesti, pojedinačno ili u zajednici s drugima, svaka osoba ima pravo koristiti se jezikom ili jezicima po vlastitom izboru.
- 5) Ako se radi o vjerskim svečanostima ili činima koji se istodobno tiču građanskog statusa i imaju pravni učinak unutar dotične države, država može zahtijevati da svjedodžbe i dokumenti koji se odnose na taj status budu sastavljeni i na službenom jeziku ili jezicima države. Država može zahtijevati da evidencije koje se odnose na građanski status, a koje čuvaju vjerske vlasti, također budu sastavljene na službenom jeziku ili jezicima države.

ZIVOT ZAJEDNICE I NEVLADINE ORGANIZACIJE

- 6) Sve osobe, uključujući i osobe koje pripadaju nacionalnim manjinama, imaju pravo osnivati i upravljati svojim nevladinim organizacijama, udrugama i ustanovama. Ti entiteti mogu upotrebljavati jezik ili jezike po vlastitom izboru. Država ne smije diskriminirati te entitete na osnovi jezika niti neosnovano ograničavati pravo tih entiteta da traže izvore financiranja iz državnog proračuna, međunarodnih izvora ili privatnog sektora.

7) Ako država aktivno pomaže djelatnosti, među ostalim, u društvenim, kulturnim i sportskim područjima, pravičan udio ukupnih sredstava koji država stavlja na raspolaganje za tu svrhu mora ići za potporu djelatnosti u kojima sudjeluju osobe koje pripadaju nacionalnim manjinama. Državna financijska potpora za djelatnosti koje se odvijaju na jeziku/jezicima osoba koje pripadaju nacionalnim manjinama u takvim područjima dodjeljuje se na nediskriminirajućoj osnovi.

GOSPODARSKI ŽIVOT

12) Sve osobe, uključujući i osobe koje pripadaju nacionalnim manjinama, imaju pravo voditi privatne tvrtke na jeziku ili jezicima po vlastitom izboru. Država može zahtijevati dodatno korištenje službenog jezika ili službenih jezika države samo ako se pokaže da za to postoji legitimni javni interes, kao što je zaštita radnika ili potrošača, ili u poslovima između poduzeća i državnih vlasti.

TIJELA UPRAVE I JAVNE SLUŽBE

13) U regijama i u mjestima gdje živi veliki broj osoba koje pripadaju nacionalnoj manjini i gdje za to postoji iskazana želja, osobe koje pripadaju nacionalnoj manjini imaju pravo od regionalnih i/ili mjesnih vlasti i javnih ustanova dobivati građanske isprave i svjedodžbe i na službenom jeziku ili jezicima države, i na jeziku nacionalne manjine. Slično tome, regionalne i/ili mjesne vlasti i javne institucije moraju čuvati odgovarajuće evidencije građana i na jeziku nacionalne manjine.

14) Osobe koje pripadaju nacionalnim manjinama imaju odgovarajuće mogućnosti uporabe svojeg jezika u komunikaciji s tijelima uprave, posebice u regijama i *Oslo preporuke* mjestima gdje je iskazana takva želja i gdje žive u velikom broju. Slično tome, tijela uprave moraju, gdje god je to moguće, osigurati da se javne usluge pružaju i na jeziku nacionalne manjine. U tu svrhu, dužne su prihvaćati odgovarajuću politiku zapošljavanja i/ili obuke i stvaranja programa.

15) U regijama i mjestima gdje osobe koje pripadaju nacionalnoj manjini žive u velikom broju, država treba poduzeti mjere kojima će osigurati da izabrani članovi regionalnih i lokalnih državnih tijela mogu upotrebljavati i jezik nacionalne manjine pri radu u tim tijelima.

NEOVISNE DRŽAVNE INSTITUCIJE

16) Države u kojima žive osobe koje pripadaju nacionalnim manjinama, moraju takvim osobama osigurati, osim odgovarajuće sudske zaštite, i pristup neovisnim državnim institucijama, kao što su uredi pučkih pravobranitelja ili povjerenstava za ljudska prava, u slučajevima kada osjećaju da je njihovo pravo na uporabu jezika povrijeđeno.

SUDSKE VLASTI

17) Sve osobe, uključujući i osobe koje pripadaju nacionalnoj manjini, imaju pravo biti promptno izvještavane, na jeziku kojeg razumiju, o razlozima njihovog uhićenja i/ili pritvora, i o prirodi i uzrocima bilo kakve optužbe protiv njih te imaju pravo braniti se na tom jeziku, ako je potrebno uz besplatnu pomoć tumača, i to prije suđenja, za vrijeme suđenja i kod podnošenja žalbi.

18) U regijama i mjestima u kojima osobe koje pripadaju nekoj nacionalnoj manjini žive u velikom broju i gdje je za to iskazana želja, osobe koje pripadaju toj manjini morale bi imati pravo izražavanja na vlastitom jeziku u tijeku sudskih postupaka, ako je potrebno uz besplatnu

pomoć tumača i/ili prevoditelja.

19) U regijama ili mjestima u kojima osobe koje pripadaju nacionalnoj manjini žive u velikom broju i gdje je za to iskazana želja, države bi morale pokloniti dužnu pažnju nužnosti vođenja svih sudskih postupaka, koji uključuju te osobe, na jeziku manjine.

USKRAĆIVANJE SLOBODE

20) Direktor kaznene ustanove i drugo osoblje ustanove mora govoriti jezik ili jezike najvećeg broja zatvorenika ili jezik koji najveći dio njih razumije. Programi zapošljavanja i obuke moraju biti usmjereni tom cilju. Gdje god je to potrebno, treba koristiti usluge tumača.

21) Pritvorene osobe koje pripadaju nacionalnim manjinama imaju pravo upotrebljavati jezik po svojem izboru u komunikaciji sa zatvorenicima i ostalim osobama. Vlasti moraju, gdje god je to moguće, prihvaćati mjere koje zatvorenicima omogućavaju komuniciranje na vlastitom jeziku i usmeno i u osobnoj korespondenciji, u okvirima propisanim zakonom. S tim u svezi, pritvorena osoba ili zatvorenik u pravilu bi trebali biti zadržani u mjestu pritvora ili zatvora u blizini njihovog prebivališta.

POLITIČKI KONTEKST

Budući da službena uporaba jezika i pisma manjine pretpostavlja aktivnu ulogu države, jer se samo njezinim djelovanjem osigurava ovaj vid uporabe jezika i pisma nacionalne manjine, moramo naglasiti kako se od tada pa do danas na ovom području nije puno odmaklo u pozitivnom smjeru primjene zakonskog okvira. Čak i tamo gdje su formalno uvedeni hrvatski jezik i pismo u službenu uporabu, nema instance koja bi ga primjenjivala. Nasuprot razvijanju modaliteta ostvarivanja prava, na sceni je do danas češće bila inertnost sustava, a nerijetko i aktivnosti koje su bile štetne za hrvatsku zajednicu u Republici Srbiji. Najveći broj institucija u Republici Srbiji umjesto primjene hrvatskog jezika i pisma pravi kompromis služeći se srpskim jezikom i latiničnim pismom. Jedan broj problema u primjeni hrvatskog jezika i pisma u službenoj uporabi u Republici Srbiji posljedica je činjenice osporavanja / dovođenja u pitanje njegove samostalnosti i opstojnosti u znanstvenim i stručnim krugovima. Naime, rašireno je mišljenje kako hrvatski jezik kao takav ne postoji već kako je on inačica srpskog jezika, što se onda u praksi i primjenjuje uz latinično pismo. To je osobito rašireno u onim lokalnim samoupravama koje nemaju službenog prevoditelja za hrvatski jezik.

Među zabilježenim štetnim, a nesprječavanim, aktivnostima nerijetko se uviđa trend brisanja hrvatske topografije u mjestima, posebice u AP Vojvodini. Još od 90-ih godina 20. stoljeća na sceni je bilo masovno brisanje ulica hrvatskih naziva, a ni u najnovijoj povijesti nismo toga lišeni (2020. je, primjerice, preimenovana Strossmayerova ulica u Zrenjaninu).

Uvođenje „bunjevačkog jezika“ u službenu uporabu u Gradu Subotici

Najnovija aktivnost u okviru strategije razbijanja hrvatskog korpusa u Republici Srbiji dogodila se u svibnju 2021. godine. Izmjenom *Statuta Grada Subotice*, koji se dogodio na prijedlog samog gradonačelnika, „bunjevački jezik“ uveden je u službenu uporabu u Gradu Subotici pored srpskog, mađarskog i hrvatskog jezika. Do ovog slučaja nije zabilježen ni jedan slučaj ni u jednoj jedinici lokalne samouprave u Republici Srbiji u kojem bi jezik nacionalne manjine koja ima manje od 15 % pripadnika naspram ukupnog stanovništva bio

uveden u službenu uporabu te je ovo predstavljalo politički presedan. Predstavnici vlasti Grada Subotice nisu krili kako za ovakav čin nije bilo druge osnove, zakonske ili one utemeljene na struci, nego je to isključivo bila politička odluka. „Bunjevaca ne-Hrvata“ je u Gradu Subotici, prema posljednjem popisu stanovništva iz 2011. godine, u trenutku uvođenja „bunjevačkog jezika“ u službenu uporabu bilo svega 9,57 %. Kao reakciju na „pozitivnu diskriminaciju“ HNV je uputio dopise općinama Apatin i Bač, gdje Hrvata ima oko 10 %, s zahtjevom da se po istom načelu pozitivne diskriminacije hrvatski jezik i pismo uvedu u službenu uporabu u tim područjima, međutim, odgovor na to nikada nije stigao. Nasuprot tomu, otpočeo je niz brutalnih prijetnji i zastrašivanja vodstva hrvatske zajednice.

Ovo je također bio primjer kako se pravo na službenu uporabu jezika i pisma može vrlo brzo provesti u praksu jer su, ni mjesec dana nakon promjene *Statuta Grada Subotice*, osvanule potpuno nove ploče:

Slika 9. Oznaka na ulazu u Senćansko groblje u Subotici.

EKONOMSKI KONTEKST

Ekonomski kontekst u svjetlu ostvarivanja prava na službenu uporabu jezika i pisma tiče se neostvarivanja prava u smislu nedovoljno opredijeljenog novca od strane države za ostvarivanje zajamčenih prava. Kada bi politički kontekst čak i bio pozitivan i poticao ostvarivanje zajamčenih prava (postavljanje ploče, prijevodi obrazaca...), trenutačna sredstva opredijeljena od strane države bila bi nedovoljna za realizaciju aktivnosti u ovom području.

Pitanje financiranja službene uporabe jezika i pisma neodvojivo je od institucionalnog okvira zaštite manjinskih prava odnosno institucija koje su zadužene raditi sve kako bi se ta prava mogla konzumirati i ostvarivati na prikladan način.

Financiranje prava na službenu uporabu jezika i pisma vrši se izravno financiranjem aktivnosti i rada nacionalnih vijeća. Financiranje rada vijeća vrši se iz proračuna Republike Srbije, proračuna AP Vojvodine i jedinica lokalnih samouprava. Vlada Republike Srbije, donoseći *Uredbu o postupku raspodjele sredstava iz proračuna Republike Srbije za financiranje rada nacionalnih vijeća* (2013.), predvidjela je da se, sukladno članku 4. ove *Uredbe*, sredstva dodjeljuju po sustavu bodovanja, utvrđujući mjerila i kriterije za četiri područja ostvarivanja prava manjina uključujući i službenu uporabu jezika i pisma. Sredstva iz proračuna autonomne pokrajine raspoređuju se, sukladno odluci nadležnog tijela autonomne pokrajine, nacionalnim vijećima koja imaju sjedište na teritoriju autonomne pokrajine. Sredstva koja se osiguravaju iz proračuna jedinice lokalne samouprave raspoređuju se, sukladno odluci nadležnog tijela lokalne samouprave, nacionalnim vijećima koja imaju sjedište na teritoriju te općine ili grada, ili u mjestima u kojima nacionalne manjine dostižu najmanje 10 % pripadnika u ukupnom broju stanovnika jedinice lokalne samouprave, ili nacionalnim manjinama čiji su jezik i pismo u službenoj uporabi na teritoriju jedinice lokalne samouprave.

Problem ovakvog vida financiranja jest u tome što se na taj način nacionalna vijeća stavljaju u položaj u kojem ionako skromna sredstva moraju trošiti na aktivnosti koje bi država trebala posebno financirati, a čak nisu ni nadležna po pitanju ostvarivanja pretpostavki (postavljanje ploča, izrada

obrazaca...) već je njihova nadležnost motiviranje pripadnika zajednice za korištenje ovih prava i predlaganje prijevoda gdje to propisuju zakoni.

Kada su, pak, u pitanju konkretni natječaji koje raspisuje srbijanske institucije s obzirom na službenu uporabu jezika i pisma, problem nastaje u činjenici da se ti natječaji isključivo odnose na jedinice lokalne samouprave, a nacionalnim vijećima je onemogućeno konkurirati na ta sredstva. Na ovaj način dolazi do velike netransparentnosti, jer ne postoje prikladni mehanizmi putem kojih bi se mogao vršiti monitoring trošenja tih sredstava niti vrednovati kvaliteta poduzetih mjera od strane jedinica lokalne samouprave. Problem postoji i u činjenici da vijeća za međunacionalne odnose, koja bi trebali izravno biti uključena u ovaj vid aktivnosti, u potpunosti ostaju po strani i ne mogu utjecati na konačne ishode.

SOCIJALNI KONTEKST

Broj Hrvata u Republici Srbiji znatno je smanjen u posljednjih 70 godina – od 1961. do 2011. za 65 %. Tako je, recimo, u AP Vojvodini, prema popisu stanovništva iz 1971., živjelo 120 303 Hrvata, dok se dvadeset godina kasnije, prema popisu iz 1991., tek 74 808 građana izjasnilo Hrvatima, što predstavlja umanjeње za više od trećine.

<i>godina</i>	<i>broj Hrvati</i>	<i>postotak broja Hrvata u ukupnom stanovništvu Republike Srbije</i>
1948.	169 864	2.6 %
1953.	173 246	2.4 %
1961.	196 409	2.5 %
1971.	184 913	2.1 %
1981.	149 368	1.6 %
1991.	105 406	1.0 %
1991.	97 344	1.2 %
2002.	70 602	0.9 %
2011.	57 900	0.8 %

Tablica 13. Broj Hrvata u Republici Srbiji u 20. i 21. stoljeću.

Ukupan demografski pad Hrvata, na osnovi rezultata popisa stanovništva iz 2011., koji iznosi 18 % natprosječan je i za manjine, dok većinska srpska populacija bilježi demografski pad od 3,6 %.

Čimbenici takvog kretanja su različiti – i demografski i nedemografski – iseljavanje, negativni prirodni prirast stanovništva, politički pritisci, „bunjevačko i šokačko pitanje“...

Jezik

Jedno od najsnažnijih obilježja identiteta osobe i naroda jest jezik. Jezik je najprepoznatljivija i najsnažnija veza među osobama određenog etničkog korpusa. Govori srijemskih i šokačkih Hrvata u AP Vojvodini temelje se na staroštokavskoj ikavici hrvatskog jezika, dok bunjevački Hrvati govore zapadnom novoštokavskom ikavicom hrvatskog jezika. Zbog velike sličnosti između većinskog, standardnog srpskog jezika, i manjinskih, dijalektalnih hrvatskih govora, integracijski pritisak je vremenom odnio prevagu u odnosu na očuvanje izvornog govora. Izvorni govori zadržali su se jedino među starijim stanovništvom. Standardni hrvatski jezik, osim među elitama, nikada nije nadomjestio niti zamijenio izvorni pučki govor. Razlog tomu nalazimo u činjenici što standardni hrvatski jezik nikada nije bio jezik socijalizacije u dijelu odgojno-obrazovnog sustava u Republici Srbiji, a dodatni je otpor spram njega izgrađen negativnim predstavljanjima i označavanjima u javnom mnijenju („nepostojeći jezik“, „jezik nastao u NDH“ i sl.). Umjesto hrvatskog standardnog jezika ta uloga pripala je srpskom standardnom jeziku, jer je upravo srpskim jezikom u državnim ustanovama vršena formalna socijalizacija, u čemu treba prepoznati i akt asimilacije. Statistika iz 2011. godine pokazuje kako je nepoklapanje materinjeg jezika s nacionalnom pripadnošću kod Hrvata u Republici Srbiji veće od 70 % i kako više od 50 % Hrvata priznaje srpski jezik materinjim.

Te činjenice eksplicitno utječu na konzumiranje prava u području službene uporabe jezika i pisma. Kada se uzme u obzir to da hrvatski narod u Republici Srbiji hrvatski jezik ne doživljava materinjim, ne iznenađuje činjenica što se za ostvarivanje prava, čak i onih omogućenih, interesira mali broj korisnika. Dodatno, strah i „antihrvatska histerija“ koju mediji produciraju u Republici Srbiji utječu na to da se čak ni dijalekt koji je naučen kod kuće ne koristi, a kamoli službeni hrvatski jezik. Po načelu „da se ne zamjeram“ najveći dio pripadnika hrvatske zajednice zatire vlastiti jezik, a samim tim i pravo na njegovu uporabu.

Svjetla točka u području službene uporabe hrvatskog jezika i pisma jest činjenica da je od 2002. godine ustrojen sustav obrazovanja na hrvatskom jeziku. Od kada je ono započelo više od 2000 djece pohađalo je cjelovitu nastavu na

hrvatskom jeziku ili je izučavalo izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture, što znači da sada stasaju naraštaji koje će biti „familijarni“ sa službenim hrvatskim jezikom i pismom i koji ga više neće doživljavati kao „strani“.

Tako složen socijalni kontekst, uvjetovan političkim kontekstom i činjenicom da se hrvatskim jezikom naš narod služi u većoj mjeri tek od 2002. godine, bez dvojbe se mora uzeti u obzir prilikom određivanja strateških pravaca obrazovanja i odgoja na hrvatskom jeziku i pismu u Republici Srbiji.

Ispitivanje javnog mnijenja

Ispitivanje javnog mnijenja provedeno je u ožujku 2020. godine s ciljem prikupljanja stavova, mišljenja i ideja u svezi s ostvarivanjem prava na službenu uporabu jezika i pisma.

U ispitivanju je sudjelovalo 260 ispitanika (49,6 % muških i 50,4 % ženskih) s područja cijele Republike Srbije gdje postoji značajan broj pripadnika hrvatske zajednice – 61,5 % iz mjesta gdje su hrvatski jezik i pismo u službenoj uporabi i 33,8 % iz mjesta gdje hrvatski jezik i pismo nisu u službenoj uporabi (4,6 % ispitanika nije znalo jesu li hrvatski jezik i pismo u službenoj uporabi u njegovom mjestu).

Što se tiče dobne strukture, 3,8 % ispitanika pripada uzrastu do 20 godina, 18,8 % uzrastu od 21 do 30 godina. 23,1 % uzrastu od 31 do 40 godina, 26,9 % uzrastu od 41 do 50 godina, 18,8 % uzrastu od 51 do 60 godina i 8,5 % ispitanika bili su stariji od 60 godina.

Osim oženjenih/udanih (60 %), neoženjenih/neudanih (25,4 %) ili pak razvedenih/udovaca (10 %) ispitanika, u istraživanju je sudjelovalo i 4,2 % svećenika i časnih sestara.

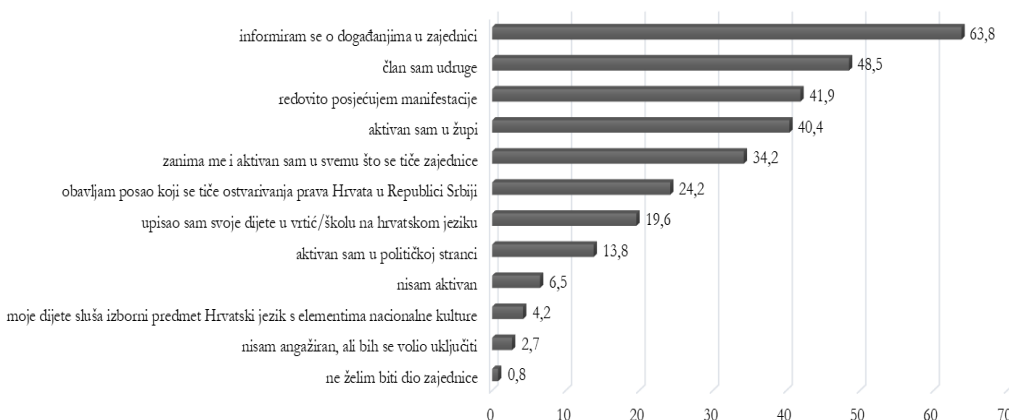
Najviše ispitanika bilo je uposljeno u javnom sektoru (36,5 %), zatim u privatnom sektoru (17,7 %), na javnoj funkciji (8,8 %), ostali su studenti (5,8 %), učenici i umirovljenici.

Od 260 ispitanika 54,6 % je završilo višu/visoku školu ili master, 38,5 % četverogodišnju srednju školu, 8,1 % trogodišnju srednju školu, 7,3 % magisterij ili doktorat, a 1,5 % ispitanika osnovnu školu.

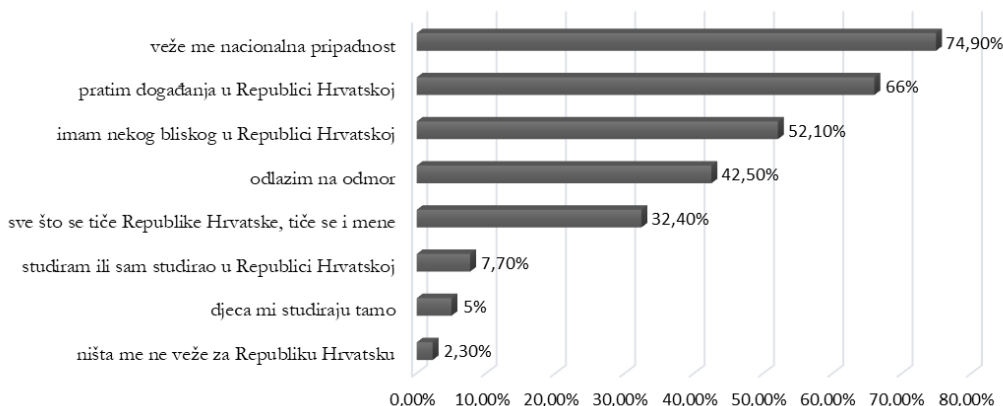
Što se tiče socijalnog statusa najviše ispitanika je izjavilo kako ima prosječan socijalni status – 74,6 %. Glede prakticiranja vjere 46,3 % ispitanika je izjavilo kako ide svake nedjelje u crkvu, 20,5 % kako ide i preko tjedna, 21,2 % kako ide samo za blagdane, dok ostali 12 % idu rijetko ili nikako u crkvu.

Upitnik je bio anonimn, dostupan u papirnatou i elektroničnoj verziji, a u nastavku slijedi analiza i rezultati nekih od odgovora:

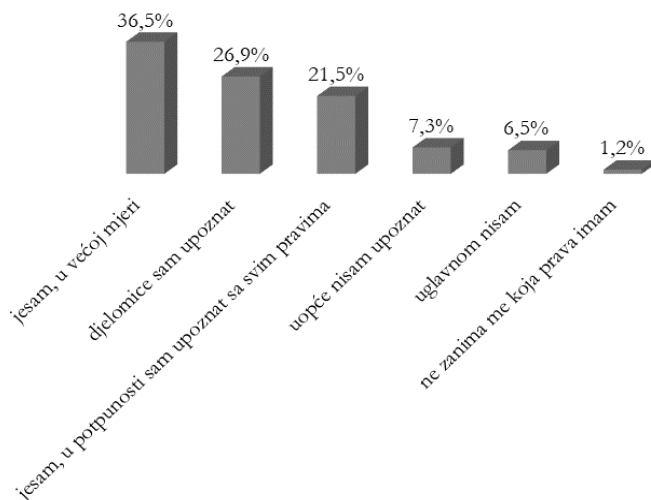
U hrvatskoj zajednici sam aktivan na sljedeći način...

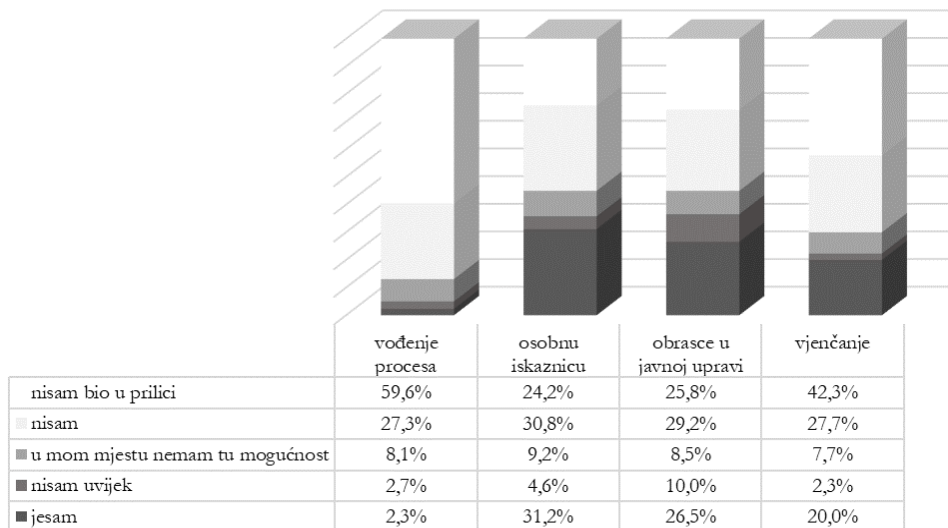
Na koji način ste povezani s Republikom Hrvatskom?

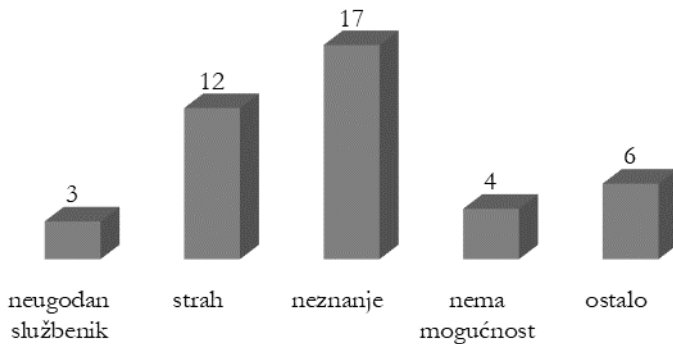
Jeste li upoznati s pravima u području službene uporabe jezika i pisma?

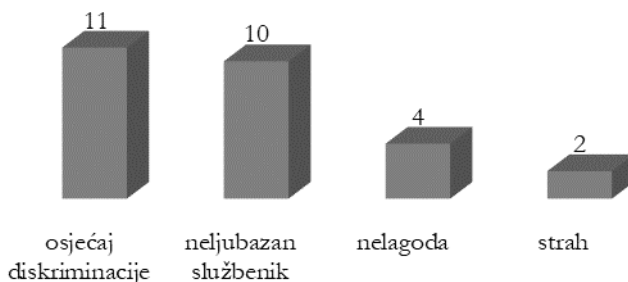
Kada ste bili u prilici jeste li zatražili...?

Ako niste zatražili, navedite razlog zbog čega.

Jeste li imali neko negativno iskustvo kada ste zatražili dokument / upravni postupak na hrvatskom jeziku i pismu?

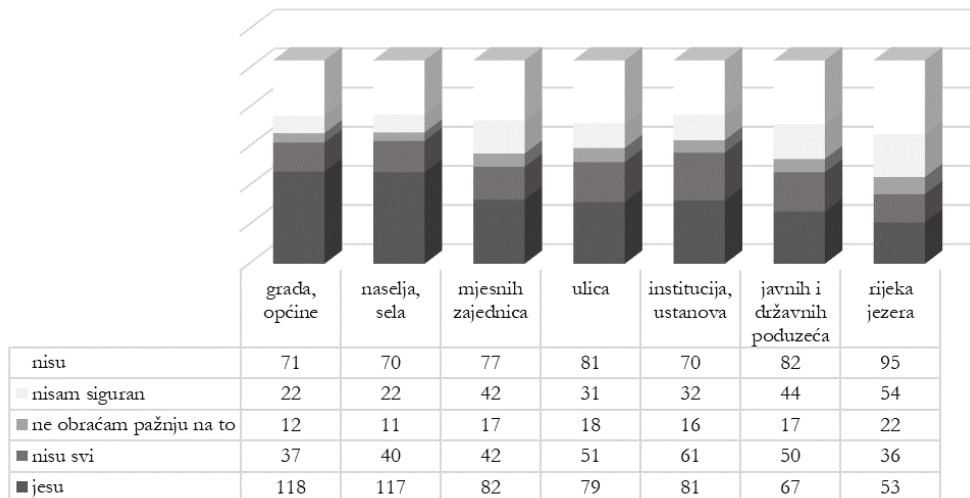

Ako ste imali negativno iskustvo, opišite ga.

- „Da, prevrnila je očima u SUP-u.“
- „Jesam. Kada sam tražila da za sina dobijem osobnu iskaznicu na latinici rečeno mi je da su već označili da bude na ćirilici i da i tako nije važno. Kada sam ipak insistirala, onda su se odjednom sjetili da ne mogu napraviti dokumenta bez bivšeg muža i poslali me van. Srećom otišla sam u Centar za socijalnu skrb i njihov pravnik je pozvao šefa i podsjetio ga da imam pravo napraviti osobnu i bez bivšeg supruga jer imam potpuno starateljstvo te su mi kad sam se vratila, veoma nevoljno i nervozno, ipak napravili dokumenta na latinici. No što je s ljudima, koji se ne žele insistirati i svađati se te odustaju i primaju ono što im se da. Ni ja se želim svađati ali sam bila uporna – četiri puta sam ponovila da znam svoja prava i da želim dokumenta na latinici (u pitanju je samo ime, ostalo bude na ćirilici svakako) na što mi je svaki puta odgovorila da nema veze, već je ovako označila i ne može mijenjati. Rekla sam još sam tu, niste ništa poslali a ni ja potpisala, još uvijek možete. Isti problem sam imala i sa zdravstvenom knjižicom, mada sam tu bila pitana na kojem jeziku želim da nam pišu imena ali i pored toga je urađena na ćirilici i ja sam ponovno insistirala da mi izrade novu, što je značilo da moram čekati skoro pola godine i kod doktora sam morala ići s papirom. Mnogi nemaju snage za to i prihvataju lakšu i bržu opciju.“
- „Samo sam više platila.“
- „Prevrćanje očima, ismijevanje, imala sam utisak da sam građanin 15-tog reda.“
- „Jedan traženi dokument nisam dobio pod izlikom da nema obrasca na hrvatskom.“
- „Rečeno je da NE može, može samo međunarodni dokument (obrazac).“
- „Poneki se prave Toše“
- „Da, dodatno pitanje želim li to uopće!“
- „Da.. U principu uvijek je bilo da nemaju tehničke mogućnosti za ispunjavanje mojih molbi.“

- „Osim prevrćanja očima, drugo ništa.“
- „Da. Nervozna reakcija službenice.“
- „Da zatražila sam za djecu izvod iz matice rođenih na hrvatskom jeziku, a dobila sam dvojezičan obrazac srpski i hrvatski popunjen ćirilničnim pismom.“
- „Neljubazno postupanje uposlenika u javnoj upravi.“
- „Da, ‘mrgudanje’ i prigovaranje službenika.“
- „Dobio sam odgovor da je ovo Republika Srbija i da se dokumentacija izdaje na srpski jezik, ćirilničnog pisma.“
- „Kada sam prije dvije godine zatražila izvod iz matične knjige rođenih na latiničnom pismu, za prijatelje koji podnose zahtjev za državljanstvo Republike Hrvatske, dobila sam odgovor od matičara (koji je sada u mirovini) da program na računaru ne dozvoljava unos na latiničnom pismu, već kad bude imao vremena popunit će obrazac na pisaćoj mašini, koja ima latinična slova. Sada je to, nadam se, drugačije.“
- „Bojim se da bi sigurno bio neki problem.“
- „Izvadak iz matične knjige rođenih u Novom Sadu tretiraju kao izvadak na stranom jeziku i naplaćuju skuplje.“
- „Da u Sudu kada sam obrazlagao zašto mi treba određeni dokument ovjeren posebnim biljegom radi prilaganja dokumenta Sudu u Republici Hrvatskoj. Krajnje bezobrazno se ponijela činovnica, podrugljivo i nepriličnim osobi koja radi u državnoj instituciji.“
- „Čuđenje službenika, obrasci su se morali tražiti.“
- „Da više puta. Objašnjavajući kako to da nisam Srbin? Usudili su se tumačiti, da im moje osobno ime i prezime ‘ne zvuči hrvatski!’“
- „Sva dokumenta koja sam zatražio u: matičnom uredu, sudu, MUP-u, vojnom odsjeku... Dobio sam ili na ćirilici, ili na međunarodnom obrascu, a jedino što sam dobio na hrvatskom jeziku je krsni list iz župnog ureda katoličke crkve.“
- „Npr. nije bilo obrasca ili se mogućnost ne ponudi već je morate izričito tražiti...“
- „Mora se platit.“

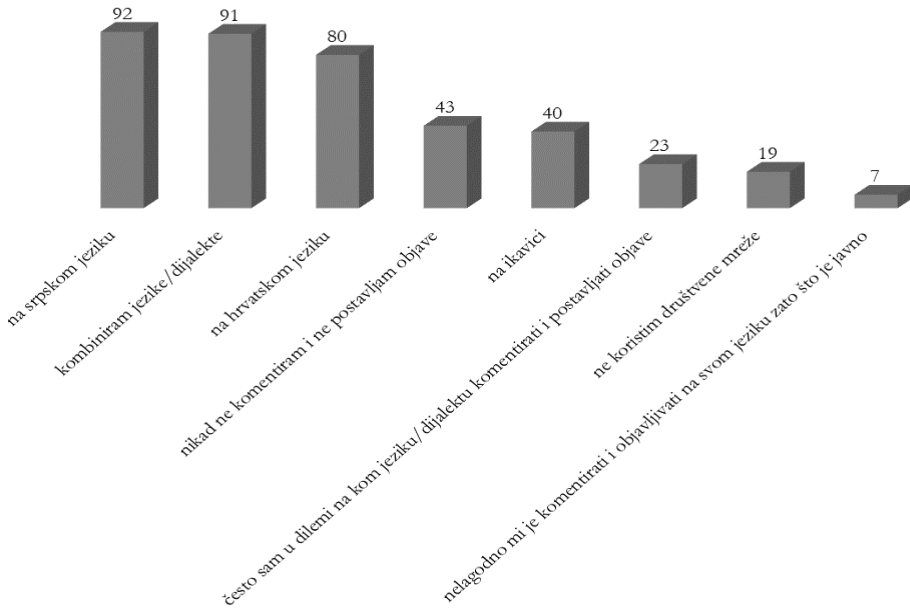
U mjestu u kojem živim ispisani su nazivi i na hrvatskom jeziku na pločama...

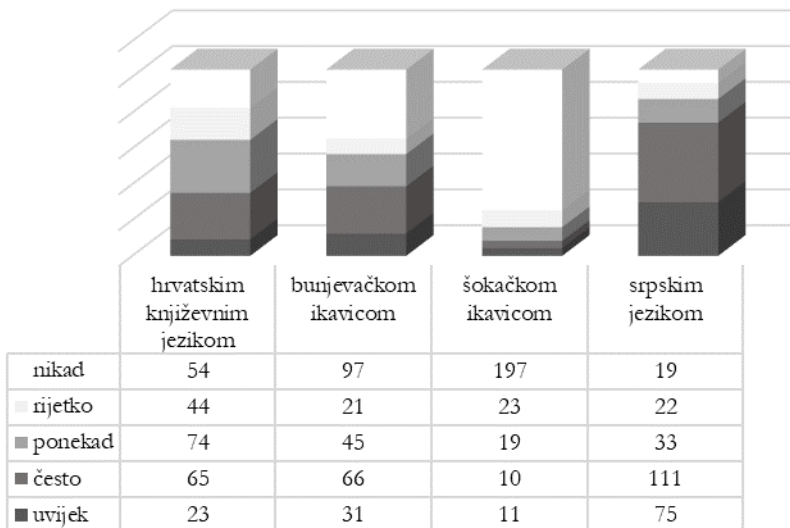
Tvrdnje koje se odnose na Vas...

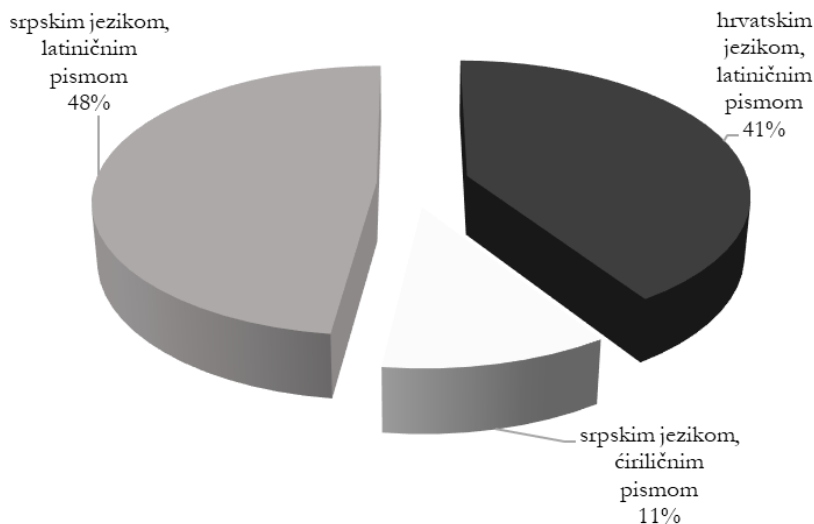
Na društvenim mrežama komentiram na...

U govoru se koristim:

U pisanju se služim:

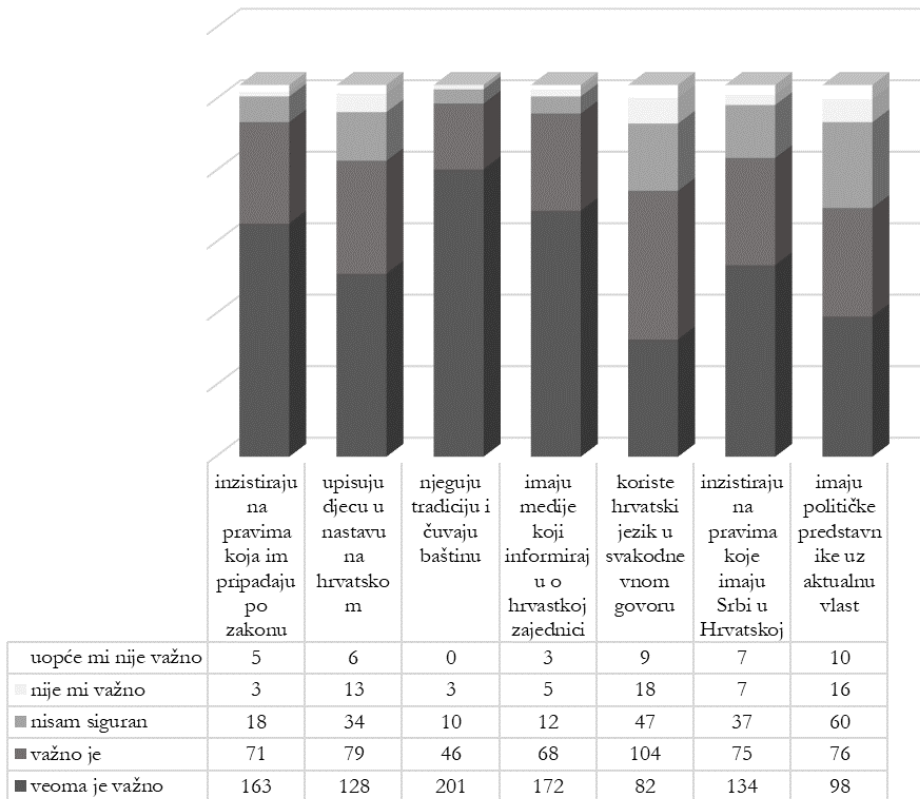
Što bi HNV po Vašem mišljenju mogao učiniti da se unaprijedi službena uporaba jezika i pisma u Republici Srbiji?

- „Raditi na boljoj informiranosti puka, nuditi im pomoć, dijeliti neke liflete koje bi ponijeli doma pa poslije po potrebi ponovno pročitali, možda mala rubrika pozitivnih primjera i ostalih mogućih primjera iz svakodnevnog života, ali nikako raditi negativnu reklamu, optuživati državu nego uvijek govoriti poticajno, što se može, kako trebamo iskoristiti svoje pravo da se ljudi ne uplaše i ne ustuknu. Mnogi se ne žele isticati. Možda otvoriti besplatnu telefonsku liniju za pomoć ili ne znam ni sama... najviše educirati i ohrabrivati ljude, ali samo pozitivno.“
- „Provesti kampanju informiranja i upoznavanja Hrvatica i Hrvata s mogućnostima na planu službene uporabe jezika i pisma.“
- „Insistirati na otvaranju katedre za hrvatski jezik na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu i apelirati na veću zastupljenost u svim

medijima i segmentima javnog života, ali ne samo u Subotici, nego u APV-u.“

- „Pokazati ljudima da je bitno da svoja dokumenta traže na materinjem jeziku, kada za to već imaju pravo, velika većina ljudi nije svesna toga.“
- „Ohrabrivati ljude da koriste jezik i reagirati na nepravilnosti i uskraćivanja prava.“
- „Povesti veću brigu o svojem narodu, zaposlenosti, pomoći u pronalaženju posla, nuditi angažmane, pozivati na natječaje, pružiti šansu da se sami dokažu.“
- „Napraviti brošuru s naputcima kad gdje i na sto imamo pravo.“
- „Inzistirati na da se zakonom garantirana prava poštuju.“
- „Samo se nastavite boriti za prava nas Hrvata k’o i do sad.“
- „Insistiranjem i stalnim zalaganjem spram tijela vlasti da se zakoni iz ove oblasti dosljedno i u cijelosti primjenjuju; posvijestiti putem edukacijskih aktivnosti (npr. medijske kampanje) pripadnike hrvatske zajednice o svim pravima iz ove oblasti.“
- „Više obrazovnih i kulturnih institucija u cijeloj Vojvodini.“
- „Raditi na jačanju svijesti pripadnika Hrvatske zajednice. Ni ono što imamo po zakonu ne koristimo u dovoljnoj mjeri tako da je besmisleno proširivati zakonski okvir jer ni ovaj koji ne postoji nismo usvojili.“
- „Kontrolirati ploče ustanova i natpise po uredima, kontrolirati pripremljenost obrazaca, upozoravati na ponašanje pojedinih službenika i reklamirati povrede, povesti javnu raspravu je li ispunjena zakonska obveza uporabe hrvatskog jezika, ako se isti tekst na srpskom jeziku ispiše na ćirilici i latinici, HVN bi trebao imati lektorski ured za hrvatski jezik, koji bi se sa stručne strane brinuo o čistoći hrvatskog jezika (i u uporabi unutar HNV i IO HNV).“
- „Sve što ima u Vojvodini za Hrvate da ima isto na cijeloj teritoriji Srbije za nas Hrvate koji živimo izvan Vojvodine.“

Koliko mi je važno...

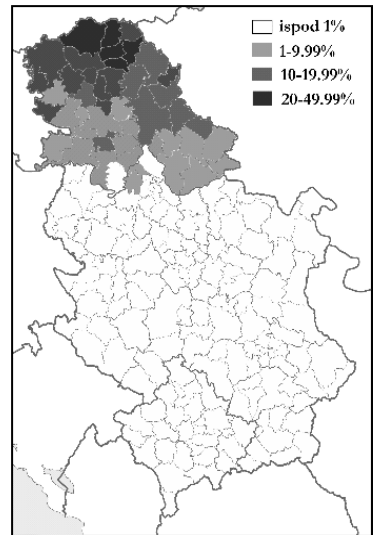

RELIGIJSKI KONTEKST

Jedno od važnijih obilježja hrvatskog nacionalnog identiteta jesu vjera i religija. Pripadnost kršćanstvu bila je važna odrednica koja se konstantno provlačila tijekom čitave povijesti Hrvata. Prvi dušobrižnici Hrvata, i oni koji su ih doveli na područje današnje AP Vojvodine i Republike Srbije, bili su franjevci.

U franjevačkoj organizaciji, Hrvati su još 1610. godine doselili u Bačku. Beogradski katolici (dubrovački i bosanski trgovci), također predvođeni franjevcima, 1739. godine nastanjuju se u Zemunu, nakon povlačenja austrijske vojske iz Beograda. U Bačkoj su franjevci djelovali u Baču i Somboru, gdje su imali crkvu posvećenu Presvetom Trojstvu i rezidenciju te u Subotici. Oko tih središta, franjevci su vodili i okolne župe u naseljima gdje su obitali Hrvati. Uz franjevce je vezan i početak prosvjetnog rada jer su od 1747. do 1861. godine vodili pučku školu, gradsku gimnaziju u Subotici. Sredinom 18. stoljeća franjevce, koji su srasli s hrvatskim pukom u Podunavlju, postupno počinju potiskivati i zamjenjivati dijecezanski svećenici.

U konfesionalnoj strukturi Hrvata u Republici Srbiji dominira katolička vjeroispovijest (80,3 % na popisu stanovništva iz 1953. godine, a 87,6 % na popisu iz 2011. godine). Pravoslavnih Hrvata 1953. godine bilo je 1,75 %, a 2011. godine 2,5 %. Najveće promjene u konfesionalnoj strukturi Hrvata, u promatranom

Slika 10. Postotak stanovništva katoličke vjeroispovijesti po okruzima u Republici Srbiji 2011.

razdoblju, uočavaju se u smanjenju udjela onih koji su „bez vjere” i to sa 17 % na 3,65 %. Prema popisu iz 1953. godine svaki peti Hrvat bio je ateist, dok je među Hrvatima taj udio iznosio 13,4 %. U popisu iz 2011. godine 4,7 % Hrvata i 2,9 % Hrvatica izjavili su kako nisu vjernici. Obratno je kod opredjeljenja za drugu konfesiju. Tako je, na primjer, 0,7 % Hrvata 1953. godine izjavilo da je pravoslavne vjeroispovijesti, dok je među Hrvatima taj

udio bio gotovo četiri puta veći (2,64 %).

Prema posljednjem popisu, taj odnos je 0,01 % prema 3,3 %. Pretpostavka je da se radi o etnički heterogenim brakovima u kojima se žene češće opredjeljuju za muževljevu vjeroispovijest.

Svakako, treba ukazati na razlike koje su postojale u izjašnjavanju pripadnika hrvatske nacionalnosti o vjeroispovijesti, ovisno o području ili regiji u kojoj su živjeli. U popisu iz 1953. godine, skoro 90 % Hrvata koji su živjeli u Vojvodini izjasnilo se da je rimokatoličke vjeroispovijesti, a 9,54 % da su „bez vjere”, dok je u ostalim regijama „bez vjere” bilo 41 % Hrvata, a tek svaki drugi je bio rimokatolik (52 %). Razlika po područjima mogla bi se objasniti time što su Hrvati u središnjoj Srbiji u značajnoj mjeri pripadali migrantskom stanovništvu, doseljenim poslije Drugog svjetskog rata, dok su u Vojvodini oni pretežito bili autohtono stanovništvo. Među doseljenim stanovništvom hrvatske nacionalnosti značajna je zastupljenost uposlenih u državnim institucijama (administracija, vojska, policija...) koji su se tada najčešće izjašnjavali da nisu vjernici, s obzirom na socijalnu klimu i prevladavajuće društvene norme u pogledu iskazivanja religioznosti.

Danas se najveći postotak katolika nalazi u AP Vojvodini, točnije u sjevernoj i zapadno-bačkoj regiji, s tim što veliki dio postotka čine vjernici mađarske nacionalnosti. Od stanovnika koji su se u Republici Srbiji izjasnili katolicima 62,8 % čine vjernici mađarske nacionalnosti, 14,2 % hrvatske i 23 % ostalih nacionalnosti. Samo u Subotičkoj biskupiji svake nedjelje na misi ima oko 20 000 vjernika.

Vjeronauk u školama postojao je kao predmet sve do 1952. godine, kada je odredbom komunističkih vlasti ukinut. Tek 2001. godine vraćen je kao izborni predmet u škole i od tada se, za katoličku djecu hrvatske nacionalnosti, predaje na hrvatskom jeziku u Subotičkoj biskupiji te u Srijemskoj biskupiji. U međuvremenu, Crkva je i dalje nastavila katehizaciju u vlastitim prostorima te je tako veliki broj pripadnika hrvatske manjinske zajednice očuvao svoj vjerski identitet, unatoč tadašnjoj političkoj situaciji u zemlji. Sve do demokratizacije društva, Crkva je uglavnom bila jedina institucionalna čuvarica nacionalnog identiteta Hrvata u Vojvodini. Ta korelacija vjerskog i nacionalnog omogućila je da utjecaj asimilacije te vjerske i nacionalne alijenacije, budu u dobroj mjeri je smanjene. Također, očuvanje hrvatskog jezika najviše treba zahvaliti Katoličkoj

Crkvi, budući da se on redovito mogao čuti u liturgijama kao i vidjeti na crkvenim dokumentima i obrascima.³

Prema statistikama Katehetskog ureda Subotičke biskupije, od 2001. do 2016. godine, 97 % učenika hrvatskih odjela osnovnih škola pohađa katolički vjeronauk, dok je u srednjim školama postotak nešto manji – 90 %. Vrlo visoki postotak, naznačen u tim statistikama, ukazuje na neodvojivu sastavnicu vjerskog kao temelja očuvanja i izgradnje nacionalne svijesti hrvatske manjinske zajednice u Republici Srbiji. Budući da se hrvatskim jezikom služe i predavači vjeronauka u školama i da se standardni hrvatski jezik može čuti i na misama može se zaključiti kako se, zapravo, veliki dio hrvatskog naroda u Republici Srbiji familijalizira s hrvatskim jezikom najviše putem religije. U ispitivanju javnog mnijenja koje smo proveli za potrebe ove strategije čak je i najveći broj ispitanika izjavio kako im hrvatski jezik „ne smeta“ u crkvi, ali im smeta u drugim „svjetovnim“ prostorima.

Katolička Crkva je stoga bila i ostala povezujuća snaga, koja i danas predstavlja veliki i nedvosmisleni potencijal u određivanju smjernica i pravaca razvijanja osjetljivosti na svoj jezik i pismo, a posredno i na očuvanje identiteta Hrvata na ovim prostorima.

³ To je i razlog što je najveći broj ispitanika u upitniku napravljenom za potrebe ove strategije izjavio kako im hrvatski jezik u crkvi „ne smeta“.

Slijedi popis katoličkih crkava u kojima se može čuti hrvatski jezik u Republici Srbiji po biskupijama.

Subotička biskupija:

1. Uznesenje Blažene Djevice Marije	Apatin
2. Presveto Srce Isusovo	Apatin
3. Sveti Pavao	Bač
4. Bezgrešno začecje Blažene Djevice Marije	Bačka Palanka
5. Pohodjenje Blažene Djevice Marije	Bačka Topola
6. Sv. Arkandeo Mihael	Bereg
7. Ime Marijino	Bački Brestovac
8. Sv. Petar i Pavao	Monoštor
9. Sv. Petar i Pavao	Bajmak
10. Uznesenje Blažene Djevice Marije	Bečej
11. Sv. Šimun i Juda Tadej	Bezdan
12. Uznesenje Blažene Djevice Marije	Bikovo
13. Sv. Ilija	Bođani
14. Uznesenje Blažene Djevice Marije	Čelarevo
15. Presveto Srce Isusovo	Čantavir
16. Svi Sveti	Čonoplja
17. Sv. Josip	Deronje
18. Sv. Josip Radnik	Đurđin
19. Presveto Srce Isusovo	Futog
20. Presveto Trojstvo	Mala Bosna
21. Ime Marijino	Novi Sad
22. Sv. Arkandeo Mihael	Odžaci
23. Blažena Djevica Marija Kraljica svijeta	Palić
24. Sv. Ivan Nepomuk	Ratkovo
25. Presveto Trojstvo	Sombor
26. Uzvišenje Svetog Križa	Sombor
27. Sv. Nikola Tavelić	Sombor
28. Sv. Lovro	Sonta
29. Uzvišenje Svetog Križa	Srbobran
30. Sv. Marko Evanđelist	Žednik

31. Sv. Terezija Avilska	Subotica
32. Sv. Rok	Subotica
33. Sv. Juraj	Subotica
34. Uzvišenje Svetog Križa	Subotica
35. Rođenje Blažene Djevice Marije	Subotica
36. Uskrsnuće Isusovo	Subotica
37. Isus Radnik	Subotica
38. Rođenje Blažene Djevice Marije	Lemeš
39. Presveto Srce Isusovo	Tavankut
40. Kraljica svete krunice	Titel
41. Sv. Juraj	Vajska
42. Bezgrešno začće Blažene Djevice Marije	Vrbas
43. Snježna Gospa	Žabalj
44. Marija Majka Crkve	Subotica
45. Sveta Obitelj	Radanovac

Zrenjaninska biskupija:⁴

2. Navještenje Gospodinovo	Boka
3. Ime Marijino	Mužlja
4. Sv. Franjo Ašiški	Kikinda
5. Uzvišenje Svetog Križa	Borča
6. Sv. Terezija Avilska	Kovin
7. Sv. Elizabeta	Opovo
8. Sv. Karlo Boromejski	Pančevo
9. Sv. Mor	Starčevo
10. Sv. Ivan Nepomuk	Zrenjanin
11. Bezgrešno začće Blažene Djevice Marije	Perlez

Srijemska biskupija:

2. Sv. Barbara	Beočin
3. Sv. Terezija od Djeteta Isusa	Beška
4. Sv. Josip zaručnik Blažene Djevice Marije	Čerević
5. Sv. Mihael Arkandeo	Erdevik
6. Sv. Ivan Nepomuk	Gibarac

⁴ U Zrenjaninskoj biskupiji nema ni jedan svećenih Hrvat.

7. Sv. Juraj, mučenik	Golubinci
8. Sv. Klement, papa i mučenik	Hrtkovci
9. Sv. Petar Apostol	Indija
10. Svi Sveti	Irig
11. Presveto Trojstvo	Kukujevci
12. Sv. Ana majka Blažene Djevice Marije	Laćarak
13. Sv. Ana majka Blažene Djevice Marije	Madarik
14. Sv. Rok	Morović
15. Sv. Antun Padovanski	Nikinci
16. Rođenje Blažene Djevice Marije	Novi Banovci
17. Sv. Mihael Arkandeo	Novi Slankamen
18. Sv. Juraj Mučenik	Petrovaradin
19. Uzvišenje Svetog Križa	Petrovaradin
20. Sv. Rok	Petrovaradin
21. Sv. Ivan Nepomuk	Putinci
22. Uzvišenje Svetog Križa	Ruma
23. Sv. Katarina	Sot
24. Našašće Svetog Križa	Srijemska Kamenica
25. Sv. Dimitrije	Srijemska Mitrovica
26. Presveto Trojstvo	Srijemski Karlovci
27. Presveto Trojstvo	Surčin
28. Presveto Srce Isusovo	Šid
29. Uznesenje Blažene Djevice Marije	Zemun
30. Sv. Petar i Pavao	Stara Bingula

Beogradska nadbiskupija, Beogradski dekanat:

2. Krist Kralj	Beograd
3. Sv. Antun Padovanski	Beograd
4. Sv. Ćirila i Metoda	Beograd
5. Sv. Josip Radnik	Beograd
6. Sv. Petar Apostol	Beograd
7. Uznesenje Blažene Djevice Marije	Beograd
8. Sv. Ivana Krstitelja	Smederevo
9. Sv. Ane	Šabac
10. Svete Obitelji	Valjevo

Beogradska nadbiskupija, Niški dekanat:

2. Uzvišenje Svetog Križa	Niš
3. Sv. Barbara	Ravna reka
4. Sv. Josip	Kragujevac
5. Sv. Juraj	Zaječar
6. Sv. Ljudevit	Bor
7. Sv. Mihael Arkandeo	Kraljevo
8. Presveto Trojstvo	Kruševac
9. Sv. Majke Tereze	Aleksinac
10. Sv. Leopold Mandić	Jagodina

SWOT ANALIZA

SNAGE

- interes puka za svoja prava
- postojanje hrvatskih institucija i udruga koje aktivno rade na ostvarivanju prava (HNV, ZKVH, NIU „Hrvatska riječ“)
- međunarodni pravni okvir, bilateralni okvir unutarnjeg zakonodavstva
- velika povezanost s Crkvom – dio identiteta čovjeka
- uporaba lokalnih dijalekata kao potencijal na uporabu hrvatskog jezika i pisma
- postojanje obrazovanja na hrvatskom jeziku
- ustrojen lektorat za hrvatski jezik na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu
- hrvatska glazba prihvaćena u narodu
 - vjeronauk u školama
- postojanje hrvatskog jezika u tijelima APV-a, u Subotici
- postojanje tajništva za nacionalne manjine i njihova aktivnost
- blizina matične domovine i dobri kontakti
- informiranje na hrvatskom jeziku
 - relevantan broj Hrvata

SLABOSTI

- neinformiranost i neznanje pripadnika hrvatske zajednice o pravima
- rezignirani pripadnici „nije bitno na kom je jeziku (dokument, proces...)“
 - strah
 - nemotiviranost
- mnogo naraštaja bez obrazovanja na hrvatskom jeziku
- nova (mlada) nacionalna zajednica
- neosnaženost pripadnika zajednice za ostvarivanje prava
 - neznanje hrvatskog jezika
- nepostojanje registra institucija
- izostanak sustavnog monitoringa registra
- nedovoljna aktivnost hrvatskih članova vijeća za međunarodne odnose na razini međunacionalnih uprava
 - neposjedovanje evidencije o postojanju međunacionalnih vijeća i hrvatskih članova u njima
 - institucionalna povezanost
 - povijesno nasljeđe

MOGUĆNOSTI (ŠANSE)

- inzistiranje na reciprocitetu
- upošljavanje pripadnika hrvatske zajednice
 - pregovori vezani uz ulazak Republike Srbije u EU
- suradnja s drugim nacionalnim vijećima
- suradnja s matičnom domovinom
- čuvanje i razvoj jezika kroz očuvanje kulture i tradicije
 - postojanje financiranja putem projekata
 - izučavanje izbornog predmeta Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture i otvaranja cjelovite nastave na hrvatskom jeziku gdje god je to moguće
 - korištenje podataka APV-a – službenih akata
- izmjena Akcijskog plana za manjine
 - teritorijalna reorganizacija
 - ostvarivanje viših standarda od zakonima propisanih minimalnih standarda
- upis nacionalnosti u matičnu knjigu
 - oslanjanje na pozitivne propise
 - suradnja s Crkvom
 - korištenje financijskih potencijala lokalnih samouprava

PRIJETNJE

- sličnost vlastitog jezika s jezikom zemlje u kojoj živimo
- neosjetljivost (države) sustava za nove manjine
 - migracije mladih ljudi
- negativan stav većinskog naroda spram Hrvata
 - asimilacija
 - izrazita disperziranost
 - starosna (dobna) struktura
- nepostojanje središnje kadrovske evidencije
- nemogućnost valorizacije podataka
 - nepostojanje kadra
 - nepostojanje kaznenih odredbi
- nepostojanje aktivnosti i indikatora akcijskog plana
 - neučinkovitost vijeća za međunarodne odnose
 - politička nestabilnost

VRIJEDNOSTI

Tradicija
Hrabrost
Motivacija
Zadovoljstvo

VIZIJA

**HRVATSKA ZAJEDNICA U REPUBLICI SRBIJI SE SLUŽI
HRVATSKIM JEZIKOM I PISMOM, ODNOSNO NJEZINIM
DIJALEKTIMA.**

MISIJA

Hrvatsko nacionalno vijeće u Republici Srbiji tijelo je samouprave hrvatske nacionalne manjine. HNV odlučuje ili sudjeluje u odlučivanju na području obrazovanja, kulture, informiranja i službene uporabe jezika i pisma. HNV nastoji motivirati pripadnike vlastite nacionalne manjine za korištenje hrvatskog standardnog jezika i pisma u Republici Srbiji kao i njegovih dijalekata. Cilj je da se hrvatski jezik i pismo očuvaju i da ga pripadnici hrvatske zajednice u Republici Srbiji s ponosom koriste.

KLJUČNI PROBLEMI:

1. nepostojanje mogućnosti za konzumiranje prava
2. nepostojanje motiviranosti za konzumiranjem prava
3. nepostojanje strateškog djelovanja na polju službene uporabe hrvatskog jezika i pisma.

CILJEVI

Strateški cilj – povećati opseg i kvalitetu ostvarivanja prava na službenu uporabu hrvatskog jezika i pisma

Cilj 1. Osigurati preduvjete za primjenu prava u praksi:

- 1.1. inicirati provedbu prava
- 1.2. pratiti provedbu.

Cilj 2. Povećati konzumiranje prava:

- 2.1. osvijestiti prava
- 2.2. osnažiti i motivirati za korištenje prava.

Cilj 3. Kadrovski osnažiti

STRATEŠKI PLAN

Strateški cilj – povećati opseg i kvalitetu ostvarivanja prava na službenu uporabu hrvatskog jezika i pisma

CILJ 1. OSIGURATI PREDUVJETE ZA PRIMJENU PRAVA U PRAKSI:															
1.1. inicirati provedbu prava															
1.1.1. naselja	izraditi registar postojećih znakova (ploče koje označuju mjesto, topografski nazivi, obavještenja, upozorenja...)														
	izraditi registar ulica u svim mjestima gdje su hrvatski jezik i pismo u službenoj uporabi														
	popuniti <i>check</i> listu postavljenih ploča u svakom mjestu gdje su hrvatski jezik i pismo u službenoj uporabi														
	pokrenuti inicijativu od strane pripadnika hrvatske zajednice za utvrđivanje topografskih naziva od značaja														
	poslati dopise lokalnim samoupravama sa zahtjevom za postavljanjem ploča (mjesto, topografskih oznaka...)														
	inicirati sastanke s gradonačelnicima radi evaluacije														
	tražiti uvođenje službene uporabe hrvatskog jezika i pisma u mjestima gdje žive Hrvati, gdje nemamo zakonsko pravo – po načelu pozitivne diskriminacije														
1.1.2. institucije	izraditi registar institucija osnovanih od strane AP Vojvodine, Grada Subotice i Republike Srbije sa sjedištem u Gradu Subotici														
	izraditi registar institucija sa sjedištem u mjestima u kojima su hrvatski jezik i pismo u službenoj uporabi														
	inicirati sastanke s predsjednicima/ravnateljima ustanova iz budućeg registra i popunjavanje <i>check</i> lista:														
	<table border="1"> <tr> <td colspan="4">institucija:</td> </tr> <tr> <td>ploča</td> <td>+/-</td> <td>obrasci:</td> <td>+/-</td> </tr> <tr> <td>internetska stranica</td> <td>+/-</td> <td></td> <td>+/-</td> </tr> </table>			institucija:				ploča	+/-	obrasci:	+/-	internetska stranica	+/-		+/-
institucija:															
ploča	+/-	obrasci:	+/-												
internetska stranica	+/-		+/-												

	kadrovi	+/-		+/-
	uputiti dopise institucijama s molbom za primjenu službene uporabe hrvatskog jezika i pisma te da: <ul style="list-style-type: none"> - postave ploče - izrade obrasce - prevedu obavijesti, ankete, upitnike, elektronički dnevnik... - prevedu internetsku stranicu - uposle jezično stručne kadrove. 			
	izraditi raspored misa na hrvatskom jeziku			
	Vladi Republike Srbije uputiti zahtjev da se prevedu zakoni i pravilnici			
	provjeriti raspoloživost referenata, obrazaca u institucijama...			
	tražiti tumačenje u nejasnim situacija			
1.1.3. komunikacija	upućivati dopise i zahtijevati odgovore na hrvatskom jeziku i pismu u pismenoj komunikaciji			
	pokrenuti inicijative u skupštini			
	pojačati medijsku propagandu			
1.2. pratiti provedbu				
	evaluirati <i>check</i> listu			
	organizirati „jezičnu kontrolu“			
	izraditi popis adresa i kontakata za pritužbe građana			
	izraditi popis inspekcijskih tijela koja su zadužena za kontrolu provedbe			
	usmenim, potom pismenim, putem obratiti se lokalnoj samoupravi i ukazati na nepoštivanje propisa			
	pokretati postupke pred Zaštitnikom građana, Pokrajinskim ombudsmanom i lokalnim zaštitnikom građana			
	pokretati postupke pred Ustavnim sudom			
	inicirati promjenu zakona u smislu kaznenih odredbi			
CILJ 2. POVEĆATI KONZUMIRANJE PRAVA:				
2.1. osvijestiti prava				

izraditi brošure o pravima
inicirati da institucije istaknu obavijest o mogućim pravima
organizirati Dane hrvatskoga jezika i pisma
organizirati stručne tribine
organizirati medijsku kampanju
organizirati u srednjim školama SRZ posvećen pravima
inicirati temu o pravima na susretu udruga kulture
2.2. osnažiti i motivirati za korištenje prava
organizirati kampanju „Traži i dobit ćeš! (besplatno)“
otkupiti službene listove (HNV i udruge)
CILJ 3. KADROVSKI OSNAŽITI:
izraditi registar potreba poznavanja hrvatskog jezika
pribaviti sistematizacije posla ustanova
izraditi registar jezično stručnog kadra
organizirati jezično stručno usavršavanje kadra
izraditi <i>Registar Vijeća za međunacionalne odnose</i>
uposliti veći broj prevoditelja u prevoditeljsku službu
organizirati stručne skupove prevoditelja
ujednačiti terminologiju kod prevoditelja
zadužiti osobu u Uredu HNV-a za provedbu <i>Strategije</i>

Sudionici u realizaciji

Aktivnosti HNV-a u prvom redu su određene potrebama pripadnika hrvatske nacionalne manjine u Republici Srbiji. Te potrebe ne bi mogle biti zadovoljene ako ne bi postojali oni koji kreiraju, čuvaju i afirmiraju kulturna dobra (individualni i institucionalni stvaratelji). Posredovanje između tih dvaju glavnih skupina odvija se obrazovnim i medijskim sustavima.

Zainteresirane skupine za rad NNV-a na području službene uporabe jezika i pisma su sljedeće:

- pripadnici hrvatske nacionalne manjine
- članovi HNV-a
- ravnatelji, obrazovne ustanove (škole, vrtići)
- Zavod za kulturu Vojvođanskih Hrvata
- NIU „Hrvatska riječ“
- ministarstva
- lokalne samouprave
- politički akteri
- hrvatski mediji
- Katolička Crkva
- hrvatska diplomatsko-konzularna predstavništva
- Gradska knjižnica u Subotici
- hrvatske udruge
- Koordinacija nacionalnih vijeća nacionalnih manjina.

PRILOZI

Prilog 1.

Skrb za službenu uporabu jezika i pisma pri Hrvatskom nacionalnom vijeću u Republici Srbiji

Predsjednici HNV-a

2002. – 2005.

Hrvatsko nacionalno vijeće do sada je birano na posrednim izborima, odnosno putem elektora. Prvi saziv HNV-a izabralo je 198 elektora na elektorskoj skupštini održanoj u Subotici 15. prosinca 2002. godine, a za prvog predsjednika HNV-a izabran je **mr. sc. Josip Ivanović**.

2005. – 2007.

Za drugog predsjednika HNV-a, na sjednici održanoj 16. travnja 2005. godine, izabran je **Josip Zvonko Pekanović**, hrvatski političar iz Bačke i kulturni djelatnik iz Sombora.

2007. – 2010.

Koncem zime 2007. godine, hrvatski gospodarstvenik i višekratni predsjednik Hrvatskog kulturnog prosvjetnog društva „Matija Gubec“ – Tavankut, **Branko Horvat**, nakon što je dulje vrijeme bio potpredsjednikom, izabran je za trećeg predsjednika HNV-a. *Zakonom o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina* iz 2009. godine, broj članova HNV-a smanjen je na 29.

2010. – 2018.

U drugom sazivu HNV-a izabrano je 132 elektora na elektorskoj skupštini u Subotici, 6. lipnja 2010. godine, a u trećem sazivu, izabrano je 132 elektora na elektorskoj skupštini u Beogradu, 26. listopada 2014. godine. Predsjednik drugog i trećeg saziva bio je **dr. sc. Slaven Bačić**, pravni povjesničar i odvjetnik iz Subotice.

od 2018.

Konstituirajuća sjednica IV. saziva HNV-a održana je u Subotici 4. prosinca 2018., na kojoj su verificirani mandati 29 vijećnika, a nositeljica liste „HRvati ZAJedno“ koju je predvodio Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, **Jasna Vojnić**, psihologinja iz Subotice, jednoglasno je izabrana za predsjednicu HNV-a, kao prva žena na čelu krovne institucije Hrvata u Republici Srbiji.

Članovi Izvršnog odbora HNV-a zaduženi za službenu uporabu hrvatskoga jezika i pisma

Pojedinci koji su bili zaduženi za područje službene uporabe hrvatskog jezika i pisma u Republici Srbiji od osnutka HNV-a 2002. godine pa sve do danas su:

2003. – 2005.

Tomislav Žigmanov, rođen 12. svibnja 1967. u Tavankutu. U rodnom mjestu pohađao je osnovnu školu, srednju elektrotehničku školu završio je u Subotici, a diplomirao je filozofiju na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu. Bio je član uredništva subotičkoga dvotjednika *Žig* (1994. – 1996.), zamjenik glavnog urednika (1996. – 1997.), a 1998. glavni i odgovorni urednik ovoga lista. Bio je nositeljem izgradnje nekoliko najvažnijih hrvatskih institucija u Subotici: prvi glavni i odgovorni urednik programa na hrvatskom jeziku Radio Subotice (1998. – 2000.), jedan je od inicijatora, pokretača kao i prvi predsjednik upravnog odbora Novinsko-izdavačke ustanove „Hrvatska riječ“ (2002. – 2004.) te ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata od osnutka (2009. – 2021.). Izvršni je urednik *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca* (2005. – 2018.). Pokretač je, glavni i odgovorni urednik *Godišnjaka za znanstvena istraživanja* Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata od 2009., kao i časopisa za književnost i umjetnosti *Nova riječ* od 2013.

2005. – 2006.

Zvonimir Perušić, rođen 1964. godine u Subotici. Završio je osnovnu i srednju ekonomsku školu u Subotici, a nakon toga je diplomirao na Ekonomskom fakultetu u Subotici. Obnašao je dužnost prvoga ravnatelja Novinsko-izdavačke ustanove „Hrvatska riječ“ od njezinoga osnutka 2003. godine do 2008. godine kada podnosi ostavku. Od 2005. do 2006. godine bio je potpredsjednik Izvršnoga odbora HNV-a zadužen za informiranje i službenu uporabu jezika i pisma.

2006. – 2010.

Mato Groznica, rođen 1966. godine u Sovićima (BiH). Završio Prometni fakultet Sveučilišta u Beogradu, a zatim poslijediplomski i doktorski studij na istom fakultetu. Osnivač je i prvi predsjednik Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva „Tomislav“ – Golubinci (2002. – 2006. i 2008. – 2011.). U hrvatskoj zajednici obnašao je i sljedeće dužnosti: dopredsjednik prvog saziva HNV-a u državnoj zajednici Srbije i Crne Gore za područje Srijema i Beograda (2002. – 2005.), predsjednik Upravnog odbora NIU-a „Hrvatska riječ“ (2003. – 2005.), član Izvršnog odbora HNV-a zadužen za područje informiranja i službene uporabe jezika i pisma (2006. – 2010.), zamjenik predsjednice Izvršnog odbora HNV-a, vijećnik drugog saziva HNV-a (2010.-2014.), član Upravnog odbora NIU-a „Hrvatska riječ“ (2011. – 2016.), član Predsjedništva DSHV-a (2011. – 2015.), član Vijeća DSHV-a (2011. – 2021.). Aktualni je predsjednik Hrvatskog akademskog društva (od 2014.).

2010. – 2014.

Ivan Stipić, rođen 1962. godine u Subotici. Završio je Pedagošku akademiju u Subotici, a zatim Učiteljski fakultet u Somboru. Radio je u NIP-u „Subotičke novine“, a od 1985. godine zaposlen je u OŠ „Ivan Milutinović“ u Subotici kao učitelj, od 2002. godine kao ravnatelj. Bio je predsjednik Hrvatskog kulturnog centra „Bunjevačko kolo“ od 2008. do 2012. godine. U razdoblju od 2005. do 2006. godine bio je zadužen za obrazovanje u Izvršnom odboru HNV-a, a od 2010. do 2014. godine za službenu uporabu jezika.

2014. – 2018.

Željko Pakledinac, rođen 1959. god. u Vajskoj. Godine 1982. diplomirao je na Pravnom fakultetu u Novom Sadu i stekao zvanje diplomiranog pravnika. Od 1983. do 1989. radio je na mjestu tajnika u JKP-a „Tvrđava“ – Bač, a jednu je godinu obnašao i dužnost direktora poduzeća. Od 1989. do 1997. u dva je mandata bio tajnik Mjesne zajednice Vajska. Od 2004. do polovice 2005. radio je kao Republički inspektor za rad za Općinu Bač. Od 2006. radi kao tajnik u OŠ „Aleksa Šantić“ – Vajska. Od 2013. do 2014. izabran je za načelnika Općinske uprave Općine Bač. U ranijim sazivima HNV-a obnašao je dužnosti tajnika i člana Izvršnog odbora HNV-a zaduženog za službenu uporabu jezika i pisma. Od 2018. započinje treći mandat na funkciji dopredsjednika HNV-a za Podunavlje. Također je i dopredsjednik DSHV-a za Južno Podunavlje te predsjednik Mjesnog odbora DSHV-a – Vajska.

od 2018.

Zlatko Načev, rođen 1983. god. u Srijemskoj Mitrovici. Diplomirao je na Veterinarskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Od 2008. do 2016. obnaša dužnost člana Gradskog vijeća Grada Srijemske Mitrovice zaduženog za područje kulture i pitanja nacionalnih zajednica. Vodio je Gradski ured za praćenje ostvarivanja prava nacionalnih manjina. Od 2010. vijećnik je HNV-a. U prvom mandatu obnašao je dužnost dopredsjednika HNV-a za Srijem, dok je u drugom bio član Izvršnog odbora HNV-a zadužen za kulturu. Od 2018. obnaša dužnost člana Izvršnog odbora HNV-a zaduženog za službenu uporabu jezika i pisma.

Prilog 2.

Lista ovlaštenih prevoditelja za hrvatski jezik

mjesto	ime i prezime	adresa	kontakt
Beograd	Branislava Čolović	Krunska 46	011/32 35 491 063/591 479 branka011@yubc.net
Novi Sad	Ivana Groznica	Kisačka 25	064/65 01 326 groznica@sezampro.rs
	Stojanka Josipović	Puškinova 1	063/1644204
	Ankica Jukić-Mandić	Cara Dušana 61/26	021/468 534 064/30 47 940 anajukicmandic@gmail.com
	Goran Krnčević	Braće Lučić 18	021/63 60 266 064/11 08 854
	Erich Leč	Antona Čehova 6	021/540 401 021/540 397 063/528 002 letsch@eunet.rs
	Endre Leč	Antona Čehova 6	021/540 401 021/540 397 063/528 002 letsch@eunet.rs
	Marija Lovrić-Ćurčić	Dr. Ribara 5/III	021/458 836
	Danica Lučić	Rumenačka cesta 25/22	063/554 821
	Darko Perković	Sunčani kej 39	064/22 42 202 darkop@sbb.co.rs
	Vesna Rašetić	Veternik, Jovana Obrenovića 85	021/824 534 064/236 20-25 dodarasetic@neobee.net
Subotica	Slaven Bačić	Matije Gupca 28	024/671 075 024/524 100 063/85 28 992 bacicslaven@yahoo.com

	Branislava Čolović	Korzo 10/b	024/525 687 063/591 479
	Zdenka Ivković-Grabner	Prvomajska 22/23	024/527 965 062/202 575
	Ladislav Suknović	Pavla Štosa 3	024/548 350 064/14 88 163 sladislav@nadlanu.com
	Ljubica Vuković-Dulić	Tavankut, Rade Končara 23	065/51 24 793 ljubvukovic@gmail.com
Sombor	Ostoja Vorkapić	Nike Maksimovića 2/9	064/20 97 373
Srijemska Mitrovica	Mila Markov-Španović	Vase Čubrilovića 3	mila_markov_spanovic@yahoo.com
	Dario Španović	Bulevar Konstantina Velikog 32	022/617 605 064/40 03 852
Šid	Dejan Logarušić	Vase Stajića 7b/1	060/56 56 515
Zrenjanin	Željko Jagrović	Mileta Krunića 19	063/77 30 054 zjagi@sezampro.rs

Prilog 3.

Upitnik za ispitivanje javnog mnijenja o službenoj uporabi jezika i pisma

Hrvatsko nacionalno vijeće u Republici Srbiji provodi istraživanje s ciljem izrade *Strategije informiranja na hrvatskom jeziku* i *Strategije službene uporabe hrvatskog jezika i pisma*. Molimo Vas da date svoj doprinos i ispunite ovaj upitnik. Upitnik je anoniman, a svi odgovori će biti korišteni u svrhu planiranja većeg ostvarivanja manjinskih prava Hrvata u Republici Srbiji. Dragocjeno nam je Vaše mišljenje. Unaprijed zahvalni!

Upute za popunjavanje upitnika

Pitanja koja slijede razlikuju se prema načinu odgovora. U nekim pitanjima trebate označiti samo jedan odgovor, a negdje će postojati mogućnost odabira više odgovora. Također, postoje tzv. otvorena pitanja kroz koja želimo čuti Vaše mišljenje, prijedloge, sugestije i iskustva. U pitanjima koja izgledaju poput „mreže“ potrebno je u svakom retku obilježiti jedan odgovor. Pitanja koja su označena sa zvjezdicom su obvezna. Upitnik je podijeljen na šest setova pitanja.

1. Spol (*zaokružite*): M Ž

2. Dob (*zaokružite*):

- a) do 20 godina
- b) od 21 do 30 g.
- c) 31 do 40 g.
- d) od 41 do 50 g.
- e) od 51 do 60 g.
- f) više od 61 g.

3. Status (*zaokružite*):

- a) oženjen/udana
- b) neoženjen/neudana
- c) razveden
- d) udovac
- e) duhovni poziv

ostalo: _____.

4. Država i mjesto stanovanja: _____

5. Najviša škola koju ste završili (*označite samo jedan odgovor*):

- a) magistar/doktor znanosti
- b) viša/visoka/master
- c) gimnazija ili četverogodišnja strukovna škola
- d) trogodišnja srednja škola
- e) osnovna škola
- f) nezavršena osnovna škola.

6. Što ste po struci/zvanju? _____

7. Vi ste (*označite samo jedan odgovor*):

- a) vlasnik poduzeća
- b) uposlenik u javnom sektoru
- c) uposlenik u privatnom sektoru
- d) na javnoj funkciji
- e) vlasnik poljoprivrednog gospodarstva.
- f) učenik
- g) student
- h) umirovljenik
- i) nezaposlen
- j) ostalo: _____.

8. Procjena Vašeg socijalnog statusa (*označite samo jedan odgovor*):

- a) iznadprosječan
- b) prosječan
- c) ispodprosječan
- d) ne mogu procijeniti.

9. Jeste li vjernik? (*označite samo jedan odgovor*)

- a) da, idem preko tjedna u crkvu
- b) da, idem svake nedjelje u crkvu
- c) da, idem u crkvu samo za blagdane
- d) da, ali ne idem u crkvu
- e) ne, ali ponekad odem u crkvu

- f) ne
- g) ostalo.

PITANJA U SVEZI S HRVATSKOM ZAJEDNICOM U SRBIJI

1. U hrvatskoj zajednici sam aktivan na sljedeći način (možete zaokružiti više odgovora):

- 2. Zanima me i aktivan sam u svemu što se tiče zajednice.
- 3. Član sam udruge.
- 4. Aktivan sam u župi.
- 5. Aktivan sam u političkoj stranci.
- 6. Redovito posjećujem manifestacije.
- 7. Informiram se o događanjima u zajednici.
- 8. Obavljam posao koji se tiče ostvarivanja prava Hrvata u Republici Srbiji.
- 9. Upisao sam svoje dijete u vrtić/školu na hrvatskom jeziku.
- 10. Moje dijete sluša izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture.
- 11. Nisam angažiran, ali bih se volio uključiti.
- 12. Nisam aktivan.
- 13. Ne želim biti dio zajednice.
- 14. Ostalo.

2. Navedite nacionalnu pripadnost (nije obvezno): _____

3. Na koji način ste povezani s Republikom Hrvatskom? (možete zaokružiti više odgovora)

- a) Sve što se tiče Republike Hrvatske, tiče se i mene.
- b) Imam nekog bliskog u Republici Hrvatskoj.
- c) Studiram ili sam studirao u Republici Hrvatskoj.
- d) Djeca mi studiraju ondje.
- e) Odlazim ondje na odmor.
- f) Pratim događanja u Republici Hrvatskoj.
- g) Veže me nacionalna pripadnost.
- h) Ništa me ne veže za Republiku Hrvatsku.
- i) ostalo: _____.

4. Koji su po Vama najveći problemi Hrvata u Republici Srbiji?

5. Tko ili što po Vašem mišljenju uzrokuje te probleme?

6. Kako bi se ti problemi mogli prevladati ili umanjiti?

PITANJA O SLUŽBENOJ UPORABI HRVATSKOG JEZIKA I PISMA

1. Je li u mjestu u kojem živite hrvatski jezik u službenoj uporabi? (označite samo jedan odgovor)

- a) da
- b) ne
- c) ne znam.

2. Jeste li upoznati s pravima u području službene uporabe hrvatskog jezika i pisma? (označite samo jedan odgovor)

- a) jesam, u potpunosti sam upoznat sa svim pravima
- b) jesam, u većoj mjeri
- c) djelomice sam upoznat
- d) uglavnom nisam
- e) uopće nisam upoznat
- f) ne zanima me koja prava imam.

3. Kada ste bili u prilici, jeste li zatražili na hrvatskom jeziku: (zaokružite jedan odgovor po retku)

	jesam	nisam uvijek	nisam	nisam bio u prilici	u mom mjestu nemam tu mogućnost
vođenje procesa (sudski procesi, sporovi...)	*	*	*	*	*
osobnu iskaznicu	*	*	*	*	*
obrasce u javnoj upravi	*	*	*	*	*
izvadak iz matične	*	*	*	*	*

knjige rođenih

vjenčanje * * * * *

4. Ako niste zatražili, navedite razlog zbog čega:**5. Jeste li imali neko negativno iskustvo kada ste zatražili dokument/upravni postupak na hrvatskom jeziku? Ukoliko jeste, opišite.****6. U mjestu u kojem živim ispisani su nazivi i na hrvatskom jeziku na pločama:***(zaokružite jedan odgovor po retku)*

	jesu	nisu svi	nisu	nisam siguran	ne obraćam pažnju na to	u mom mjestu nemam tu mogućnost
grada, općina	*	*	*	*	*	*
naselja, sela	*	*	*	*	*	*
mjesnih zajednica	*	*	*	*	*	*
ulica	*	*	*	*	*	*
institucija, ustanova	*	*	*	*	*	*
javnih i državnih poduzeća	*	*	*	*	*	*
rijeka, jezera	*	*	*	*	*	*

7. Označite tvrdnje koje se odnose na Vas (mogućnost više odgovora):

- Hrvatski je moj materinji jezik, rado ga slušam i govorim.
- Hrvatski je moj materinji jezik, ali se ne služim njime.
- Srpski je moj materinji jezik.
- U govoru koristim ikavicu.
- U govoru koristim ekavicu.
- Govorim srpski jer svi u mojoj okolici tako govore.
- Volio bih govoriti ikavicu, ali me je sram.
- Volio bih govoriti ijekavicu, ali me je sram.

- i) Nisam više ni ja siguran kako da govorim.
- j) Smatram da se netko „folira“ kad govori hrvatski u Srbiji.
- k) U crkvi mi ne smeta standardni hrvatski jezik.
- l) Govorom se prilagođavam društvu u kojem se nalazim.
- m) Bez obzira na društvo držim se svoga govora.

8. Na društvenim mrežama komentiram i postavljam objave (mogućnost više odgovora):

- a) na srpskom jeziku
- b) na hrvatskom jeziku
- c) na ikavici
- d) kombiniram jezike/dijalekte
- e) često sam u dilemi na kom jeziku/dijalektu komentirati i postavljati objave
- f) nikad ne komentiram i ne postavljam objave
- g) nelagodno mi je komentirati i objavljivati na svom jeziku zato što je javno
- h) ne koristim društvene mreže.

9. U svakodnevnom govoru služim se:

	uvijek	često	ponekad	rijetko	nikad
standardnim hrvatskim jezikom	*	*	*	*	*
bunjevačkom ikavicom	*	*	*	*	*
standardnim srpskim jezikom	*	*	*	*	*
šokačkom ikavicom	*	*	*	*	*

10. U pisanju se služim (mogućnost više odgovora):

- a) hrvatskim jezikom, latiničnim pismom
- b) srpskim jezikom, latiničnim pismom
- c) srpskim jezikom, ćiriličnim pismom.

11. Što bi Hrvatsko nacionalno vijeće po Vašem mišljenju moglo učiniti da se unaprijedi službena uporaba jezika i pisma u Republici Srbiji?

ZAKLJUČNA PITANJA

1. Smatrate li važnim da pripadnici hrvatske zajednice u Republici Srbiji:

	veoma je važno	važno je	nisam siguran	nije mi važno	uopće mi nije važno
insistiraju na svim pravima koja im pripadaju zakonom	*	*	*	*	*
insistiraju na svim pravima koje imaju Srbi u Hrvatskoj	*	*	*	*	*
imaju političke predstavnike koji su uz aktualnu vlast	*	*	*	*	*
upisuju djecu u nastavu na hrvatskom jeziku	*	*	*	*	*
njeguju tradiciju i čuvaju kulturnu baštinu	*	*	*	*	*
imaju medije koji informiraju o hrvatskoj zajednici	*	*	*	*	*
koriste hrvatski jezik u svakodnevnom govoru	*	*	*	*	*

2. Ukoliko želite na neki način biti uključeni u rad zajednice, ovdje možete ostaviti svoj kontakt ili e-mail.

3. Napomena/sugestije

HVALA NA SURADNJI!

Hrvatsko nacionalno vijeće u Republici Srbiji

Prilog 4.

Mise na hrvatskom jeziku u crkava u Republici Srbiji⁵

Subotička biskupija						
	crkva	mjesto	adresa	misa na hrvatskom jeziku		župnik/ svećenik
				preko tjedna	nedjeljom (blagdanima)	
1.	Uznesenje Blažene Djevice Marije	Apatin	Srpskih vladara 19	+/-	+	preč. Jakob Pfeifer
2.	Presveto Srce Isusovo	Apatin	Žarka Zrenjanina 14	+/-	+	preč. Jakob Pfeifer
3.	Sveti Pavao	Bač	JNA 3	+	+	vlč. Marinko Stantić
4.	Bezgrešno začće Blažene Djevice Marije	Bačka Palanka	Trg Bratstva i jedinstva 28	-	+/-	vlč. František Gašparovski
5.	Pohođenje Blažene Djevice Marije	Bačka Topola	Jadranska 3	-	+/-	
6.	Sv. Arkandeo Mihael	Bereg	Rade Končara 5	+	+	vlč. Davor Kovačević
7.	Ime Marijino	Bački Brestovac	Vojvođanska 123	-	+/-	Karmelićani
8.	Sv. Petar i Pavao	Monoštor	Oslobođenja bb	+	+	vlč. Dražen Dulić
9.	Sv. Petar i Pavao	Bajmak	Trg Maršala Tita 3	+	+	preč. Robert Erhardt
10.	Uznesenje Blažene Djevice Marije	Bečej	Glavna 4	+/-	+/-	
11.	Sv. Šimun i Juda Tadej	Bezdan	Žrtava fašizma 9	-	+/-	
12.	Uznesenje Blažene Djevice	Bikovo	Bikovačka cesta 172	+/-	+	preč. Julije Bašić

⁵ Uporaba hrvatskog jezika u liturgiji Crkve u Republici Srbiji može se sa sigurnošću ustvrditi s obzirom na nužnu uporabu liturگیjskih knjiga u izdanju Hrvatske biskupske konferencije (kada župa tvrdi da ima mise na hrvatskom jeziku); međutim, isto nije slučaj kod svećeničkih homilija, župnih obavijesti u drugih obraćanja svećenika koji podrazumijevaju svećenikovo poznavanje hrvatskog jezika i volju za korištenjem istoga.

	Marije					
13.	Sv. Ilija	Bođani	dr. Zorana Đindića 20	+/-	+	vlč. Goran Vilov
14.	Uznesenje Blažene Djevice Marije	Čelarevo	Trg Borisa Kidriča	-	+/-	
15.	Presveto Srce Isusovo	Čantavir	Trg Petófi brigade 6	-	+/-	
16.	Svi Sveti	Čonoplja	Nikole Tesle 15	-	+/-	
17.	Sv. Josip	Deronje	Kralja Aleksandra 53	-	na blagdan sv. Josipa	svećenik iz Bača služi misu
18.	Sv. Josip Radnik	Đurđin	Đurđin 325	+	+	vlč. Danijel Katačić
19.	Presveto Srce Isusovo	Futog	Carice Milice 5	+	+	vlč. Antun Kopilović
20.	Presveto Trojstvo	Mala Bosna	Mala Bosna 264	+/-	+	preč. Dragan Muharem
21.	Ime Marijino	Novi Sad	Katolička porta 3	+	+	
22.	Sv. Arkandeo Mihael	Odžaci	Kneza Mihajlova 26	+/-	+	preč. Jakob Pfeifer
23.	Blažena Djevica Marija Kraljica svijeta	Palić	Biskupa Lajče Budanovića 2	+/-	+	preč. Josip Leist
24.	Sv. Ivan Nepomuk	Ratkovo	Ive Lole Ribara 1	-	jednom mesečno	vlč. Siniša Tumbas Loketić
25.	Presveto Trojstvo	Sombor	Trg cara Lazara 3	+	+	preč. Josip Pekanović
26.	Uzvišenje Svetog Križa	Sombor	Georgi Dimitrova 1	+/-	+	preč. Josip Štefković
27.	Sv. Nikola Tavelić	Sombor	Bezdanska cesta 37	+/-	+	preč. Josip Štefković
28.	Sv. Lovro	Sonta	Vojvođanska 60	+	+	vlč. Josip Kujundžić
29.	Uzvišenje Svetog Križa	Srbobran	Cara Lazara 17	-	+/-	
30.	Sv. Marko Evangelist	Žednik	Trg Slobode 10	+	+	preč. Franjo Ivanković
31.	Sv. Terezija	Subotica	Trg sv. Terezije	+	+	mons.

	Avilska					Stjepan Beretić
32.	Sv. Rok	Subotica	Beogradska cesta 52	+	+	mons. Andrija Anišić
33.	Sv. Juraj	Subotica	Trg Paje Kujundžića 2	+	+	preč. Ferenc Fazekas
34.	Uzvišenje Svetog Križa		27. marta 1	+/-	+	vlč. Oszkar Csizmar
35.	Rođenje Blažene Djevice Marije	Subotica	Karadorđeva cesta 89	+/-	+	vlč. Szilárd Balcsák
36.	Uskrsnuće Isusovo	Subotica	Gajeva 2	+	+	vlč. Vinko Cvijin
37.	Isus Radnik	Subotica	Save Kovačevića 3	-	+	vlč. József Szakály
38.	Rođenje Blažene Djevice Marije	Lemeš	Trg slobode 4	-	+	vlč. Antal Egedi
39.	Presveto Srce Isusovo	Tavankut	Jovana Mikića 4	+	+	vlč. Marijan Vukov
40.	Kraljica sv. krunice	Titel	Glavna 3	-	+/-	vlč. Franjo Lulić
41.	Sv. Juraj	Vajska	Vuka Karadžića 1b	+	+	vlč. Goran Vilov
42.	Bezgrešno začeće Blažene Djevice Marije	Vrbas	Maršala Tita 137	-	+/-	
43.	Snježna Gospa	Žabalj	Trg oslobođenja 1	-	+/-	
44.	Marija Majka Crkve	Subotica	Starine Novaka 58	+	+	preč. Željko Šipek
45.	Sveta Obitelj	Radanovac		-	+	preč. Josip Leist
Zrenjaninska biskupija						
	<i>crkva</i>	<i>mjesto</i>	<i>adresa</i>	<i>misa na hrvatskom jeziku</i>		<i>župnik/ svećenik</i>
				<i>preko tjedna</i>	<i>nedjeljom (blagdanima)</i>	
1.	Navještenje Gospodinovo	Boka	Maršala Tita 74	-	+	vlč. Roland Fehér
2.	Ime Marijino	Mužlja	Mađarske komune	+	+/-	vlč. Stojan

3.	Sv. Franjo Ašiški	Kikinda	Trg srpskih dobrovoljaca 44	-	+/-	Kalapiš vlč. Tibor Koncz
4.	Uzvišenje Svetog Križa	Borča	Branka Radičevića 34	-	+/-	vlč. László Gyuris
5.	Sv. Terezija Avilska	Kovin	Trg Oslobođenja 4	-	+/-	vlč. Pál Szemerédi
6.	Sv. Elizabeta	Opovo	Bratstva i jedinstva 5	-	+	mons. József Bogdán
7.	Sv. Karlo Boromejski	Pančevo	Vuka Karadžića 3	-	+	vlč. László Gyuris
8.	Sv. Mor	Starčevo	Matije Gupca 1	-	+	vlč. Tamás Velencei
9.	Sv. Ivan Nepomuk	Zrenjanin	Trg slobode 4	-	+	vlč. Tamás Masa
10.	Bezgrešno začće Blažene Djevice Marije	Perlez	Trg slobode 4	-	+	mons. József Bogdán

Srijemska biskupija

	<i>crkva</i>	<i>mjesto</i>	<i>adresa</i>	<i>misa na hrvatskom jeziku</i>		<i>župnik/ svećenik</i>
				<i>preko tjedna</i>	<i>nedjeljom (blagdanima)</i>	
1.	Sv. Barbara	Beočin	Svetosavska 4a	+	+	vlč. Zdravko Čabrajac
2.	Sv. Terezija od Djeteta Isusa	Beška	Fruškogorska 102	+	+	preč. Božidar Lusavec
3.	Sv. Josip zaručnik Blažene Djevice Marije	Čerević	Kralja Petra I 14	+	+	vlč. Zdravko Čabrajac
4.	Sv. Mihael Arkandeo	Erdevik	Živoina Mišića 2	+/-	+/-	mons. Eduard Španović
5.	Sv. Ivan Nepomuk	Gibarac	Sv. Save 7	-	+/-	vlč. Nikica Bošnjaković
6.	Sveti Juraj, mučenik	Golubinci	Đurđevska 6	+	+	preč. Marko Kljajić
7.	Sv. Klement, papa i mučenik	Hrtkovci	Karađorđeva 1	+	+	vlč. Ivica Živković
8.	Sv. Petar Apostol	Indija	Vojvode Stepe	+	+	vlč. Dušan

			3			Milekić
9.	Svi Sveti	Irig	Zmaj Jovina 50	+	+	vlč. Blaž Zmajčić
10.	Presveto Trojstvo	Kukujevci	Sv. Save 5	+/-	+/-	vlč. Nikica Bošnjaković
11.	Sv. Ana majka Blažene Djevice Marije	Laćarak	1. novembra 238	+	+	vlč. Ivica Zrno
12.	Sv. Ana majka Blažene Djevice Marije	Madarik	Cara Dušana 9	+	+	vlč. Božidar Lusavec
13.	Sv. Rok	Morović	Matije Gupca 2	+/-	+/-	vlč. Nikica Bošnjaković
14.	Sv. Antun Padovanski	Nikinci	Trg Branka Radičevića 8	+	+	vlč. Ivica Živković
15.	Rođenje Blažene Djevice Marije	Novi Banovci	Vojvodanska 16	+	+	vlč. Dušan Milekić
16.	Sv. Mihael Arkandeo	Novi Slankamen	Cara Dušana 140	+	+	vlč. Berislav Petrović
17.	Sv. Juraj, mučenik	Petrovaradin	Strossmayerova 20	-	+	preč. Marko Loš
18.	Uzvišenje Svetog Križa	Petrovaradin	Koste Nađa 21	+	+	vlč. Ivan Rajković
19.	Sv. Rok	Petrovaradin	Preradovićeva 160	+	+	preč. Marko Loš
20.	Sv. Ivan Nepomuk	Putinci	Vase Raičevića 3	-	+/-	preč. Božidar Lusavec
21.	Uzvišenje Svetog Križa	Ruma	Glavna 178	+	+	
22.	Sv. Katarina	Sot	Moše Pijade 14	+	+	vlč. Nikica Bošnjaković
23.	Našašće Svetog Križa	Srijemska Kamenica	Zrg Zmaj Jove 7	+	+	vlč. Zdravko Čabrajac
24.	Sv. Dimitrije	Srijemska Mitrovica	Sv. Dimitrija 12	+	+	mons. Eduard Španović
25.	Presveto Trojstvo	Srijemski Karlovci	Trg Branka Radičevića 4	+	+	preč. Marko Loš
26.	Presveto Trojstvo	Surčin	Vojvodanska 283	+	+	preč. Marko Kljajić
27.	Presveto Srce	Šid	Cara Dušana 18	+	+	vlč. Nikica

	Isusovo Uznesenje Blažene Djevice Marije	Zemun	Veliki trg 4	+	+	Bošnjaković preč. Jozo Duspara
Beogradska biskupija, Beogradski dekanat						
	<i>crkva</i>	<i>mjesto</i>	<i>adresa</i>	<i>misa na hrvatskom jeziku</i>		<i>župnik/ svećenik</i>
				<i>preko tjedna</i>	<i>nedjeljom (blagdanima)</i>	
1.	Krist Kralj	Beograd	Krunska 23	+	+	mons. Aleksandar Kovačević
2.	Sv. Antun Padovanski	Beograd	Bregalnička 14	+	+	fra. Ilija Alandak
3.	Sv. Ćirila i Metoda	Beograd	Požeška 35	+	+	o. Alojz Letonja
4.	Sv. Josip Radnik	Beograd	Pribojska 23	+	+	mons. Grzegorz J. Chudek
5.	Sv. Petar Apostol	Beograd	Makedonska 23	+	+	p. Anto Lozuk
6.	Uznesenje Blažene Djevice Marije		Hadži- milentijeva 175	+	+	vlč. Mihael Sokol
7.	Sv. Ivana Krstitelja	Smederevo			+	Antun Pernat
8.	Sv. Ane	Šabac	Ivana Veselinovića 16	+	+	Andrej Đuriček
9.	Svete Obitelji	Valjevo	Zeke Buljubaše 3	+	+	Andrej Đuriček
BEOGRADSKA BISKUPIJA, NIŠKI DEKANAT						
	<i>crkva</i>	<i>mjesto</i>	<i>adresa</i>	<i>misa na hrvatskom</i>		<i>župnik / svećenik</i>
				<i>preko tjedna</i>	<i>nedjeljom (blagdanima)</i>	
1.	Uzvišenje Svetog Križa	Niš	Jug Bogdana 1	+	+	preč. Marko Trošt
2.	Sv. Barbara	Ravna reka		po dogovoru	po dogovoru	Ivan Poletto

3.	Sv. Josip	Kragujevac	Knjeginje Ljubice 1	+	+	Stjepan Vinojčić
4.	Sv. Juraj	Zaječar	Kumanovska 20	+/-	+	Marjan Lindić
5.	Sv. Ljudevit	Bor	Vojske Jugoslavije 6	+/-	+	Marjan Lindić
6.	Sv. Mihael Arkandeo	Kraljevo	Hajduk Veljka 48	+	+	Anto Kragol
7.	Presveto Trojstvo	Kruševac		-	+	Ivan Poletto
8.	Sv. Majke Tereze	Aleksinac	Tihomira Đurđevića 18	po dogovoru	+	preč. Marko Trošt
9.	Sv. Leopold Mandić	Jagodina	Lipar 8	-	+	Ivan Poletto

~~~~ Tim za izradu strategije: ~~~~~

Jasna Vojnić

predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća u Republici Srbiji

Nataša Stipančević

asistentica u obrazovanju pri Hrvatskom nacionalnom vijeću u Republici Srbiji,
koordinatorka Tima za izradu strategije

Tomislav Žigmanov

predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini

Lazar Cvijin

predsjednik Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća u Republici Srbiji

Jelena Dulić Bako

novinarka NIU-a „Hrvatska riječ“, Subotica

Darko Baštovanović

međunarodni tajnik Hrvatskog nacionalnog Vijeća u Republici Srbiji

Mato Groznica

prevoditelj za hrvatski jezik, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, Pokrajinska vlada AP Vojvodine, Novi Sad

Petar Balažević

master pravnik, uposlenik Gradske uprave Grada Subotice,
na radnom mjestu Izvršitelj za besplatnu pravnu pomoć, Subotica

Vlatko Vidaković

magistar fizike, Subotica

Zlatko Načev

član Izvršnog odbora HNV-a zadužen za službenu uporabu jezika i pisma

Marko Tucakov

prevoditelj za hrvatski jezik

Filip Čeliković

koordinatorka razvojnih projekata, Hrvatsko nacionalno vijeće u Republici Srbiji

~~~~~

Slika 11. Članovi Tima za izradu Strategije službene uporabe hrvatskog jezika i pisma u Republici Srbiji.

STRATEGIJA SLUŽBENE UPORABE HRVATSKOG JEZIKA I PISMA U
REPUBLICI SRBIJI 2021. – 2026.

Nakladnik

Hrvatsko nacionalno vijeće u Republici Srbiji

Urednica

Jasna Vojnić

Lektura

Jelena Dulić Bako

Tehničko uređenje i likovna oprema

Jasna Vojnić

Adrijana Vukmanov Šimokov

ISBN 978-86-920635-1-0

Tiraža

300

Tisak

Štamparija „Printex“ Subotica

Tiskano u studenom 2021.

